Die loopt vander werelt. [

mit figuren in holz. v. h. 26 bogen O: Ghe-

print inde princelycke stadt van Bruessel – 1517. den

xviij dach in September.]

s. Heinrich von Alkmar Reinke der Fuchs, gottsched Ausgabe

Lpz. Amsterd. 752 fol. Einleitung 45. S.

fehlt im Panzer.

De·loose vossen·der werelt

Sebastianus brant de vulpe

Hec sibi quid pictura velit vel inane poema
Qui legis, hec aures arrige queso pias
Plus tibi nam pictura feret q̄ carmina nostra
Rauca: improuisus me lupus ecce videt
Accipe nam pedibus vulpes volat: huic sibi nomē
Tractum habet: et volipos prisca loquela fuit.
Illa et enim fraudes celeri pede versat/agitq;
Apta fera: vt fugiat: fabricet atq; dolos.
Albicat ante pilis in ventre et pectore vulpes.
Sed sua summotenus terga piliq; rubent
Sic multi ostendunt probitatis fronte nitorem
Sub cute qui rubra fraude dolisq; talent.
Mutat sepe pillos: animum non mutat iniquū.
Hec fera: in innato stat sua vita dolo.
Intortem vulpes caudem tenet: est quoq; cursus
Illius intortus/subdolus/ambiguus
Heu quot habet mūd⁹ vulpes modo: predia cūcta
Rustica/et vrbana vulpe doloq; scatent.
Vulpinus multis animusq;/et alopekis extat
Versutum et vafrum hoc cernis vbiq; pecus
Quis nam hodie cordi cui vulpinarier vsq;
Non sedet: aut cuius pectora vulpe carent:
Tot fraudes/tot vbiq; doli/et mendacia verum
Peruertunt leges/iusticiamq; fidem
Nusq; tuta fides: amor est extinctus vbiq;.
Singula vulpino more/modoq; patent
Quid credas/au cui credas circumspice: vulpes
Arua/domos vrbes/compita/rura tenent

¶ De lamentacie des auctoers op dz leuen der mē-
schen des teghewoerdegen tijts ende op de vossen
vander werelt Deerste capittel
¶ O ghi alle die gait lancx den wech merct ende af
siet oft eenighe droefhept es gelijc mine droefhept
Trenorum primo

Vraechdi oft ick make goede chieren.
Meendi dat ick vruecht wil hantieren.
Och neenick alle solaes es mi een pine
Want ic sie quaet de duecht achterwaerts stieren
Ick sie duecht haer goethept verdieren
Sijn dit saken om blide te sine.
Ick heb veel ghesien in mijns leuens termine
So ick langher leue so droeuer int scine.
Hebbick dan onghelijck dat ick weene
Maer saghick van betren eenighe mine.
Ick soude verbliden daer ick nv verdwine.
Daensicht tuycht dat ick metter hertten meene:

¶ Ick en ben noch niet out int generen.
Dertich iaer: nochtans der ick mi wel vanteren.
Dat ick meer heb ghesien dan ick segghen sal
Ick heb de sone den vadre sien tormenteren
Ick heb darme hoouerdich sien triompheren.
Ick heb reynichept sien bringhen int mesval.
Van oncuyschept hier in dit eertsche dal
Ick heb trouwe sien liden oneerlijck ghescal.
Ick heb relijchept dachlijcx van ons sien keeren.
Ick heb natuere verercht ghesien bouen al
Ick heb nijt sien regneren in groot en smal.

Jck heb de knechten sien verraden hen heeren

¶ Jck heb den sone sijn moedere sien ontliuen
Jn haer huys/es dat niet te vele mesdaen
Jck heb vremde monsters ghesien van wiuen
Met pinen gheboren worden sonder bliuen.
Daer natuere haer gheesten sijn ontgaen.
Jck heb een man met mestrooste sien bestaen
Dat hi hem seluen verhinck int eertsche plaen.
Ende der ghalghen wort een baniere
Jck heb de woluen so met dulheyt sien beuaen
Datsi quamen inde huysen met onghenaen.
De lieden verbiten als helsche ghieren

¶ Jck heb de roettaerts den ertren sien leurẽ strijt.
Ten es niet langhe gheleen daer met grooten nijt.
Bleuen doot dertich duyst roettaerden int groene.
Jck heb ghesien seer grooten dieren tijt
Jck heb den torck teghen tgheloue int crijt.
Tenten sien slaen en pauweloene
Sijn dit niet dinghen om te doene
Tsmenschen sinnen verstropen:sonder te spoene.
Tot eenich werck ghestadich oft van machte.
Die wel aensiet de dreyghinghen coene
Die bewijsen dees teekenen onghewoene
Hi en soude nemmermeer sijn sonder clachte

¶ Jck heb sien vercoopen beneficien
Om ghelt/ghelijck andere officien.
Jck heb de mendicanten sien onghelet

Vol ghiericheden ende vol vicien.
So wel de gheprofesse als de nouicien
Eyghen hebben/ghelt en huysen met
Jck heb de kerck ghesien sonder deuoet ghebet.
Jck heb de priesters ghesien besmet
Met oncuyschept en met quade saken.
Jck heb den tijt so bestrict ghesien en belet
Dat alomme ghespreyt was der armoeden net
Jck heb veel ghesien om druck te maken

¶ Wat beteekenen de cruycen bloedich
Die wten hemele vielen ouervloedich.
Bloedeghe druppelen gheuende int openbaer.
Wat selen wi van recht en rene vermoedich
Sijn/die verloren hebben haren cours spoedich.
Ter duecht te ghebruyckene:maer
Wat selen wi segghen van tregement swaer
der iusticien/aplacen tgaet voerwaer
Seer qualijck ende vileynlijck
Doer dwelck ick hebbe grooten vaer
Dat ons de gods wrake es seer naer
Midts onse sonden certeynlijck.

¶ Jck heb veel ghesien:maer noch sie ick quadre.
Jck sie den armen droeuen in tshertsen adre
En niemant en doet hem eenich bistant.
Karitate es te nieute algadere
En bedroch der duecht versmadere
Es nu ghepresen en verheuen in elck lant
Waerachtichept vliet vander heeren bant

Trouwe en der haer nerghens vertooghen
Tsweert der iusticien es gheuallen int sant
Valsche loghenen hebben nv douerhant
Dwelck ick claghe met weenenden ooghen

¶ Vele bringhen in ouerlastigher qualen.
Hen ondersaten en arme vassalen
Waeraf de locht stinct/den hemele verstorbeert.
De rechters laten trecht crincken en smalen.
Dauocaten sijn vol loose loghentalen
De procueruers sijn noch arghere ghenatuereert
De coopman om eenen schellinck god versweert.
En sinen mebroer hi met loosheden frandeert
Dambachslien vererghen en valschen hen goet.
Serianten notarisen elck bedroch vseert
Dackerman hem oock daerna regheleert.
Dwelck mi al swaerlijck suchten doet.

¶ Bisschoppen/pastoers en priesters seculiers.
Doen dwalinghen met hondert milliers
Die ick niet en noeme/want men die weet
Abten/prioers/moniken en regheliers
Sijn nv tertijt vol onghereghelеers bestiers
Dat hen noch sal wesen seer leet.
De religioesheyt leeft seer onbesceet
Den houlijcken staet gheen trouwe gade en sleet.
Maechden scinders sijn dees clercken en scolierē.
Daerom segghick na dat nv inde werelt gheet.
Dat de hant gods ter wraken es bereet
Ten si dat elck betere sijn manieren

¶ Tes oneerlijck taenhooren ende taenscouwen.
Datmen dees priesters siet houwen
Concubinen en bastaerden in hen ghewont
So eerlijck en connen niet leuen de vrouwen
Si en bringhense tot sonden hoe sijt brouwen
Al sout hen costen siluere en gout
Si gaen met flouweel/siden en bont ghemout
Niet wetende van verwaentheden hoe gaen.
O heylich cruyce daer god aen betaelde ons scout
Dus mesbruycken si v goet met moede stout
Dat hen noch seere diere sal staen.

¶ Een ander poent mi meer druck doet ghewinnē
Ick en sie gode nieman oprecht minnen.
Diet al doet groeyen en leuen.
Maer ick sien blasphemeren en ontkinnen
En diffameren met moede en met sinnen.
Tes te veel quaets vanden menschen bedreuen
En iusticie die elcken recht behoort te gheuen
Ghedoocht dit/dwelck scandelijck es om horen
Daerom duchtick dat de hant gods es gheheuen
Om ons te bringhene in sneuen
Ten si dat wi ter beternessen sporen

¶ Broederlijcke liefde en can ick nerghens ghesien
Vol haet en nijts sijn nv meest de lien
De kinderen den vadere te hinderen begheren
Tweedracht wilt den vrelijcken bespien.
Openbaer ouerspel sietmen ghescien
Ouer al/ende maechden violeren

Eerbaerheyt en acht men niet twee peren
Forcise en ghewelt nv seere regneren.
Eerghierichept doet der menschen verdriet
Quay polecie willet al destrueren
Hoouerdie wilt natuere scobberen
Ypocrisie en laet oock haer treken niet

¶ Van rechte wijsheyt en maken gheen mencien
Si die hebben douersste residencien
Ouer tsweert der iusticien reene
Vreese heeft gheen ste dan doer violencien
Trouwe heeft niet meer den naem der excellenciē
Justicie gaet manck en es in weene.
Ghetemperthept es verdroocht ten beene
Ende en hout mate noch reghele gheene.
Valschen raet regneert in alle lant.
Ende verdrucket tvolck ghemeene
Verhert sijnde herter dan steene
Sonder mirakele en wort gheeert gheen sant

¶ Duniuersitept claecht ende de kercke.
Van somighen ouerdadighen wercke
Datmen hen doet bi dwase inuentien quaet.
Als de staten twistich sijn inden percke.
So volcht altijt daernaer so ick mercke
Verstoorthept twiedracht ende groote ouerdaet
Waer ieghelijck te vreden in sinen staet.
Scuwende loose vonden en valschen raet.
Ende datmen alle verkeerthept verstake
Te veel begheren ende eerghierhept vlaet

Verdreue tsoude bat gaen dant gaet
So mocht donnosele leuen met ghemake

¶ De heere en behoort niet te wesen blie
Als donderlaten leuen in mupterie
Maer behoort dat te voersiene wijslijck
Ende sal aldereerst verdriuen pillerie
Ende van hem iaghen alle flatterie
Want die stichten menich quaet afgrijslijck.
Voert doe ick hen weten deuijslijck.
Eest dat hi den rijcdom te seere es prijslijck
Tsal al qualijck gaen in tribulacien
Een prince die eer en duecht wilt sijn verchijslijck.
Moet de milchept wesen spijslijck
Ende discreet sijn in sijn regnacien.

¶ Maer discrecie en regneert niet meere.
Ick en sie gheen discrecie waer ick keere
Tes al ongheregheleert en ghediffameert
Tes al bereet/prince en heere.
Deendandere te verdrucken om deertsche eere.
In alle dinghen sijnde ghediffoɼmeert
Ick duchte eest dat hem elck niet en reformeert.
Ende hem in alle duechden confirmeert.
Datmen noch sien sal groote plaghen.
Maer al es de groote coninck verstoɼbeert
Ende op ons met thoerne gheinflammeert.
Wi en gheloouen niet voer wi sijn ghestaghen

¶ Niet dat ick hier wille propheteren.

Oft twier der gramscap doen vergheren
Maer ick spreke wt de heylighe scrifturen
Ick en wil oock niemande scandaliseren
Noch sinen goeden naem annichilleren
Ick waer droeue diende daertoe mijn laburen
Al hebbick te sprekene willen auonturen
Vanden dolinghen die ick veel keb sien geburen
Mesprisende de ghebreken die nv loopen
Daer mi toe dwinct medelidens beruren.
Ende twerdriet dat ons telcker huren
Midts dien nakende es met grooten hoopen

¶ Doer de hoouerdichept van paris den ghenoot.
De stadt van troyen verbrande in colen root.
Doer doncupschept es nynniuen inden gront.
Verdoruen:en de griecken van wijsheden thoot.
Sijn doer ghiericheden comen inden weerstoot.
Acre verloost al midts dat si onbeleet stont
Cartasien was so vol nijts ghestont.
Datsi midts dien haer seluen ghescent vont
Ende roome die voertijts dalder meeste
Ontsien en ghepresen was inden mont.
Van alle menschen/quam te nieute/soot es cont.
Midts ghiericheden de felle beeste.

¶ Dander point dat mi doet wesen in vernoye
Es/dat ick ghesien hebbe rontom een montiope.
Vossen en wolnen diet daer al hebben ghescent.
Niet en groeyde noch bloeyde neuen dees prope.
Toꝛginck/twerdroochde/en quam al in vernope.

Doer de quaethept van desen:daer omtrent
Saghick een lintworm die met sijn oogen violent
Veruaerlijck aensach tgheselscap daer present
Ja so vreeslijck dat ick daer af versuchte
Omtrent hem saghick veel beesten onbekent
Die de quade meenden hebben ghescent
Ende den wech te ruymene metter vluchte

¶ Bouen dees vossen/woluẽ/en litworm voerseyt
Die mi int ghesichte dochten vremthept
Midts dabijt ende tfautsoen ongheywoene
Siende:saghick van scriften een conterfeyt.
Van schoonen letteren groot en breyt
Om die te lesene haddick veel te doene.
Job Jheremias ende David de coene
Metten wisen coninck Solomoene
Haddent ghemaect mz wijsheden voerspoedich
Tverstant te crighen beghonstick mi te spoene.
Dwelck mi ten lesten sapsoene
Niet en de lachen/maer weenen ouervloedich

¶ De prologe oft de verclaringen op des auctoers motijf oft voernemen Ca.ij.

Droeue ende Melancolines vãden voerseyden dingen:voerts ter memorien bringheñ veelderande diuersce perijckelose foertunen ouer langhe iaren gheschiet/verstorbeert inden gheest vãden ongeregeleerden leuẽ der mẽscen nv leueñ verbaest sonũ beurijchz vandẽ toecomẽdẽ perijckelen ende inconuenienten/haddick ouer langen tijt

eenich middele ghesocht om de duysternesse deser
melancolien te verdriuene/om mijn verstant van
sinen arbeyt eenighe verlichtinge ende ruste te ge
uene Ende om dat te doene transpoerteerdick mi
seluen in een groene veldinge/meenende te vindē
eenighe behaechlijcke plaetse om minen druck te
verghetene Maer hoe ick mi meer vorderde ō mi
te verblidene:hoe mi fantasie groflijcker tormen
teerde ende voer oogē brachte de voernoemde vos-
sen ende de bewijssenesse van dien Mits den welc
ken ick merckelijck kinde de werelt argher sijnde
dan si noyt was/ende de toecomeñ wrake:tē waer
dat seer corts gheremedieert worde
¶ Daerom navolghende de woerden Ecclesiastes
int vierde capittele segghic dat de doode van deser
werelt ghescheyden veel gheluckegher sijn dan de
ghene die in sonden ende katiuicheyt openbaerlijc
leuen/ende nochtans niet en willen liden noch be-
kennen dat si god verthoernen ende teghen sinen
wille doen

¶ Van nestors te veel langhe leuen
¶ Wi lesen inde historien van troyē dat Nestor drie
iaren leefde wel bemint van foertuenen/diē altijt
dede sparen van de groote voerspoedichz der griec
ken Ende nochtans claechde hi ouer de natuere
dat si hem so langhe hadde laten leuen om te siene
de doot sijnder vrienden ende den teghespoet sijnō
ghebueren Eñ ic die niet een vrient en hebbe dā soe
lange als mijñ gelt duert/die dachlijcx de genoechte

ende tsolaes der menscen sie keeren in droeffenes
sen ende in melancolien doer hen groote begheer-
lijcke gierichept Ende voert meer dat karitate vā
eenen ieghelijcken verlaten es/eñ dat particulier
profijt de goede rechtuerdeghe berooft eñ pilleert
om de bedriegers eñ de ouertreders der wet gods
rijcke te makene/hebbick oorsake om tghesellscap
te hanterene oft ouer te bringhene mijn dwase iōc
heyt gelijck ic ghedaen hebbe Hebbick niet mate
rien ghenoech om mi daer af te trecken eñ te such
tene/als ick sie van openbare armoede heymelijc
ke rijcheyt maken ¶ Ghemerct oock dat iusticie
(tprincepael onderhout der gemeinder weluaert)
so seere wanckelbarich staet dat si niet en hout dan
aen cleyn strickens van corruptyen ghelijck ver-
rot/ende de ghemeyne saken geregiert worden vā
lieden diese pilleren een ieghelijck nemende ende
wech draghende tghene dat hi grijppen can
¶ Voirts considererende de groote dwalingen die
ghemeynlijck inder kercken gheschien ende dōge
regheleert leuen vanden dienaers der seluer kerc-
ken/hebbe ick gheuonden/midts sorchfuldige ondē
soeckinghe/donrelijck leuen der gheenre die nu te
ghewoerdich leuende sijn ende de tweedracht van
der kercken/ende om onderhoudinghe der iustici-
en begrepen sijnde in de figueren vandē voernoē-
den vossen/ghemerct hen quade loose qualiteyt eñ
complexie Daerō ick die mi om dit cleyn werc an
dē nz en soude doirē noemē (dā de trauerseur van
den perijckelosen weghen)alleenlijc wt cōpassien

ende deernessen beruert/na de ouerloopinghe vā
veelderande geapprobeerde boecken/mettē welc-
ken ick mi beholpen hebbe/begerende meer int lā
ghe ter memorien te bringhene vanden staet onser
onsalichept/hebbick onder de corectie vanden wijzē
onderstaen te verclarene de figueren vore geroert
ende dat in oerdine ghelijck ick die fantazerelijc ge
sien hebbe Ende dat doende int generale verhalen
de sonden die nv teghewoerdich cours hebben/nz
willende iemande bisondere begrijppen/maer ee
nen ieghelijcken ter memorien bringhen tgene dz
hem aencleeft ende daer hi hem schuldich inne be-
kint ¶ Den ghenen biddende die dit boeck selen le-
sen (Dwelck ick noeme de vossen vander werelt)
dat si deen deel niet en lesen sonder dandere Want
si selen daer indelijck in vinden dz donrechtuerdic-
hept van alle staten sake es van deendāders quaet
Ende om deswille dat de eendrachtichept ende dye
goede aliancie sijn mochte ende soude sijn de sake
hender tijttelijcker salichept ende eewigher behou
denessen Welck boecxken ick in prose ghestelt heb-
be/om dat te betre is te verstane ende om datment
te betere int langhe scriuen mach tgene dz den sin
oerdeneert Met den welcken ick reghelen in dich-
te ghemingelt hebbe inder manieren van verma-
ninghen/om tverstant der geenre diet lesen selen
eenighe recreacie te gheuene/tot wiens corectie ic
mi onderdanich make/hen biddende dat si mi ver
onschuldicht houdē vandē/fauten principalijck dz
si verdraghen de grouichept ende rupthz der spra-

ken/die moederlijck es Protesterende niet te willē
resisteren teghen de quay tongen ende achter clap-
pers De welcke Iheronimus scrijft inde prologe
van paralipomenon seggende Dicwijls grimmē
se ghelijck honden die verachtende int openbare/
nochtans lesen si die inde boecken van hen studoo
ren De welcke sijn vā die complexie der vossen/ge
lijck men dat beuinden sal in dit navolghen dicht

¶ Andere verclarynghe in dichte/ inhoudende de
complexie vanden vos met de beteekenesse des sel
uen na wtwisen van Sebastiaen brant Ca.iij.

In der manieren van een declaratie
Willick aldereerst scriuen.
Wanen dat compt de dirinatie
Des vos/sijnde seer loos in sijn bedriuen
Dan salick segghen sonder bliuen
Vanden vos de condicien ende manieren.
Menigherande es de natuere der dieren

¶ De vos heet vulpes in latine
Hi es wel bekint in swerels concistorie.
Als dubbende vroech en spade/met sine
voeten/en daer in heeft hi glorie
Niet om eenighe duecht victorie.
Daer hi op wt es oft na wilt staden
Om een duecht doemen dicwijls dupsent quade.

¶ Hi loopt om quade valschept te spelen
Om tontsluppen haeswinden en andere honden
Om stelen: te crighene in sijnder kelen
Enighe prope die hi mocht verslonden.
Sijn natuere es oock sodanich vonden
Dat hi loos en bedrochlijck es alteenen.
Hi verliesen dicwijl die te winnen meenen

¶ Ten anderen heeft de vos reynaert.
Den buyck en maghe wit en blanck
Sinen rugghe es rootverwich ghehaert
Oock es hi int spreken stout en franck.
Dit sijn lieden die na dbloet hebben verlanck
Ende den wisen te conterfepten stichten
Tsijn verraers die hebben twee aensichten.

¶ Veel bedrieghers scinen simpel van moede
Die hebben quade conscientie
Menich schijnt onnosel van bloede
Die heeft een valsche intencie
Veel esser ongheleert sonder sciencie
En segghen datse alle de rechten weten.
Maer int proeuen kentmen hen vermeten

¶ Ander vossen desen vossen ghenootelijck
Vintmen ter werelt binnen.
Die met gheuepsde woerden biten dootelijck
Onder tdecsele van broerlijcker minnen
Sulck volck soumen: wilt dat bekinnen
Veriaghen verdriuen ende bannen

Een quap tonghe can brouwen veel scannen

¶ De ghene die v beminnen schijnt seere.
En die ghi hout voer vrient vercoren
Die sal v bedrieghen veel eere
Dan een viant: ende sal om v verstoren.
Ghetrouwe int spreken sijn van voren
Maer achter rugghe sal hi v verraden
De menich spreect schoon die valsch es van daden

¶ Noch hebben si andere complexien voerwaer
Want wter kelen stincken si vuyle
En maecken groote commotie swaer.
Als si te biten niet en crighen inden muyle
En als dees valsche bedriechlijcke guyle.
Gheuanghen wort midts haer misdaet
Schijnt si seer onnosel int ghelaet

¶ Dese sijn gheheeten gheuepsde gheesten
Valsche ouerdraghers quade ghieren.
Flatteerders/achterclappers/argher dã beesten
Dit sijnse doer wiens valsch bestieren.
Ter werelt ghelschien veel dangieren
Oerloghen beroerten ende veel discoerden.
Tesser veel bedroghen met woerden

¶ Sulcdanighen lieden doen steden vellen
Casteelen en sloten groot en smal
Bussen bombaerden te wercke stellen
Lieden dooden en moerden sonder ghetal

Maechden en vrouwen scoffieren ouer al
Brantstichten/stelen roouen/in elcken wijcke
Tquaet dat daer doer gheschiet es sonder gelijcke.

¶ Doer dusdanighen lieden valsch verdooft
Sijn wetteghe houlijcken ghebroken.
En veel menschen haerder eeren berooft
Doer de valsche loghenen van hen ghesproken
Si konnen met hen gheuepsde woerden koken
Meer quaets dan men can vertellen
Een quap tonghe en es niet om verfellen

¶ Den vos men oock dicwijls siet
Verwandelen en veranderen sijn haer.
Nochtans en laet hi daerom niet
Sijn booshept die hi te voren hadde: maer.
Blijft in valscheden versteent voerwaer
En bedrieghet al dat hi mach
Nopt niemant ghetrouwen vos en sach

¶ Deser vossen vintmen groote menichte.
Die hen woenste en oerdene vertieren
En scinen inden ghesichte.
Dat si laten willen hen quade manieren
Maer vinden si iet te biten sonder vieren
Si sijn arghere dan si nopt waren.
Ten lesten moet de vos sinen aert baren

¶ Den steert draghen si dwers
En sidelinghe si ouer twelt loopen

Om te doene eenighe loose treken iewers
Dwelck dicwijls moeten beroopen.
Donnosel hoenderkens met hoopen
Die si verradelijck grijppen biden hals
De werelt es vol loos ghescals.

¶ Och hoe veel vintmen nv tertijt
Vossen vol loosheden ghegoten
Die duechdelijck schinen int abijt
Maer therte es vol valscheden ghesloten
Al ghelaten si hen simpelder dan maroten
Si sijn arghere dan fenijn van slanghen
De valsche van gronde na quaetdoen verlangen.

¶ Veel gheuepsde menschen sijn vol erchs ghetast
Die voer ooghen schoon spreken: maer van beside
Bringhen si den menighen inden last.
Doer hen valschept vol niden.
Tes al vol bedroochs nv ten tiden.
Vol loosheden ende vol valsche practijcken
Wt een lamsvel kan wel een vos kijcken

¶ Waer soumen nv vinden moghen
Den mensche sonder bedroch oft tromperien
Die den vrient de hant te bieden sal poghen
Sonder hem te spelen eenighe boeuerien.
Tes tertepn allomme vol broellerien.
Elck wilt drauen den loosen draf
Deen blinde lept den anderen int graf,

¶ So veel valscheden en loose vonden
So veel gheuepsde menschen vol malicien.
So veel flacteerders sprekende met twee mondē.
So veel sueckers van nieuwen imposicien.
So veel loostupter voerder iusticien
Die den pot scupmen om dat vet
Wareu si betere si daden bet

¶ So menich valsch sariant en stoockdraghere.
Die niet dan den cabbas en soecken
So veel ontfanghers hongherich en maghere.
So veel communpns die inde suetselboecken
Studeren in alle hoecken
Om deen den anderen te bedrieghene.
Tcompt wt quade ghewoenten veel te lieghene.

¶ Het leeft nv al nader vossen mode
Hi grijpt die can/en suect die niet en heeft.
Men acht niet meer op gods ghebode
Den meesten deel onrechtuerdelijck leeft
De rechtuerdeghe van ghebreke sneeft
Ende derme laetmen van honghere steruen
Veel sijnder rijcke met anders eruen

¶ Al heeft de mensche veel tribulacien.
Nv tertijt dat en es wonder gheen
Tes al sijn schult en om sijn fallacien.
Want hi verhert es ghelijck den steen
In sijn stinckende sonden onreen.
Den tijt sal nochtans comen in cortte daghen
Dat elck sal moeten sijns selfs pack draghen

¶ Alsment al ouersiet ende ontdect
So sijn so vol sonden alle creatueren
Datter de locht af ghecorrompeert es infect
Ende alle hemelsche gheesten om truren
Want de menschelijcke naturen
Leuen sonder wet oft reghele int vernope
De werelt es seer quaet van alope

¶ Ick duchte dat al seer qualijck gaen sal
Al eest datmen daer op niet en gloseert
Ende dat ons gods wrake slaen sal
Eest datmens niet corts en remedieert
Daerom biddick v/ghi die dit studeert.
Dat ghi om dinde peyst bouen alle wercken
Wijs es hi die dinde can aenmercken

¶ Des auctoers ghebet ende aenroepinge aē god tot sijnder hulpen met protestacien

O Onsprekelijcke onghemeten ende ongrondighe wijsheyt/veel dieper dan de eerde ende veel hoogher dan de hemelen/die de tiden hebt ghemeten ende alle gescapen dingen mate gestelt hebt die ghesproten sijt vanden eewighen throone des coninc der coninghen ende van sijnder eewichheyt hebdi dicwijls verthoont de godlijcke mogētheyt ende groote magnificencie der eewigher glorien/doer de veranderinge der werelijcker foertunen ende verwādelinge der tijttelijker heerscapiē

Ick arm sondare die so menichweruen midts mi-
ne verdoelijcke fauten verloren hebbe dat goet der
salichept mi beloefe/come tot v mit berou ende leet
wesen om van minen mesdaden verghiffenisse te
verweruene O biddende seer ootmoedelijcken/dat
het werck van mi beghonst niet en keere tot mijn
der confusien Maer ten loue gods ende tot een on
derwijs der gheenre diens leuen niet en mach be-
respt sijn/ende dat voerts si tot een verbeteren der
onduechden/ende protestere oft ick mits mijnder
brooschept ende ignorancie eenige twifelachtighe
dinghen sprake/mi weder te keeren tot uwer heili
gher kercken Tot der welcker ick toevlucht neme
ende en wil anders gheen geloove hebben dā hair
gheloove/dwelc dat mine es ende allen goeden de
uoten kerstenen Ende voerts aenghemerct dat de
wercken gods ons verstant verwinnen en es niet
mijn voernemen te climmen inde hemelē ende ne
der te dalen inde grondeloose diepten/noch tvoer-
leden wederom te roepene ende dat toecomende te
vorderen/om te bekinnen de determinatie van zijn
verborghene oerdeelen/vremt den onvolmaecten
ende gherechtuerdicht dit doende met sijn onepu-
delijcke macht Maer alleenlijck om de verlichtin-
ghe mijnder onwijshept soe neme ick de woerden
van sijn heplighe scrifture die niet faelleren noch
lieghen en mach

Ghebet

O Coninck der hemelscher consistorien.
Verlicht onser sinnen memorien
Doer uwe passie groot
Op dat wi tot uwer glorien
Winnen moghen met victorien.
Salichlijcken ons dachlijcx broot.
Sonder gherekent te sine int conroot
Der vossen/valsch en loos van minen
Die veel duechden doen verdwinen
Ende wilt uwen thoerne laten sincken
Sonder ons met plaghen te crincken
Dier wi hebben seer vele verdint
Wi selen ons te betren dincken.
D werck uwer handen doch niet en scint
Maer uwe ghenaden op ons sint

¶ Vanden murmeratien/blaspemien eñ nijtscap
des ghemeynen volcx/ende vã hen ongemaniert-
heyt der cleederen die hen verderfenesse verwer-
uen oft toe bringhen

M totter materien te comene eñ
claer verstant van dien te hebben
Op een tijt als ick half ghenoech
lijc was ende half droeue.om mȳ
melancolie te verghetene so ginc
yck op een hooghe gheberchte
breet ende lanck sijnde Ende int beghinsel van de
sen gheberchte omtrent eenen boochscote vanden
voete des seluen gheberchte/vondic veel vossen op
hen scouderen gheladen hebbende een groote me
nichte van sterten de welcke si alomme saiden En
de bouen hen stonden dese navolghende woerden
ghescreuen Den berch van sion is vergaen de vos
sen hebben in hem ghewandelt Trenorum Capi-
tulo quinto

¶ Welcke woerden tot andren tiden van Iheremi
as verhaelt sijn gheweest als hy sijn lamentatien
doende was ouer de stat van iherusalem Daer op
hebbic lange genoech dincken̄ geweest Ja so lāgē
tijt dz ic bekint hebbe dz bi dees vossen verstaē wor
den alle werclieden van ambachten/ cooplīē bor
gers eñ ingeseten vã stedē eñ vrihedē die dachlijcx
gesonts hoots clagē eñ murmererē tegē god eñ te
gē harē price beclagen̄ dē tijt der oerlogen eñ dōge
ual van haren oudꝰs/ōder tdecsele vā dien datsi seg
gen ghebreck van gout ende siluere te lidene

¶ Van die onghestapelthept ende van die murmē
ratien der menschen
¶ O verblint volck cleyne van verstande eñ wanc
kelbaer van moede/volc vol gemacx vã versmaet
heden ende licht vanden duyuele verleit te sine/die
den peys niet liden noch verdragen en cont Mur-
mereerdi teghen god die v met soeticheden castijt/
v alleenlijck benemende de ouervloedichz der rijc
dommen/die niet en sijn dan toeloopers eñ came-
rieren der menschelijcker broosheit/vanden welc
ken de bewarenesse min dan niet es ghereкent te
ghen de salichept uwer sielen En bekidi niet dz ghi
veel grooter ende swaerder punicie verdient hebt
dan de ghene daer ghi nv met ghecastijt wort/dye
niet sodanich en es als ghi verdient hebt/maer ge-
sciet midts deernisse om v te vermanen v mesdaet
te latene/de welcke soude mogē vermeerdert wor
den ende keeren tot verstoortheden/eest dat ghi die
laet liden sonder kinnesse van god te hebben Ende
emmertous sijn v de teekenen ghegheuen doer eē
generale pestilentie oft sterfte dye te regnerene be-
ghint

¶ Weest ghedachtich den tijt der grooter oerlogen
die geweest hebben diewile dz v voersaten leefden
als dz de ackermā geen zekere woēste inden velde
en dorste houden Maer hen ploechijsers eñ hē sei
senē warē verkeert i dootlijke sweerdē eñ wapenē
Doen tertijt warē de wegē so seer becommert mz
dieuen/straetroouers/eñ moerders/dat de cooplīē

niet sonder grote vreese en dorsten gaen hen comã
scapen hanteren De steden ende vriheden waren
dachlijcx berooft ende ghepilleert met leeninghen
ende scattinghen Ende dingesetene vanden seluẽ
en hadden anders geen vriheyt dan dach eñ nacht
groote sorge vermoert te wordẽ De grote gehuch-
ten ende dorpen waren te viere ende te sweerde ge
daen De kercken ghepilleert ende berooft van on
se vianden ¶ Ende ghi die nv tertijt leeft in goeden
peyse: ende die deerde vruchtbarich ghenoich hebt
Ja so vruchtbair dat ghi eerlijc leuen moecht. ende
murmereert teghen god om dat het gelt inden lan
de niet ouervloedich en es gelijck de fonteynen der
wateren Het schijnt dat ghi god corrigeren wilt eñ
dat ghi van meeninghen sijt den werckman te be
grijppene dye noyt van niemande iet gheleert en
heeft eñ dat ghi die begheerte straffen wilt daer af
ghi de sake niet verstaẽ en moecht ¶ Weet gewair
lijck dat uwe murmeracien eẽs deels sake sijn vã
uwen teghenspoede ende sullen v noch grooter on
geluc procurerẽ eest dat ghijs niet en remedieert
¶ Van die murmuracie der kindren van ysrahel.
¶ Hebt in uwe memoriẽ de punicien die õ de mur
meracien eñ om de onpacienciẽ vanden volcke vã
ysrahel tegen hẽ ouersté / op hen quamen indẽ tide
van moyses ende aron / vanden welcken de somy-
ghe leuende inđ eerden versoncken Dandere wor
den vanden serpenten verbeten ende van dat vier
beuangẽ dat uten hemele daelde Tvoerseyde volc
was veertich iaren inde wildernessen dolende om

hen arguacien ende murmeracien / doer dwelcke
si den thoren gods op hen verswaerdẽ. Desgelijcx
de gene die hooftlieden waren van dese murmera
cie ende onghehoorichept en quamen noyt int lant
van beloeften / maer god ghehingde dat si storuen.
¶ Ghi maect groot geroep ende gecrijsch vã uwẽ
verliese ende van uwer afflictiẽ sonder te ouerdic-
kene uwe voerleden mesdaden die des oorsake zijn.
¶ Vanden verlorẽ costen eñ grooten last der pricẽ.
¶ Voerts vraechdi wair alle tghelt blijft dat de pri
ce van v heeft / ende ghi en peyst niet om de groote
verloren costen die hi doen moet / ghelijck soudie dẽ
volcke van wapenen / groote costen van engienen
van oerloghen / groot wt gheuen aent volc vã wa-
penen ter zee / sindingen van ambassaden / staet vã
heeren / gheuende den vremden presenten / eñ giftẽ
den ghenen diet wel verdienen / den hulpers goet
doende: ende verderffenesse den quaetdoenders
¶ Van de onbequaemheyt van te veel langẽ peys
¶ Considereert dat ghi v broot in zekerhz eet een ie-
gelijck in sijn plaetse ende in sijn heerlijchept sonđ
verlies of perijckele Ende de prince waect ende ar
beyt om v van dangiere te beschermene / Dairom
hebbick groote sorghe dat desen onbekiden langẽ
peys v de scade doen sal die hi den romeynen dede
doen si hem om delicieuse ledichz tot quaetdoẽ voech
den ende stichten groote oerloghen onderlinge in
den tide vã Catilinet scilla ende marius Vã dwelc
ke de roomsche heerlijchept doer henlien meer ver
uallen es sonder wederom op te stane dan doer hẽ

vremde vianden ¶ Ghi begheert de oerloghen in
v lant om v rijcke te makene eñ tes tgene dat meer
arm maect Ghi en soect anders niet dan verande-
ringe der tiden ende ghi begeert tgene dat v meest
contrarie es Neemt voer exempele de muterie vã
parijs die doen tertijt voer veel lieden genoechlijc
was/maer namaels seere verdrietelijck/als dat si
hondt werf des daechs achermen riepen Och och
ghi claecht ouer de pricen seggende dat si alle uwe
rijcheden hebben Maer laet v ghenoech wesen dz
bekint ghi de tweedracht ws leuens dat ghi selue
de sake vã uwer armoedē sijt in drie manierē

¶ Vanden ghedinghen ende twisten der menscen

¶ Deerste es uwen valscē vermaledidē nijt Wãt
de ackerlien studeren dachlijcx om te ontweldigē
van haerder ghebueren lant ende poogen hen om
deendandere te verstekene De ãbachsman es wte
om den coopman te verdriuen ende te verderuen
Ende de coopman doit sijn beste om den ambachs
man in armoeden te houdene Och ghi arme men
schen onder v en es geen minne noch liefde/maer
al tweedracht eñ twist/Ghi en moecht niet tsamē
leuen ende ghi suect de saken vã uwer bederffenes
sen Om twee vingheren lans/ia om vijf stuyuers
oft õ een smadich woert auontuerdi wel alle v gelt
ende alle v goet/om een groot ghedinghe te make
ne int parlement daer ghi v arm eñ bijstier maect
ende wel dicwijls blijft v lijf daer te pande. Maer
ghy onsiet uwen prince met een luttele ws goets
te hulpē om uwe eñ om de gemeyne ondhoudige.

¶ Ten es nv tertijt geen so snooden ackermã noch
gheen man van so cleynen state hi en heeft twee of
drie ghedinghen teghen sinen ghebuere ende wil
den dat si deen den anderen gheten hadden gelijck
catten en honden Onder de menscen en es nv ter-
tijt niet dan nidicheyt ende smadenesse Si beghe-
ren oerloghe ende si maken die selue Si clagen vã
hen verdriet dat si selue merckelijc beiaecht hebbē.

¶ Van te veel grooten staet der menschen.

¶ Dandere sake die v katiuich doet sijn ghi gemei
ne lieden/es de onghemaniertheyt des staets ende
de wtwendicheyt der cleedrē Eēs cramers knecht
soude nv bat dorren sattijn draghen dan hier voer
tijts de ridders deden Eēs scoemakers wijf es dis
sondaechs so wel toebereyt als eens presedēs wijf
Seer qualijck machmen der menscen staet kennē
aen hen abiten eñ kennen den elen teghen den am
bachsman/dwelck een dwalinghe ende ongema-
niertheyt es De ghene die verdient heeft midts zijn
vromicheyt oft groote wijsheit bouen de ander ver
heuen te sine/en es nv tertijt nz meer geacht noch
gheyresen dan de bloode van cleynē state Ghi siet
merckelijcken sonder eenich andere exempele dat
den staet der ghemeynten heden tsdaechs de sake
haerder verderffenessen sijn Een cleermakere die
hondert ghuldenen ghereeder penninghen heeft
eest dat hi een wijf ende kinderen heeft/die sal alle
dat ghelt aen sijn ende sijns huysghesin cleederen
hangē Damast eñ sattijn voer hē scarlaken voer zijn
huisvrou eñ die ē zij voir hē nz dã dachlijcxsce cledrē

Dan verwondert hi hem waer sijn gelt geuaren es ende beclaecht hem des/segghende/ dat noyt so dooden tijt en was noch so quaden neringhe/ende dat de winninghe noyt so cleyne en was ende dat men niet so vele en wint alst plach Mair hi en dict niet dat de pompuese hoouerdie des staets alle de winninghe wech draecht/ende alle tghene datmē behoort in bewarenesse te leggen dat gaet wten lā de om damast siden ende flouweel Ende oock ons lieue heere die de hoouerdichept meer haet dan eenighe andere sonde laet gheschien datter soe luttel ghels int lant es dat ghi ghedwongen sijt alle sodanighen staten te latene/ende te leuen ende v te ondhoudene in alder ootmoedichept.

¶ Vanden blasphemien der menschen

¶ De derde eñ principale sake die god tegen v verthorent eñ die v bereet een gheessele vā veel meerder persecutiē/sijn de blasphemiē die ghi dachlijcx doet gelijck gedelibereerde menscen om god te persecuterene/want hem een iegelijck blasphemeert eñ versweert Deē sweert dz lichaē ons heeren/dāder thooft/dandere den buick/dand de oogen dand verloochentē Ja so wel de cleyne als de groote Jck heb gesien een kint van tien iaren ide tegewoerdichept vā sinen vad sonder scaēte opēbaerlijc dbloet eñ de cracht ons heeren sweerē/ dūct v dat nz eē veruaerlijc eñ afgrijsselijck stuck sijnde O menschen menscen ghi wilt kerstenen heeten eñ men hout v oot sodanich Maū tes nz valscē bewijsnessen wāt de goede ruyterknecht en loochēt nēmermeer sinē capiteyn/so en doet ooc de goede dienstknecht sinē heere Wat dinct/waer sijn uwe goede verstandē verstropt Waendi vanden ghenen hulpe te hebbē dien ghi mesprijst ende blasphemeert Dordi v dienaers noemen vanden ghenen dien ghi loochent eñ ontkit Jck soude v veel eer noemen lucifers eñ sijnder mepleghers dienaers/gemerct dat ghi tgene doet dat hi v raet/ende wāt ghi god ende sijn geboden versmaet Ende als v eenighe tegespoet toe comt keerdi v tot god ende bidt hem om onderstāt ende hulpe ghelijck of hi v midts bedwange schuldich ware te hulpen ende onderstant te doen Segt mi doch eest dat v believt wat hebdi hem ghegheuē van dat hi v gheschapen ende verlost heeft/eñ met wat betalinghen hebdi bekint de groote weldadē die hi v ghedaen heeft Meendi dat hi om v schoōsaensichs wille v terstont verhooren sal na v gebet. Meendi dat hi v vergeuen sal om dz ghi ghenade bidt metten messe inde hant Jck vraghe v oft de coninck iemant groots teghen hadde die tegen hem dachlijcx oerloechde/ende dat iemant van sinē artchiers of dienaers sinē dienst gelaten hadde om te gaen dienen dien viant eñ seide veel scādelijcke eñ smadelijke woerdē vandē conic Eñ dz hi namaels des conicx vā doē hadde eñ behoeftich ware soude hi wel dorrē voirdē conic comē eñ van hē hulpe begeren Jc segge voer een ātwoerde dz ic geenē man so stout en weet die dz soude dorrē bestaen/tē ware dz hi prst vā sijnd sakē verzekert ware eñ hē de mesdaet doir bedē of eenigerāde middel vergeuē ware

Desgelijcke ghi die god gelaten hebt õ twerbõt des
duvels taenveerden ende dien ghi so diewijls ge
blasphemeert hebt/ghi moet eer uwe ghebedẽ ver
hoort sullen worden ghebiecht sijn ende berou heb
ben van uwer mesdaet die ghi ghedaen hebt/ende
dat die midts ghenoechdoene vergheuen worden.
Nochtans dat ghedaen sijnde en weetic niet wie sal
connen den thoren gods ghevreden/dan de onghe-
meten grootheyt sijnder ontfermhertichz de wel-
ke ghelijck dauid seit te bouen gaet alle sonden die
men soude moghen doen Al eest dat gescreuẽ staet
inder heyligher scrifturen/int tweede boec der co-
ninghen/int eerste capittele dat help tot sinen kin-
deren seyt Dat eest sake dat iemant eenighen mẽ-
sche verthoorent heeft/sodanigen versoentijs mach
bi middele van god ghevreet worden Maer heft ie
mant teghen god gheblasphemeert/wie sal die blas
phemie moghen vreden ofte te neder legghen/ghe-
merct dat niemant bouen god en es ¶ Segheerdi
exempelen hoe hi die van ysrahel punierde om hẽ
blasphemien So leest de heylige scriften/ende ghi
sult vinden dat de princẽ ende de ouerste des volcx
de ouders der meyers ende der heerẽ/in babiloni-
en ghevanghen waren/den tempel berooft/ende
tvolck in dienstachticheyt getransporteert Ende
als si int verdriete ghelevert waren van iherusalẽ
bleuen niet te min die blasphemeerders/so lange-
als hen generacie duerde/inde voernoemde vãge-
nesse/ende si waren daer tseftich iaren

¶ Van die openbare sonden der menschen.

¶ Eñ al eest dat blaspemie meer dã groot genoech
es om den thoerne gods op v te verweckene/noch
tans sidi so vol van anderen mesdaden dat mi ver-
wondert dat v deerde draecht sonder haer te openẽ
om v te verslonden gelijc si dede Datam ende Abi
ron die om eene ongehoorichheit so wreelijcken wa
ren gepuniert Want om te sprekene van uwe par-
ticuliere staten ende vanden dolingen die ghi dach
lijcx doende sijt/en souden minẽ sinnen niet connẽ
voldoen noch mijn penne volscriuen De laboreur
of lantman in sijnder armoeden/onsalichz/katiuic
heyt ende vexacien/int wederkeeren van sinen ar-
beyde/es bereet quaet te seggẽ vanden andren sta
ten/ende tscijnt dien hoort spreken dat hem god on
ghelijck doet ende dat alle de werelt in hem gehou
den es/hi glorieert int ghene dat hem ter verdoe-
menessen leit/ende hi beclaecht hem van de godlijc
ke visitacie Dambachtslien ende de cooplien dolẽ
in hen ambachten Deen in valsch werck onlange
duerende. Dandere in valsche ghewichten Ende
dandere in valsche maten. Sodanigen sijn so wel
oft meer dieuen dan de ghene diemen aender gal-
ghen hanct Si sijn te vreden vijf ofte sesweerf den
naem gods ende sijnder heylighen te swerene/en-
de hen te versweren/om te vercoopen om vijf stup
uers comanschapen/ daer si by auontueren niet
eenen haluen stuyuere oft een oert stuyuers aẽ wi-
nen en sullen Ander gemeine sondẽ doẽ si genoech
daer ic af swige/protesterende dat voerts te sprekẽ
vã hen quade quaethz in enich vandẽ navolgẽden

figueren daert dat te passe comē sal dā hier Maer om de solutie vander fighueren eest dat si eenigen teghespoet oft druck hebben dat es midts hen mes daden ende fauten. Ende de sterten die si alle dage sapen/daer bi versta ic de groote sonden die si dach-lijcx doen/sonder daeraf ghecorigeert te sine/die de werelt so ghecorompeert ende veruult hebben dat se midts dien te liden sal hebben

¶ Menschen doende so grooten onsachten
Clachten.
Daghen en nachten
Ghedinct dat uwe mesdadighe wercken
En v leuen vol sondegher scachten
Met machten
Vwen teghenspoet doen stercken
Ghi sijt stinckender dan een vercken.
In alle percken.
Wildi hercken.
Aen de sonden/met uwer sinnen crachten.
Ontlast v van uwer sonden vachten
Oft verpachten.
En versmachten.
Sal uwe siele onder de helsche vlercken

¶ Van waerachtighe eelheyt ende vanden volcke van wapenen.

DE voerscreuen figuere langhe ghenoech ge-merct hebbende/ben ick voerts gegaen eñ sach voer mi veel vossen staen ghecleet sijnde met cleeren van elen mans Vanden welckē de somige na hoendren liepen die veruolgende bouē de welc-ke gescreuē stont De edel sijn gestoruē eñ hen kīdrē sijn onedele gheweest Dwelck de woerden sijn vā iob eñ op de hoēdrē gescreuē stōt Si sullē geleuert wordē īde hādē dis sweerts si sullē deelē ð vossen zijn Dwelc de woerden vā dauid zijn Bi welcken vos-sen begrepē wordē de gene die seggē dz si edel zijn eñ en zijn des nz ¶ Diffinitie vander eelheyt.

¶ Ende om te verstane moetmen wetē dat de eelhz na de gemeī opinie ð philisophen es een qualiteit

ghegeuen vanden souuereynen heere/doer welc
ke qualiteyt iemant bequame es bouen de ghene
die eerlijck sijn Ende heeft eerst gheinstitueert ghe
weest by ghewoentheyt van duechden Want nye
mant en es weerdich edel genoemt te sine die in hē
seluen niet eerlijck noch duechdelijc en es/oft hi en
hadde dat verdiēt doer de groote duecht of eerbaer
heyt van sinen voersaten Ende merct midts de dif
finitie dat eene accidentale qualiteit es/eñ dat mits
dien dat si inden persoon comen mach midts sijn
der duecht ende mach af ghenomen wordē midts
sine sonden/sonder corruptie vanden lichaem des
seluen persoōs Eñ dat ten exempel vā de godlijcke
eelheyt die vergaet biden ghebreke vā de achterla
tinghe.

¶ Wat voerdeel deele hebben aen gaende der natueren.

¶ O ghi menschen die v edele noemt van afcomstē
dinct in v seluen wat voerdeel ghi ouer een arm la
boreur hebt ende wat natuere v oft uwen vadere
meer ghevoordert heeft dan dat god bi priuilegien
van gracien in v ofte in uwe voersatē gestelt heeft
Ghi sijt alle in dese sterflijcke werelt weenende en
de screyende van Adam comen/ende sult seer snoo
de ende eyslijck daer wt scepden Wat seldi anders
wt deser werelt draghen dan den dachlijcscen noot
dorst ws leuens/de scult uwer mesdaet ofte de ver
diēste uwer duecht Want neēdi tfōdemēt vā uwer
houuerdichz/vā in eene ōuersadige eñ ouerste ōbe
kinthz eñ onwetentħz Ghi noēt v eel ende en weet

niet wat eelheyt es oft wanen si comen es Van eē
godlijck duechdelijck dinck maecti een violēt bees
telijck dinc/god mesprisende V dunct dz quaerdoē
sonder punicie eelheit es Ende ghi meemt mits eē
dwase ouermoedicheyt ende presomptie dat god
meer in v ghehouden es dan in ander/ende dat hi
voer v mits preuelegien de poerten van hemelrijc
ke schuldich es open te doene ghelijck voer de ghe
ne die in ghewilliger armoeden leuen. Ghi heetse
vileynen die noyt vileynicheyt en deden Ende ghi
wilt datmen v eel noeme die noit duechdelijc noch
eerlijck stuck ghedaen en hebt

¶ Wanen deelheyt eerst comen es

¶ Ende om v noch groflijckere te informeren wa
nen dat eelheyt comen es Tes nv kinlijck genoech
dat alle menschen waren/sijn/ende sullen sijn ghe
lijck/aengaende der generacien ende der gheboer
ten/ende de ghene die hem edel noemen en sijn vā
geen eelder bloet gegenereert dan een scaepwach
tere. Desgelijcke en sullen hen lichamē na de doot
in gheen eeldere materie verkeert noch verandert
worden dan dlichaem vanden snootsten rabbaut
die leeft/maer het sal wormē eñ eerde worden Tes
gesciet dat na de diluuie als tvolc begonst te verme
nichfuldighen siende dat eenige van henlieden ve
le vertuosere waren dan de andere so gauē si dē sel
uen vertuosen eer weerdichz eñ auctoriteit bouē hē
eñ noēden die eele Eñ na de doot vandē seluen elen
lietē si hen kindrē die so vertuoselijc leefden als hē
vaders dat preuilegie ghebruicken Eñ bi succescie

des tijts es dese eelheyt vermeerdert ende ghewas
sen Mits den welcken de somige den naem der eel
heyt genomen ende gheusurpeert hebben dye des
noyt en verdienden/ende hebben also gheabuseert
als dat nv tertijt eel gheheeten ende geacht wordē
die den name gods meest blasphemeren connē en
de die stoutelijcst ende vreeselijcst swerē De elingē
so wel ridders als sciltknechten die gheoerdoneert
sijn om te arbeydene voer de ghemeyne weluaert
ende die bouen al behooren te sine oetmoedich/sup
uer/sobre/goet/beleeft ende sorchfuldych om dat si
vanden goeden bemint souden wordē ende vādē
quaden menschen ontsien/hebben gheleert midts
een ongheманierde costume te leuen gelijck gesel
len in roockeloose ledeghe dronckenscap/gulsichz
eñ cleeden hen met ontamelijcke ende oneerlijckē
cleedren Si blasphemeren god in alle woerdē. Si
onteeren vrouwen ende maechden Eñ als si die nz
verweruen en mogen met dwaser minnen so crp
ghen si die met foertsen ende daerna spottense mz
hen De maniere die si aenđ tafelen houden es rop
senen ende andere oneerlijcke stucken daer si hen
in glorierende De nachten sijn hen te cort om hen
onbehoorlijcke ghenoechten/ende de daghen veel
te cort om op hen bedde te slapene sonđ eenich prof
fitelijck werck te doene Si messeggen alle der we-
relt ende segghen dat de geestelijcke lieden in harē
staet dolen/maer si en bekinnen niet in welcker on
bekinthеyt si de eere der eelheyt ontfanghen ende

dontsich van hen ondersaten ende de veruallen vā
haren landen Si heeten metten naem tgene dat si
metten wercken niet en betoonē Si willen duech-
delijck ghenaemt worden ende en weten niet wat
duecht es Si verachten ende versmaden de studerī
ghen ende segghen alle gemeenlijc dat een eel mā
niet geleert en behoort te sine ende dz der eelheit on
eerlijck es latijn verstaen ende dat connen sprekē.
De clercken worden van hen verstooten eñ bespot
die voertijts van hen gheroepen ende gheeert ple-
ghen te sine Een plupmstrijckere/een loghenare/
een die god loochent/een quaet speelder/een dobbe
lare/ende een mallaert die niet en cā noch en weet
dan verwijtelijcke ende oneerlijcke woerden van
den goeden eerlijcken menschen te sprekene/is nv
tertijt willecomer bi de eelmans vanden houe dā
aristoteles oft alle dandere philosophen sijn soudē
al waren si wederomme verresen ende leueñ wor-
den Si hebben qualijck onthouden de sentencyen
van plato die de heerlijcheden ende de gemeyne di
ghen gheluckich hiel als de gheleerde lieden die re
gierden Salomon heeft dat claerlijck genoech be-
wesen doen hi midts sijn gheleerthеyt ende wijshz
wt sijn conincrijcke veriaechde alle romour ende
tweedracht ende verdreef alle valschеyt. Auicenna
die de scoone distinctien der philosophen eñ der me
decinē maecte eñ Auerrois cōmētatoer vā aristote
les warē pricen eñ ouerste vā heerlijchedē wāt deē
was conic eñ dād hertoge pholome? diē toe gegeuē

sijn de boecken van de hemelsce sciencie/was coninc
van egipten Metriades van pont begreep so veel
sciencien dat hi twee en twintich talen sprac die hy
onder hem hadde Inden ouden tiden waren de se-
uen consten vrij geheeten/om des wille datter dee-
le vrije in studeerden De menschen in voerleden ti
den die alder eerstwerf die hoocheden ende de heer
lijcheden insetten/maecten de lopen ende de wettē
doer de welcke de werelt geregiert wort/ende wa-
ren princen ende clerckē tsamē Aensiet de rubrijc
ke vander prologhen van dinstitupt/ende ghi sult
vinden dat een heerlijcheit niet alleenlijc verchiert
en moet sijn met mogenthept/maer met wijshept
ende sciencie becleet Maer in desen teghewoerde-
ghen tijt es dit in desen lande al ghecorrompeert.
Doerdene der ridderschap en wort niet ghehoudē
Deelhept heeft de hoochept haerder geboerten ver
loren Eerbaerhept besuelnet Onwetenhept es ge
presen Repnichz en es niet bekint Hoouerdie voir
gaet Quaethept regiert Ende metten cortsten ge-
sept alle duechdelijcke oerdinancie vā leuene is be
hecht in verwijttelijck onderhout ende seer oneer-
lijck leuen: in sulcker manieren als dat ick groote
lijck sorge dat de woerden van iob sullen beuondē
worden waerachtich te sine/de welcke sept dz de ee
le doot sijn ende hen kinderen sijn oueel:dat versta
ick van de waerachtighe eelhept

Dat ander deel vand figueren sijn vossen loo
pende na hanen ende hinnen Si de welcke
ick versta twolck van oerloghen;die pilleren ende

stelen daer hem twolck af beclaecht Ick soude gher
ne vraghen wie de sake es dan de hooftlieden van
der oerloghen ende de capitepnen die de gaetgien
voer hen souweniers ontfaen sond hen die getrou-
lijck te deelen/ende doense op tghemepne volck le-
uen/dwelc ten inde noch al qualijc varen sal Na
v aduijs beminnen sodanighen haren prince ende
sijn si weerdich doerdene der ridderscap te hebben
oft datsi escuiers ghenoemt worden/die meer hen
epghen profijt procuereren dan de ghemeene wel
uaert Behoortmen banieren van soedanigen eelē
te makene ende hen laten de preuilegie der eelheit
ghebrupcken Oft desghelijcke de gene die tgemaç
haerder hupsen so seere beminnen dat sijt gherne
met hen draghen souden/waert moghelijck/als si
ter oerloghen reisen Si en dincken niet dat de eele
in voerleden tiden deere ende de rechtē der eelhept
vercreghen hebben in arbepde haerder lichamen
ende in perijckel haers leuens Men en maecte ge
woenlijck in oudē tiden geenen escuier hi en was
eerst beuonden in feiten van gerechter eelhz Noch
niemant en worde ontfanghen inde gaetdgien vā
wapenen ten ware dz hi met sijnder hant eenen ge
uangen hadde genomen Maer die nu een sweert
kan gorden ende het panchier kan aentreckē doet
men ridder worden Het bestaē es begrepē/de sied-
gien sijn ghestaghen/de riergarde roept ende den
dach es gereekent om twelt te houdene Ende de gē
tijlhommes des lans die eellijck leuen hoet gaet si
gebrupcken de preuilegien der eelhept/de welcke

deerste behooren wel ghewapent ende te peerde te
sine/sijn becommert met anderen saken ende sijn
de beste gheexcuseert bi middele van tgelt dat si dē
hoofman oft lieutenant vander armeyen bestellē
die in hen plaetse de kinderen van vijfthyen iaren
ontfaen de welcke hi noyt sweert wt der scheyden
en sach trecken Ende daerom es de prince bedwō-
ghen vremde souniers te nemen die tghelt wten lã
de draghen ende die anders niet en begeren dã lan
ge oerloghen op datsi stelen/roouen/ eñ den armē
mensen hen goet afnemē mogē Mits dē welckē
der vriendē lãden so wel gedestruweert wordē als
der viandē/ ende daer af comt het verlies daermē
dachlijcx ouer claecht Manlijc souden sodanighē
eelinghen hen lichamen travelleren om de gemei
ne weluairt/na dien datsi om een cleyn particulier
proffijt ghedooghē diniurie der slapheyt ende der
traecheyt Lasen sodanigen moedeloose de oude his
torien si souden exempelen vinden tot haer der scã
den Principalijck codrus den coninck van athenē
die van sinen goden antwoerde hadde: waert dat
hi inden stride verslaghen worde so soude sijn volc
victorie hebben De welcke/om dat hi sijn stadt be-
urien soude ende om dat sijn lieden victorie hebbē
souden/verwandelde sijn coninclijck abijt eñ ginc
als voetknecht metten voetknechten inden strijt ō
dat hi des eer verslagen soude worden. Sampson
de stercke/om de philistinen tondere te bringhene
die viãden warē vandē kindrē vã ysrahel werp op
haer ende hem thuys daer si binen vergadt warē

Marcius cursius wetende dat vromicheyt van eē
edel hertte dalder eerlijcste stuc was dat nemmer-
meer mensche verweruen mochte/spranck om de
behouwenesse der stadt van roome met sijn peert
al gewapent inde seer dieppe openinge der eerdē
die te rome op de mert quam/midts de welcke de
stadt in perijckele was/ende si en mocht nz gestopt
noch ghesloten worden ten ware dat deelste dinck
van rome daer in daelde/de welcke haer doer den
voerseyden spronc toesloot/ende meer ander histo-
rien sijnder ghenoech de welcke ick late te scriuen
om cortheyt wille Maer ick segge datmen sodani-
gen eele van hertten niet meer en vint Soect doer
alle tconincrijcke wel ende ghi sult luttel eelmans
vinden/hoe rijcke dat si oock sijn die ghewillichlijc
soude willen ouer geuen tderde deel van hen goet
om proffijt van de ghemeene weluaert/ende de ou
ders hebben wel ghehaban. Concert/niet alleen hē
rijcdommen/maer oock hen leuen Deele en volgē
nu tertijt de oerloghen niet dan alleenlijck om den
buet ende de winninghe Noch si en vlieden die an-
ders niet dan om tverlies ende om de ghemacke-
lijcke traecheyt die si ghewoene sijn in hen huys te
hebbene Nochtans niet te min nemen si tonrechte
teghen redene den naem der eelheyt/ ende onder
tdecsele van dien pilleren si den goeden man/si ne-
men hem tsijne af met foertsen ende met ghewelt
daer si connen ende moghen/tsi recht ofte crom si
smyten hem ende bederuen hem/ met dreyghe-
menten/ende met processen/oft ghedinghen ende

alser eenich volck van wapenen pasceert so sendẽ
si die in sijn huis in vraecken Ende de goede man
(ghelijck dauid sept)es gheleuert inde handen der
sweerden/ende selen partien der vossen sijn

Ghi die draecht der eelhept name
Weet dat eenen eleu man es blame.
Als hi iemande doet ghewelt oft ouerlast.
Eelhept comt van duechdelijcker vrame
Van milthept/ootmoet/en loflijcken stame
Met cloechept en tamelijcke wijshept ghepast.
Van desen de gherechte eelhept wast.
Die voertiden waren victoriues
En desen naem hadden seer gloriues
Waren prompt/bereet/en sorchfuldich altijt.
Om te houden wewen en weesen int beurijt
Desghelijcke doet oock ghi edel heeren
En voer de ghemepne weluaert sorchfuldich sijt
So sal uwen naem der eelhept vermeeren.
Een eel hertte es weert alder eeren.

Vanden sottẽ hopers die bedrogẽ sijn doer traec
hept doer opinioeshz/doer betrouwen eñ mestrou
wen van foertupnen/ende doer te veel toeuerlaets
op tgoet der natuerẽ/op tgoet der gracien/op tgoet
der foertupnen/ende op der princen houen

Aldus voerts wandelende omtrent den ghe-
berchte na dat ick de voerseide menichte der
vossen ghepasceert was/saghick vijf oft ses hondẽ
die eenen vos iaghende veruolchden/welcke vos õ
trent een boschscelken bleef stille staẽde ende maec
te sinen steert met sijnder pissen nat Ende als hem
de honden bi quamen en hem meenden te grijppẽ
sa bespraypde hi die eñ maectese nat met sinen steer-
te dien hi op hen tanden sloech Ende de honden de
vuilichz sijnõ pissẽ geuoeleñ bleuẽ stille staeñ/mair
bestonden vlues wederõ te loopẽ eñ grepẽ dẽ vos
diẽ si doodẽ/opdẽ welckẽ gescreuenstõt Dijn booshz
sal di straffen ende dijn afkeeringhe sal di berespen
Welc ieremias woerdẽ zijn it.ij.capittel/de welcke ic

langhen tijt in mijn verstant ghehadt hebbe Ende bi interpretacië van dien bekynde ick dat dese vos beteekende de plupmstrijckers vã desen tegewoerdeghen tide De welcke ghelijck men ghemeenlijc sept/den stert doer den mont sleppen oft slaen Oc sijn ons bi desen beteekent de sotte dwase hops die hen foertune fonderen op dijs van eender nacht.

¶ Vanden loostupters die den zeem. doer den mont sleppen

¶ Ende om ter materien te comene sullen wi alder eerst spreken vanden menschen dye vol quade vermaledide scalcheden sijn de welcke als hẽ de relijchept begheeft om hen voernemen te volbringhen bi bringhen nieuwe inuencien: ia verdoemde ende van gode versmaet/om tot hen intencie te comene. Ende namaels als hen opset gheopenbaert wort ende int clare comt so vinden si hen seluen confuis ende worden van hen selfs quaet bescaemt eñ veruanghen Dese sijn de valsche aduocaten ende procueruers/de bedriegers eñ de plupmstrijckers die selue hen seluen bederuen/vanden welcken wi vore ghesproken hebben inde eerste figuere/eñ noch rijppelijcker af spreken sullen inde figuere vander iusticien

¶ Van dwaser hopen en vanden specien

¶ Eñ om wederõ te keeren ten propooste meest bequame eñ nuttere der tegewoerdeget figuerẽ/selẽ wi spreken vanden genen die dongeluc vã de quade foertunẽ der werelt midts een sotte dwase hope meenen tontgane/de welcke den vos gelijcken die dẽ euelẽ moet der hondẽ meent tontgaẽ doer de besprapinghe die hi hen doet met sinen bepissen sterte Sodanighen menschen soecken haren troost aẽ valsche beteekeninghen/mer waerlijc si vindẽ hen mestroostinghe Ende als si hen sot begrijp nz volbringhen en moghen/segghen si dat hope hen bedroghen heeft/dwelck een erruer es Want hope is een godlijcke duecht die nz bedrochlijc sijn en mach Ende om te verstane wanen dat comt dz den mensche diewijls anders slaet dan hi hopet/vinde ic dat ter vier manierẽ der sotter hopers sijn/die doer hẽ hopen tot confusien ende tot armoeden brocht sijn

¶ Deerste maniere van desen sijn de traghe onarẽme die verbepdende sijn gracie sonder verdiente/ ende vrucht sonder arbept/ende de welcke mits hẽ voernemende hope van hen verbepdinge faellerẽ Laet hen die sodanich sijn lesen de scrifturen d̃ poeten ende der hepdenen: ende si sullen vinden dat de afgoden hen vergramden ende verstoorden op de traghe ledeghe menschen/ende en willecoerden hẽ niet voerspoedelijck hen voernemen te volbringene/ten ware dat si hen vorderden metten arbepde haers lichaems te vervolghene tgene dat si begeerden ¶ Na dien dat so was vanden afgoden ghi kerstenen int gheloove leuende/soude ghi van god almachtich die dalder rechtuerdichste es pepsen ofte dincken dat hi sine milcheden depll sonder verdienten Meende ghi hemelrijcke te verwerven om dz

ghi wellustich ende in rusten uws lichaems leeft zō-
der dien te traueleren met vasten ende met abstinē
cien Oft om dat ghi de godlijcke visitacien pacien
telijck verdraecht Meendi oock te hebbene de rijc-
dommen der werelt ghi ionghe sottē midts sodani
ghen vermetelijcker hopen/ghelijck oft men v die
sculdich ware in uwe huysen te bringhene/sonder
die ghewonnen te hebbene. Weet zekerlijck dat ōs
lieue heere de ghene niet en hulpt metter begheer-
ten die hen seluen m̄z versoemenessen hindren. Eñ
valdi bi uwer scult inder onaxemheit hi sal v onax
emlaten De verloren sone daer deuangelie af sept
die so veel gods ouerbrachte doir een stinckende on
axemhept die make v wijs Eñ ten propooste neēt
exempele aen die ghene diemen sept dat met huy-
uen of met helmen gheboren sijn/dats te verstane
gheerft met veel goets dat hen ouders hen ghelatē
hebben in handen/de welcke als si quaet regemēt
hebben ende niet en arbepden om tghene te bewa
rene dat si ghevonden hebben/soe verliesen si dat
cortelijck doer quaet regiment: midts den welckē
veel goeder huysen vergaen sijn ende menich eels
mans kint in dolinghen comen Sodanighen mē
schen en ghelijcken den vos niet die vliet ende soict
eenich middele om de perijckelose teghenspoeden
te ontghane maer sy ghelijcken den ghenen dye
met den openen monde ende metten handen ghe-
bonden sidt en gaept ofte hem de spise inden mont
comen sal Compt leest dpt ghi ionghers dye van
verwaentheden ende van wellustpcheden vpet

en weet wat het goet arbepts cost te vercrigene/en
de dat traechept een stiefmoed der duecht es ende
contrarie den ghenen die goit begheren te hebben
soe wel gheestelijcke als werelijcke.

¶ Vand maniere vanden sotten hopers sijn de opi
niose die doer hare verwaenthept hen eyghen sin-
nen auctoritept toe gheuen/ende geloouen dē raet
haerder hoofden/ende regieren hen onder de hope
haerder waninghen Maer de gheabuzeerde ver-
waende van dese onperfecte hope diemen noemt
opiniues sijn ten lesten bedroghen/ want alle hen
hope comt op niet Nochtans sijn si in deser raserië
so dat si wanen in dese werelt ghelijck de oude pro
pheten ghesonden te sine/ende dat hen antwoerdē
arresten vanden parlemente sijn/ende hē ymagi-
nacien texten vander bibelen Ende willen doer hē
onverwandelijcke opinioeñz den dinghen hē pro
prieteyten veranderen Meendi van een sotte mee
ninghe onverganckelijcke hope te makene Eñ on
der tdecsele van dien perseuererense in hen onghe-
manierde quaethept sonder te peysene dat hē hair
dwalinghe brinct tot sware correccie dat spottelijc
ker ende begeckelijcker es dan oft een mensche in
den slijcke bleef ligghende doer scaimpte van op te
stane Si sijn clercken so hen dunckt/maer si en we
ten niet dat een goede beteringhe meer te prisene
es dan een scandelijcke mesdaet te verwijttē Wāt
nader hepligher euangelien/so es sondeghen men
schelijc/maer in sonden perseuereren is duyuelijc

Neempt hier exempele princen heeren ende vads
der huysghesinnen/die v niet en behoort te regiere
ne naer uwen eyghenen sin ende uwe een ghe opi
nien Maer de princen ende heerē behooren te kie·
sene den goeden raet vanden wijsen/ende de vade
ren der huisgesinnen de opinie van haren commē·
salen ende daduijs van haren dienaers Desgelijc·
ke behooren oock te doene de ghene die dingen om
haers selfs stucken want daffectie verblintse in hē
werck Ende hoe wijs dat si sijn/si en sijn in haers
selfs sake niet so wijs als een ander diē de sake nz
aen en cleeft Want ghemeenlijck gheestmen bete
ren raet dan men selue soude connen mettē werc·
ke bewisen in sijns selfs sake.

De derde maniere van hopenden sotten sijn de
ghene die onder dbetrouwen van de goede foertu
ne die si ghehadt hebben/hen auontuerlijck stellen
in dauontuere vanden toecomenden perijckelen
Ghelijck de auontueriers ter zee ende de cooplien
te lande/die sonder taensiene de disposicie des tijts
ende sonder touerdinckene de dingen die toecomē
mochten hen so betrouwen op hen goede foertune
die si ghehadt hebben:ende op tproffijt datsi op an
der tiden hebben ghehadt doer hen begrijp oft be·
staen/als dz si alle hen goet auontuerē/doer dwelc
ke si hen daerna bedoruen ende arm vinden. Dex·
periencientien ghescien dachlijcx daer om en salic
daeraf gheen exempele stellen/dan dat sodanigen
menschen Palicartus ghelijcken die hem so seere

geluckich geuoelde dat hi sinen rinc in de zee werp
hopende dien wederō te vinden bi gelucke. Maer
dese hope die ick noeme(wanhopelijck) bedrooch
hem Want tsotte acquel dat niet te wensche en quā
was ten inde van sinen daghen doer te veel hopēs
katiuich ende ongheuallich

Andere sijnder die de sotheden na bi sijn/de welc·
ke wt sorghen van hen quade voerleden foertunē
hert ende moet verliesen ende en dorren geen dinc
bestaen/ghelijck oft foertune een ghescapen dinck
ware sonder dwelcke men gheen goet hebben en
conde Onder dese hope sijn ooc de ghene begrepē
die brieuen aen haren hals draghen ende crupden
in hen bonetten/ende indelijck de gene die hen na
den sterren regieren/eñ die geen werck van mach
te en beginnē ten si dat een goede planete regneert
meenende dat god dien onderdanich es/ende dz bi
bedwanghe een dinck beleet moit sijn na ghelegēt
heyt der dispositien vanden planeten Sodanigen
menschen en sijn geen goede kerstenen noch en be
kinnen niet dat hem onse lieue heere verstant ghe·
gheuen heeft om te iugeren/ende wille om te kiese
ne dat goede of dat quade ende om bi bedwanghe
ofte nootsaken vanden hemelschen lichamen ghe·
regiert te worden. Ick gheloof wel dat een mensce
duerende dye regnacie ofte loop van eendere pla·
neten mach tot haerder natueren gheneycht sijn/
ghelijck es de planete goet/goet te syne ofte es sy

quaet/quaet te siene Maer want hi een redelijcke
creatuere es so mach hi dier genepchept weersta̅
ende daer toe dient hem sinen vrijen wille die hem
god ghegheuen heeft Des ghedragick mi ende sin
de v tot sint Augusti̅j vand̅ stat gods daer hi spreect
vander voersienichept gods

¶De vierde maniere vanden hopenden sotten zi̅j
de ghene dye hen begheerte gheheelijck vestighen
ende stellen op de verwandelijcke dinghen/en̅ dye
alle hen hope ende betrouwe̅ stellen op de onzeker
heden der werelt/ghelijck op Rijchept op Sterchz
op Scoonhept van lichame op Menichfuldichept
van vrienden ende op der Princen houen Ende de
sothz van sulcken mensen es blijckelijck genoech
die meenen zekerheit te nemen in tghene dat twijf
felachtich is/ende willen onderhouden wesen van
tghene dat niet onderhouden en mach sijn Want
ten alder eersten de rijcheden of financien ghemee̅
lijck die onghetrouwelijck vercreghen sijn vande̅
ghenen diese vercregen hebben/ende mits een ver
doemlijcke gierichept verwaert hebben/studeren
om eenen nieuwen meestere te hebben en̅ in nieu
we borsen te logeren Veelderhande tresoriers/re̅t
meestren ende ander lieden van rekeninghen heb
ben v binnen cortten tide exempelen ghegheuen/
de welcke na dat si hen rekeninghen ghedaen had
den de vriheden va̅den kercken verwaren moeste̅
om de geuanckenessen tontgane/tot den welcken
si gedoemt waren om de penningen vanden conic

totten lesten toe Ick heb eenen coopman hondert
duysent ghuldenen in handen sien hebben die lich
telijcken in armoeden quam sonder eenighe foer-
tune van vier oft van watre/nochta̅s was hi goet
van regemente geacht Wat es de sake van so haes
teghen veranderinghe dan dongeluck van desen
ghelde dat heden tsdaechs tgheloone alle de werlt
dore breect ende so veel quaets ende dolingen doet
gheschien Daerom segghic dat hope ende de trou-
we van dien valsch ende ghebreckelijck es
¶Ende ghi die v hope ende betrouwen hebt op v
vrienden en̅ op uwe maghen Weet ghewaerlijck
datmen nv ter tijt maghen genoech vint maer lut
tel vrienden Ende oock daer ghi v op sout mogen
betrouwen oft hopen/sodanighen hope en es niet
zekere want een onghelucke ghe huere mach v die
benemen midts de doot oft doer eenighen twist

¶Aengaende uwer scoonhept si es verganckelijc
ende verdeluwet also onversienlijc als een bloeme
vanden honichdauwe/die veel lichtelijker vergait
dan si wast

¶De sterchept ws lichaems es cleyne te achte̅ wa̅t
siechept ofte outhept moghen v terstont den troost
uwer betrouwenessen van dien benemen
¶De hope oft betrouwen es oock van cleynen va-
luere dz ghi moecht hebben op de gracien die v on-
se lieue heere verleent heeft/ghelijck. Eloquencie
Wijshept Subtijlhept va̅ sinne Scoone maniere̅

Wel spreken Wel scriuen oft Wel dichtẽ Wãt veel
esser doer dese dwase hope ende sot betrouwen be-
droghen/ende ten lesten arm ende katiuich wordẽ
Ghi siet gemeenlijc den goeden constenaer armer
ende katiuiger sijn dan den grouen loeris die niet
half so constich en es/ende dat daerom Wãt de gro
uaert en betrout hem nieuwers op dan dat hi heft
ende de subtile constenare betrout ende verlaet hẽ
op tghene dat hi kan Jc heb enen den meesten mã
van vranckerijcke midts sijn sinnen ende sciencie
sien triompheren ende bouen ander groote perso-
nagien auctoritept hebben. Ende int midden van
sijn leuen(want hi hem te seere betroude op zijn ver
stant ende op sijn sciencie)sien dalen onder trat vã
foertupnen/als dat hi gebannen wort eñ alle sijns
goets berooft.ende met oneerlijckẽ stucken besaẽt

¶ V te betrouwene oft te hopene op der princẽ ho-
uen/vraecht den coninck dauid of dat zekere es/en
hi sal v seggen Nolite confidere in principibus nec
in filijs hominum in quibus nõ est salus Psalmis
ta En wilt niet betrouwen inden princen noch in-
den kinderen der menschen inden welcken geene
salichept en es Ende esser clepn hope inden heerẽ
noch esser mind in hare houen/gelijc v de houeligẽ
wel seggen sullẽ die meer out worden sijn vã veel
arbepdens dan van veelhz der iaren diese hebben
Thof treet bedriechlijcken deerghierighe menschẽ
met valschen gelosten/op hen lachende int aencoe-
men/ende namaels bijt sise so wreedelijcken dat si

wel wilden dat sijt nopt gekint en hadden Het ver
wondert mi vandẽ gefoertuneerden menscen die
in vriheden sijn ende in vrede leuen met hen hups-
ghesinne sonder anders vruchten te etene hoe dat
si dien vrien staet begeuen õ te verkiesen dootlijke
dienstachtichept/ende hen disponeren tot õgetrou-
wichept/tot nidicheit/tot violencie/tot flatterien eñ
corrupcien van duechden Die best gheuepstheden
connen voerts stellen sijn meest ghepresen te houe
Die de nidege houelinghen berespen/maecken vi
anden ende worden ghehaet De ghene die duecht
ghebrupcken willen/worden bespot Ende om vol
comelijcken de waerhept te seggene de hoefsce ma
niere es datter nemmermeer mensce in profiterẽ
en sal in tijtelijcken goeden oft rijcheden ten si dat
hi met onduechden ghecorrompeert es.want alle
duechdelijcke manieren sijndre versmaet ende ver
steken Eñ foertune es oock so seer wanckelbaer eñ
ongestadich dat si de ghene seer lichtelijc doet ver
heuen worden die verworpen waren:ende de ghe-
ne die op thoochste der auontueren rat geseten zijn
doet si smadelijcken tot haerder grooter schanden
neder vallen Noch veel andere groote perijckelen
sijnder de welcke ick swighen sal om de corthz des
tijts wille

¶ Vanden val der welghefoertup
neerder menschen.

¶ Ende ick segghe dat de hope oft het betrouwen

op tgoet deser werelt valsch ende bedriechlijckē es
ghelijc ic dat ghenoech bewisen soude met den ou-
den historien die vol sijn hoe de ghene katiuelijckē
ende snoodelijcken onder de voeten gheuallen sijn
ende armelijcken hen leuen gheint hebben die hē
betrouwen ende hen hope op ander menscē steldē

Bocatius

¶ Wi vinden dat semiramis van haren eyghen so
ne doot gheslaghen wort doen si die van indien eñ
die van ethiopen veruolghende was.

¶ Orosius.

Alexander de groote en was niet te vreden al was
hi heere van alle der werelt ende sinen hoouerdigē
moet wort hem met fenineghe verghiffenesse ghe
broken

¶ Plutarchus

¶ Cyrus die so veel menschen bloet stortte was vā
thamaris die coninghinne verwonnen. De welc-
ke sijn hoot in een vat dede leggen dat vol van mē-
schen bloede was die hi verslaghen hadde/ seggen-
de Cyrus verslaet nv uwen dorst in menscen bloet

Mitridates destruweerde ende veroerloechde me-
nich lantschap ende ten lesten wort hi van sinen so
ne totter doot toe veruolcht ende also vermoert

¶ Titus liuius

¶ Hanibal de ontsiende capiteyn der ridderen dye
de foertune meende te bouen te gane ende donge
luc te verdriuen: vant hem seluen sonđ heerscapie

ende sonder ondersaten ende wort so van sinen vi-
anden veruolcht als dat hi hem seluen met fenine
doode van sorgen dat hem sine vianden soudē ver
slaghen hebben.

¶ Virgilius poeta

¶ Wat selen wi van achilles seggen die dweerstaē
der moghentheyt van troyen was ende die de hoo
uerdicheyt van des coninex priamus kinderen de-
de sincken: was hi niet na sine victorien vileynlijc
inden tempele verslaghen

¶ Orosus

¶ Hector doutste sone van troyen/de beschermere
van alle sijn glorioes gheslechte: was hi niet (na dz
hi verdient hadde onder de neghen beste gherekēt
te sine) oneerlijcken vermoert

¶ Veel andere oude exempelen soudic hier mogē
scriuen tot deser materien dienende/om de welcke
te siene ick de gene die stade hebben sende tot boca-
tius boeck vanden onghelucкegen eelen Eñ voer
een conclusie segghick dat de werelijcke menscen
niet en behooren dese onvolmaecte hopē te betrou-
wene: doer de welcke si tot schanden brocht wordē
alleleens ghelijck de vos doer sinen stert metten
welcken hi hem valschelijcken meent te bescerme
ne om dat hi dien bepist heeft ende de honden daer
met bespraypt dye hem na volghende sijn. Maer
alle die god almachtich gheloouen moeten hen be
trouwen op hem stellen. wāt hi niet ōghestadich en
is Eñ mē moit dese verzekerthz of betrouwē hebbē

met onderſoecke der conſcientien ende ghetrouwe meeninghe hem ſeluen corigerende ende ſijn beſte doende/hem tot god verootmoedegende ende om ſine ontfermhertichept biddende:anders en mach men geen zekere betrouwen of hope vinden Wāt de ſondeghe conſcientie maect dat gepeis bevreeſt ende vervult van ſuſpitien. Ende onnoſelhz es vā haerder natueren weghen vertrooſtende

O menſchen verblint
Ten ſonden ghewint
Van gode onbekint.
Pepſt ende verſint
Tperijckelijck nopen
Dat altijt omtrint
V es/waer ghi loopt oft rint.
Oft ghi wort gheſcint
Als v leuen int
Waer op wildi hopen.
Want die hebben ghelopen
Met ghiericheden bedropen
Armelijck ghecropen
Gheneghen gheſlopen
En wt vrecheden veel waters gheſopen
De doot heeftſe verſlint
Si en ſijn haer niet ontſlopen.
Noch en mochten met dat goet dleuen niet copen.
Maer ſijn naect ter eerden gheſint.

Vander ypocriſien:vandē genen die ind kerckē fondatien ſtichten met ander lieden goet/vanden monicken vanden mendicanten/vanden vrouwē vanden regierders der princen/van gheueyſtheyt ende van de gheueyſde liefde Ca.vij

NA de groote meditatie der voernoemd figueren ghinghick dwers ouer deen quaertier des berchs ſo langhe dat ick een andere nieuwe figuere vont die mi vreemde ghenoech was nochtās licht te begrijppene Ende was van twe voſſen die met rocken ende capruynen ghecleet waren ghelijck cluyſenaers oft heremiten/die in haer poottē paternoſters hielen Bouen welcke voſſen gheſcreuen ſtont aldus Alle deſe ſijn princen bedriechlijck ende valſchelijck wandelende. Welcke woerden Iheremias beſcrijft in ſijn ſeſte capittele. De welcke ick langhe tijt ouerpeyſende/meynde dat daer

bi verstaen worden de princen die groote werelijc
ke possessien besitten. Maer na dat ic nerstelijckẽ
daerop gepeyst hadde worde ick dinckende dat wi
alle(so wel cleyne als groote)ouer ons seluen prin
cen sijn Dats te verstane dat wi heerscapie hebbẽ
ouer onse sielen ende ouer onse lichamen:ende dat
ons god relijck verstant ghegheuen heft om die te
regierene Mits den welcken ick bekinde dat bi de
se figuere verstaen sijn de gheueypsde menschen eñ
de ypocriten/die god doer sinen heyligen mont ver
maledijt/ghelijck dat inden text der heyligher euã
gelien blijct

Vander ypocrisien

Ypocrisie ende gheueypsheyt is een ghelaet van
duechdelijcken wercken of onđ den scijn vã duech
den sinen euen mensche eenich hindere oft eenich
quaet beiaghen:ende veysen god te beminnen om
werelijcke eere te verweruene Ende so wat dienst
dat de ypocrijten onsen lieuen heere in sodaniger
meyninghen doen:daer af sijn si gheloont metter
glorien die si selue in dit verganckelijck leuen daer
in nemen Peyst hier op ghi bedrieghers des tege-
woerdegen tijts die de grote serimouien inđ kerc-
ken doer:ende die de werelt beroouen ende pillerẽ
Alsulcken menschen meinen dat hen onghestichte
gebeden die in god behooren gheconformeert te si-
ne hen ontlasten vander restitucien:ende met dese
verdoemelijcke meynige gaen si den grootẽ wech
des duyuels tot de eewighe pine der hellen Meen
di vermaledide ypocrijten dat het gebet alleenlijc
leit indẽ woerdẽ Weet dꝫ de duecht des gebets es ĩ
rechtuerdeghe onderdanicheyt ende ootmoedichꝫ
Ghi bidt den genen dien ghi dachlijcx verstoort eñ
en hebt gheenen wille v te beteren

Vanden woeckenaers eñ vandẽ pilleerders die
der kercken duecht doen met den goeden dat si on-
rechtuerdelijcken ende qualijcken vercregen heb-
ben

Ick spreke vanden dieuen ende vanden woecke-
naers die niet en hebbẽ dan dat andren toebehoort
die kercken ende cappellen doen maken:ende dye
begiften metten goeden die si van hen euen kerstẽ
menscen met woeckeren of andersins onrechtuer
delijcken vercreghen hebben Alsulcken lieden doẽ
de ooghen der menschen sacraficie.maer niet voer
den ooghen gods Men moet restitucie doen so ver
re alst moghelijck es eermen bidt Oft en heeft mẽ
niet om restitucie te doene soe moetmen arbeyden
om ghetrouwelijcken te vercrighene om met sinẽ
arbeyde bequame restitucie te doene soe verre als
men die weet aen wien te doene Te seere sijn de ge
ne bedrogen die in hen outhꝫ meynẽ groote duecht
te doene als si den kercken gheuen tghene datsi in
hen ionchept onrechtuerdelijcken vercreghen heb
ben Si meynen onsen heere te vreden te stellen mꝫ
den ghenen dat hen niet toe en behoort Ende willẽ
na hen doot onder de doode menschen met glorien
leuen doer daenscouwen haerder wapenen die aẽ
de mueren haerder capellen ghescildert sijn die vp
lancheden van tiden wt geplaent worden:ende en

weesen niet voerden ooghen gods te steruen ende
haer sielen te doodene die inder eewichept verdoe-
mende Hoort ghi verblinde tgene dat god doer de
heylighe scrifuere sept tot den ghenen die sine ghe
boden versmaden ende willen dat hen offerhandē
gepresen worden Ghi versmaet (sept onse lieue hee
re tot den kinderen van ysrahel) mine leeringe eñ
ghi wilt dat ick uwe offeranden ontfange Ghi ver
acht mine gheboden ende wilt dat ick uwe offerin-
ge prise Vwe sacrificiē verdrieten mi: Vwe solem
niteyten sijn mi swaer om hoorē: daerom salic mȳ
aensichte van v keeren als ghi mi met uwe sacrifi-
cien meent te payene Want ick geuoele datsi thert
te verre van mi hebben die mi metten monde louē
¶ Ouerdinct ghi ypocriten der weygheringen tot
den ioden ghesproken: ende god en ghehinget niet
dat die ouer ons waerachtich ghemaect si Jck ghe
looue nochtans dat de alder verste vander ootmoe
dichz gods heden tsdaechs de naeste sijns outaers
sijn De geestelijcke lieden souden v wel connen ā-
woerden die alle werelijcke becommeringen soec
ken eñ hen gheestelijcke diensten ende officien scu-
wen ghelijck versmade wercken. Si draghen da-
bijt vander oerdenen die si niet en houden

¶ Van die ypocrisie der monicken
¶ Vraecht eenighen monick van sinte benedictus
oerdene ofte sinte augustijns oerdene hoe veel hō-
den dat hy in sinen huyse heeft ende hoe veel vrou-
wen ofte meysens dat hi in sijnder cameren heeft:

ende hoe langhen tijt hi gheweest heft sond vleesch
te etene Ende eest dat hi de waerheyt seggen wilt
so sal hi antwoerden dat hi noit twierde deel van zȳ
reghele ghehouden en heeft Jck sonde gherne vra-
ghen oft alsulcken menschen religiosen sijn: ic seg-
ghe neen: maer waerachtige verloopen monickē
Want ghelijck men ghemeenlijck sept. De cappe
en maect den bruer oft den monick niet
¶ Van die ypocrisie der mendicanten.
¶ Hier in sijn oock begrepen somige mendicantē
die in armoeden behooren te leuene ende en behoo
ren niet eyghens te hebben: ende sijn gehouden in
ghemeenscapen te leuene Maer si gaderen nu ter
tijt ghelt ende hebben eyghen ghelijck ander men-
schen Mi verwondert dat hem god de indignatie
sijns thorns niet en sent: ende dz sine verstoortheit
ouer alle de werlt niet en spreyt om de smadelijcke
groote sonden die dachlijcx gescien Tgemeen volc
heft sijn betrouwen op de religiose / om deswille dz
si duechdelijck geacht sijn / meenende dat si heylich
lijck leuen ende dat hen ghebeden profitelijck sijn
ende ōsen lieuen heere te vreden stellen maer si ver
stooren hem selue metten grooten onduechden die
si doen. Sy doen metten monde ende voer tvolck
de seremonien. maer in hen conuent in hen secre-
te doen si groote abuysselijcke wercken ¶ O ver-
maledide verleydinghe ghy hebt vander kercken
ghemaeckt een exempele der boosheden ende een
patroon van quaden leuene. Wat willick meer
segghen dan dat de heylige ewangelien ons heerē

verdruct sijn ende de hepligh̄e leeringhen der oude
vaders verworpen De ghene die met heplichlijck
te leuene twolck behooren te onderwisene sijn selue
doer de vermaledide ghierichept af ghekeert vanđ
duecht Och vermaledide ghierichept moetti de ge
ne corromperen die v behooren te bestrijen De ge
ne die v vermaledide inde doer de hepligh̄e scrifue
re alderbest kinnen ende die v behooren te versma-
dē/die ondhouden prisen ende eerē v hedē tsdaechs
Si blasphemeren v dachlijcx metten mōde. maer
metter hertē eeren si v eñ verheffen si v Ic en spre-
ke niet vanden goedē religiosen dier vele es Maer
nochtans niet so vele als ōduechdelijcke eñ quade

¶ Van die beghoste reformatie

¶ Och beghinnende reformatie/hoe sidi soe haeste
lijken achter bleuen/waerom en hebdi niet geper
seuereert tot de beternesse van allen religioeshedē.
Wie heeft v versmoert oft ghearesteert. Waer om
en hebdi niet alle cloosters besocht:vanden welckē
de somige so seer ongeregeleert sijn datter de locht
af stinct ende den hemel af murmereert Ick geloo
ue na dien dat ghi so haestelijcken ter neer gewor-
pen ende verstken sijt dz ghi op ypocrisie ende op
ydele glorie ghesondeert waert Mair ick ben te ex
euserene al sprekick so scerppelijcken daer af Wāt
ick weet wel dat wi in geenderande duechden pro
fiteren en sullen voer dat alle staten ghereformeert
sijn So wel de meeste als de minste

¶ Van die ypocrisie der vrouwen

¶ Hier met willic swighen meer te sprekene vanđ
ypocrisien:sonder nochtans te vergetene die vrou-
wen die vijf oft ses hueren(dorstict seggen)inđ kerc
ken de pileren bijten Ende in hups sijn de somige
onghebonden dupuels Dandere clepn bitende ser-
penten ende slangen tongen meenende dat de son-
de des achterclaps vergheuen wort sonder voldoe
ninghe Dander leuen in ouerspel ende breken de
trouwe des houlijcx die si gheloeft hebben

¶ Vanden ypocrijten des hoefs

¶ Niet meer ypocrijters en vintmen dan de regier
ders ende gouuerneurs vanden princen die ondre
den scijn van duechden nieuwe inuentien van pil-
serien vinden Vanden welcken ick nz meer en seg
ghe.want men dat betre weet dan ict soude cōnē
ghesegghen

¶ Van de gheuepsthede ende van gheuepsde liefde.

¶ Aengaende de gheuepsthede die een specie der y-
pocrisien es Salomon sept daeraf genoech in sine
prouerbien Maer wat hi daeraf sept of de heplige
scrifiueren daeraf condegen Men en mach nv ter
tijt geene werelijcke rijcdommen crigen dan doer
gheuepstheden ende doer gheuepsde liefde:dwelck
een verdoemt ende verworpen stuck es.so wel vā
den ouden poeten als vander hepligher scrifiuerē
De somighe meent heden tsdaechs eenen goeden
vrient hebben ende stelt sijn betrouwen op hē/ dpe
nochtans sijn doot ende sijn qualijcuaert begheert
Van vore lacht hi op hem ende van achtere bijt hi
¶ Twaer betere(ghelijck salomon in sijn prouerbi
en)de pestilencie in hups hebben dan eenen viant

hupsghesĩn die de secrete saken suect of ondv͛raecht
om die te openbarene ¶ De prophete miche
as beueelt dat hem de mensche hoede voer den ghe
nen die hi in sinen scoot doet slapen. om dat in hem
gheen betrouwen en es Ten es nv tertijt geene so
waerachtighẽ liefde noch vrientscap die soude dor
ren doen tghene dat de twee gesellen van baldach
ende van egypten deden

¶ Exempele ende historie

Alphonsus vertelt ons als dese twee ghesellen in
egypten woendẽ so wilde de egyptien eẽ wijf trou
wen die een egyptienne was. vandẽ welcken thou
lijck ghesloten was maer noch niet volbracht. Bin
nen desen middelen tide wort den egiptien ghecon
dicht dat sijn geselle vã baldach de selue gyptenerſ
se so vter maten lief hadde. als dat hi sijn sinnẽ wa
re ghescapen te verliesen waert bi also dat hi de sel.
ue gyptenersse nꝫ trouwẽ en mochte Mits dwelc.
ke de gyptenare sinen gesellie van baldach (doer de
groote liefde die hi tot hem droech) consenteerde dꝫ
hem sijn brupt ende haer duwarie ghegeuen wor.
de Dwelck also ghedaen was. Ende die geselle vã
baldach lepde de gyptenersse sijn wijf in sijn lant
daer hi haer rijcke maecte Ende de gyptenare dpe
een auontuerues was quam tot grooter armoedẽ
als dat hi sijn broot bidden moeste So ghebuerdet
op een tijt als dat hi quam broot bidden inder stat
daer sijn ghesellie van baldach woenachtich was
ende sliep des nachs ondꝰ een dat ofte prouijs buptẽ
voer de kercke voer welcke kerc des ãdren daechs

een man võden wort die dien nacht vermoert was
Ende wantmen den ghenen niet vinden en conde
die de moert ghedaen hadde so wort de gyptenare
die daer tsnachs ghesiapen hadde geuangen/mits
suspitien De welcke midts verdrietelijchept sijns
leuens sepde dat hi de moert gedaẽ hadde: al waert
dꝫ so niet en was Nochtans want hi dat also oot in
sijnder biechten bekinde. so wort hi terstont verwe.
sen Ende alsmen hem ten gherechte leeden soude
wort hem sijn ghesellie vã baldach kinneñ eñ sepde
(om sinen ghesellie vander doot te verlossene) dat hi
de moert ghedaen hadde/ende niet de ghene diemẽ
daer ten gherechte leede Desen twist aenhoorende
de ghene die de moert wairachtelijcken gedaẽ had
de mꝫ medeliden eñ met de godlijcke inspiratie be.
ruert sijnde/siende dat de twee onschuldeghe deen
voerdẽ andren sterven wilden/beschuldichde hem
seluen voerden gerechte. Dẽ welckẽ de rechtre ter
eeren der liefden vãden twe gesellen vã egypiẽ eñ
vã baldach/de voerseide mesdaet eñ moert vergaf.
¶ Ghi die segt dat ghi liefde hebt soudi wel willen
steruen voer uwen vrient Jck gheloove neen/noch
vanden uwen daer vore een mijtwaert deruen. Jc
en segghe dat niet alleene. maer de ghene dpe hen
dachlijcx daeraf beclaghende sijn De wet der lief.
den dpen de ouders voertijts ghebrupcten es lan.
ghe weerroepen doer de sentencie van particulier
proffijt Ende wildi de vrienden nv tertijt kynnen.
so arbeyt om uwe foertune eerst te kinnen. Want
uwe foertune eñ uwe vrienden sijn euẽ gestadich

Ter noot kintmen de vrienden/septmen ghemeen
lijck Maer eest dat ghi heden tsdaechs eenen vriēt
waent hebben:ende dat v den noot dwinct aen hē
eenige vrientscap te versoeckene:soe sal hi terstont
eenighe sake vinden om v te weerseggene Ofeest
datti v de vrientschap doet die ghi aen hem begeert
Dat sal gheschien midts den profite dat hem daer
af comen sal Gelijc de vrienden van hedē tsdaechs
doen die ghelt op woeckere ontleenen:ende onder
den scijn van haren vrient te hulpene verderuen si
hem midts ghemeene renten die den woeckere ge
lijckē Men en derf heden tsdaechs aen de vriendē
geen vrienscap soecken.maer te vreden wesen met
den scoonen woerden die si sprekē Want dexploot
der vrientschap es nv inden woerden ende niet in-
den wercken:ende vrientschap aen vrient versocht
es tweedracht met vrient ghemaect Vanden welc
ken ick niet meer segghen en wille dan dat ghieric
hz een vanden meesten sondē es die nv tertijt loop
heft De welcke tverstant der menscen also verduis
tert als dat si niet bekūnen en connen wat duech-
delijck es:ende en pooghen hen seluen niet dan tot
bedriechlijcheden/tot subtijlheden/tot looshedē en-
de tot tromperien/mits den welcken si niet qualijc
den vossen ghelijct en worden Men en spreect niet
meer van liefde noch van caritate/liefde is vervrēt
ende caritate es vercout ende heeft haer heelijc in
huys ghesloten om haer te verwermene Men en
vit voertdane nz dan flatterie ende geueistheде die
de sake sijn van die bederffenesse der menschen eñ

de sake sijnder katiuichept waert dat hijt wel beki
nen wilde. Ten es eens deels gheen armoede dan
doer dese vossen die doer den scijn vā liefden des ge
meenen profijts de groote valscheden dieuerien en
de pillerien doen Vanden welcken ick mi ghedra
ghe tot den ghenen dat daeraf es sonder meer dair
af te scriuene/dan tghene dat iheremias daer af be
scrijf die sept/Dat alle dese sijn princen bedrochlijc
wandelende

O ghi valsche gheueysde ypocriten
Die inder kercken gaet pileerbiten.
Popelende ende lesende metten monde
Wat wildi vele voer v borst smiten
En uwen tijt in sonden versliten.
O valsche menschen bedrochlijck van gronde
Tes wondere dat ghi midts uwe sonde
Niet en versinct:doer deerde daer ghi op gaet
Vwer salichept ghi cleyn gade slaet
Den tijt sal nochtans comen na desen
Dat al sal moeten ontdect wesen
Twaer betre hier dan inder hellen gloet
Daerom soect uwer sielen ghenesen
Eer haer de doot wten lichame schepden doet
Want sterуen emmer eens wesen moet

Vanden nideghen menschen: vanden woecke-
naers:ende vanden valschen minnaers Ca viij

GEn luttel hoogher dan de voernoemde figue
re gaende opden berch vondick een sterc ghe
huchte van boomen in dwelcke ick eenen vos sach
die sijn gheuoech oft vuplichept dede op de eerde of
hol van eenen dasse Bouen welcken vos gescreuē
stont Wee den ghenen die hem een huys timmert
inder onrechtuerdichept. Dwelck gods woerden
sijn gesproken doer den mont vā iheremias Welc
ke woerden ick eenen langhen tijt wel ouerdachte
Eñ int ouerdincken quam mi inden sin dat ic indē
proprietaris ghelesen hadde dat de vos den dasse
bouen alle andere beesten hatende es:ende om dat
hi dien wt sijnder eerden ofte hol verdriuen soude
doet de vos sijn gheuoech oft vuplichept daer inne

dwelc so seer stinct dat den das niet wederō daer in
en comt:ende dat hol blijft den vosse:in dwelcke hi
namaels vanden honden gheuanghen wort ¶ Bi
deser figueren sijn drierhande manieren van men
schen verstaen Te weten de woeckenaers/de nide.
ghe/ende de luxuriose die heden tsdaechs de huyzē
verderuen ende ontreynighen

¶ Vanden nideghen menschen

¶ Eerst de nidighe menschen die hen verbliden in
de qualijcuaert van haer euen kersten menschen
ende sijn thoernich in hen weluaert Ende soecken
in allen manieren om hem eenighen teghenspoet
te doen hebben:ende sodanigen nideghen menscē
worden dic wijls int veruolch van dien bescaempt
bi hem seluen oft si steruen De exempelen van diē
sijn blijckelijck ende ghelschien dachlijcx Ghi nide.
ghe menschen dinct wat profijt v comt van alsulc.
ken nidichept anders dan verstorbeerthept vā sin.
nē/lichamelijcke siecte ōgedane eñ valuwe coluer
suchtinghen/droeffenessen/veruaerlijke inwende
ghe ghesichten/ouervloedichept van quaden woer
den ende snelle weedommen

¶ Vanen den nijt aldereerst voertcomen es

¶ O nijtscap aldereerst voertcomen ende vonden
vanden duiuele der menschelijcker natueren viāt
die den eersten oorspronc ons mesvals waert Hoe
menich ongheual hebdi zedert onder den mensen
doen ghelschien Doer v was abel van sinen broed
rapm verslagē Doer v was ioseph van sinen broe
ders vercocht. Doer v verhinck ende verworchde

achtwel hem seluẽ Doer v was ons lieue heere Ihe sus cristus vercocht/ghegheesselt/met doernen ge croont ende aender ghalghen des cruycen ghehã ghen daer hi sterf

¶Het fondement vanden doot sonden

¶Ghi sijt een sonde die niet te veronsculdighen en es/ignorerende de sake uwer quaetheit/anders vã natueren dan dandere sonden Want de mensce es hoouerdich om dat hi heeft tgoet der gracië/der na tueren/oft der foertunen. De mensche stoort hem om datmen hem onghelijck doet. De mensche es ghulsich om de wellusticheit der spisen De mensce es luxurioes doer de natuerlijcke gheneghentheit ende om de aentreckinghe vanden vrouwen. De mensce es traech om deswille dat hi de ruste beminť oft om dat hi out ende vet es De mensce es gierich van sorghen dat hem tgoet gebreken sal Mair mẽ en soude niet connen ghesegghen waerom dat de mensche hatich oft nidich es:dan doer sijn eyghen quade valschept die den duyuelen ghelijckende es die de kersten menschen anders niet dan alleenlijc wt haet ende nijt persequeren Want gelijck de wi se man seyt Haet ofte nijt es eene droeffenesse van anders proffijt Ende hoe dat ghaet altijt vint hem de nidighe van sijn voernemen ten inde bedroeft ende ghestoort Ende doet ghelijck den vos die van den honden ghevanghen wort int hol oft eerde die hi wt haet en nijt anderen ontweldicht ende af ghe nomen heeft ¶Ontdoet v ooghen ghi nidighe

menschen ende weest ghedachtich wat profite toe comen es een deel van grooten voernemers die hẽ euen kersten menschen wilden berouuen van hen goet ende van hen officien:de welcke ghi som hebt sien steruen in hen opset:daer tghemeen profijt tot sommighen steden grootelijcken bi verdruct was ...opt en was haet noch nijt goet Maer daer si reg neert doet si voertcomen tweedrachticheit/oerlogẽ processen ende meer andere scadelijcke saken doet si der ghemeender weluaert. De iusticie wort dyc wijls verstorbeert ende besmet doer dẽ haet en nijt der officieren ende der dienaren der seluer iusticien die op deen danders spijt de processen eñ de ghedin ghen maken daer tghemeen volck dicwijls bi ver cort wort ende bescadicht ende moet den last haerõ valschept dragẽ Vanden welcken ick niet meer en segghe dan datter een goede reformatie seer noote lijck ware

¶Vanden woeckenaers ende vanden ghe nen die de ghemeene renten vercrighen

¶Tveruolch deser materiẽ des nijts den wisen be uelende Keer ick mi tot v ghi woeckenaers eñ ver crighers van gemeynen renten die voer god meẽt te verborghene tgene dat hi openbaerlijck siet Het schijnt dat ghi sijn wijsheyt ende moghentheyt niet kinnen en wilt eñ dat ghi niet en weet dat hẽ alle di ghen bekint sijn soe wel de ghene die gheschien sul len als die ghescchiet sijn:ende hy weet alle de ghe dachten ende secreten die wi in onser herten hebbẽ

Ghi meent uwe woeckerie verborgen onder den
scijn van twintich pont ghemeyne iaerlijcsche rin
ten te coopē op de goeden van eenighen coopman
om twee hondert pont eens: ende om v sake scoon
te makene gheefdi hem vier of vijf iaer dach om de
rinte te moghen af quijtten oft af te leggene Segt
mi doch wat es woeckere/en eest niet (nader philo
sophien in deerste sijnder poletijcken) een winnyn
ghe natuerlijcken verboden Ghi weet wel dat ver
boden es den tijt te vercoopene die allen creaturē
ghemeyne es/ende niet meer den eenen dan den ā
deren Jck vraech v oft ghi den tijt niet en vercoopt
wāneer ghi ten inde vāden vijf iaren als v de coop
man v princepael gelt betaelt heft dat ghi dā noch
van hem neemt om tverloop hondert pont daeraf
alle iare twintich pont vercocht sijn. Meendi ōsen
heere eenen vlassen baert maken. Leest de heylige
scrifture ende ghi sult vinden dat hi bouen al woec
kere verboden heeft Vraecht den coninck dauid of
de woeckenaers in hemelrijcke comē sullen: ende
hi sal v antwoerden neen.

Vanden woeckere der gheestelijcker persoonen

Ende het quaetste van al es dat de heylighe kerc
ke meerder woeckenersse es dan dwerelijcke volc.
Eest sake dat een wel geerft man thien duisent gul
denen van doene heeft Ga tot eenich rijck colegie
al ofte cathedrael capittele ende hi salse daer terstōt
vindē voer thondert tiene Dan beuint de edel man
dat ten inde vā vijf of ses iaren den woeckere meer
loopt dan de helft van den princepalen/ midts den
welcken hi bedwonghen es te vercoopen sijn huy-
sen ende sijn heerlijcheden om de betalinghe te doe
ne. ende bi lancheden vā tide etet al hē seluen. Veel
goede huysen sijnder bi vergaen ende veel cooplīē
tot armoeden comen: de woeckenaers hebben hē
huysen ende hen eruen vanden profijtte alleenlijc
dat vanden woeckere comt bouen tprincepale gelt
Ende om de waerachticheit te segghen tes een ver
vaerlijck dinck: ende alsulcken menscen en behoo
ren de heylighe sacramenten der kercken niet te ōt
fane/noch na hen doot op tghewijdde begrauen te
worden Want si van twee oft drie consilien verwa
ten ende inden ban gedaen sijn Ende hier met swi
ghick daer meer af te segghene

Vanden luxuriosen menschen.

Ende om dat leste deel der figueren sullen wi spre-
ken van die ander maniere der menschen de welc-
ke de huysen haerder ghebueren diffamerē/dat zij
de luxueriose fornicatoers ende ouerspeelders Vā
sulcken menscen machmen wel spreken. wāt mē
vinter meer dant noyt dede De somighe wandelē
in haer ghebueren huysen om hen huysvrouwen
te onteeren De andere om hen dochteren te scoffie
rene Ende andere om hen dienstmaechden ter on-
eeren te bringen Peyst ghi sodanighen menscē de
verraderie die ghi voertstelt eñ de vreeselijke sonde

die ghi doet Wãt inden eersten is de sonde des ouer
speels so groot als dat dauid/die van onsen lieuen
heere so seer bemint was/mits dẽ ouerspele swaer
lijcken ghepuneert was Ende maechden scoffierẽ
en es gheen minder sonde. want daer behoort resti
tucie diemen qualijck voldoen mach

¶ Vanden dwasen minnaers.

¶ O ghi dwase minnaers die uwe herten stelt op
een soe snooden eyselijcken dinc Ouerpeyst den dã
gier ende perijckelen daer ghi v in stelt met dat ge-
sichte der ooghen. Ouerlegt dat quaet dat de dwa-
se minnaers hebben om hen dwase amoruefkens
De somighe sijnder om ghedoot Dandere sijnder
sieck omme Dandere haerder sinnen berooft Dã-
dere bedoruen ende tot armoeden comen Ende dã
dere vande macht hairs lichaems berooft mits de
couwe die si inder ionchept voer haers liefs veyn-
ster of dore geleden hebben Men moet gaen comẽ
keeren/aensien met vreesen/groeten bedecx hoofs
mepkens dragen/baggen en hechtselen/mẽ moet
den moepaert maken ende triomphere. De arme
minnaer meent dat hi bemint es ende bi auontue
ren ghect men met hem. Dore custmen hem ende
van achtere wort hi ghebeten. Men neempt van
hem al datmen crijghen mach ende daer na heeft
hi droeuen oerloef. De arme blocsleppere peyst al-
le den nacht om de ghene die op hem nyet en acht.
Hi en can geten noch ghedrincken dat hem duecht

doet Sijn hemelrijcke es sijn vriendinne sien ende
met haer spreken Hi droompt hi raest ende en can
mz niemande eenich propoest gehouden Hi es on
gestapelt ende vol fantasien O dwase minnaer die
van eender vrou wen uwen god maect ende de ee-
wighe glorie begheeft die eewelijck dueren sal/om
een vleeschelijcke ghenoechte die so haest leden es.
Ende terstont als die ghedaen es oft ghedaen wort
versmaet. Wat dincti/waer keerdi v ooghen/wat
doet v verstant/waerom en ouerlegdi die perijcke
len niet die doer dese vermaledide sonde openbaer-
lijck ghescien En weetti niet dat om der oncuysch
wille die diluuie opter eerdẽ quam/ende dat alle de
menschen die inder werlt waren/verdroncken/wt
ghenomen noe ende de ghene die inder ercken wa
ren Hebdi niet ghelesen dat sodama ende gommo
ra om dese vermaledide sonde versoncken Dauid
was daerom doetslaghere Amon sijn sone wasser
om verslaghen Absolon hadde oerloghe teghen si-
nen vadere om de oncuyschept dye hi met sijns va-
ders concubine dede: ende verhinck hem ten lesten
met sijn haer daer hi scandelijcken ghedoot wort.
De wise man salomon wasser ydolatre omme Ho
lofernes wasser om onthooft Sampson de stercke
verlooster sijn ooghen omme. Ende sint ian bap-
tiste was onthooft om dat hy de vleeschelijcke be-
geerte van herodes wijf blasphemeerde eñ strafte
de welcke om datsi haer ghenoechte volbrynghen
soude sonder eenichsins daeraf ghestraft te wordẽ/
sijn doot beiaechde. Alle dese historien souden met

rechs een sake sijn om v vand seluer sonden te kee-
rene:welcke historien alle tsamen inde bibele ghe-
screuen staen Ende eest dat ghi ander hebben wilt
so leest valerium ende dandere historiographen de
welcke seer nerstelijcken ghescreuen hebben ende
versmaet dese vuylle stinckende sonde der oncuisc
hept:de welck ghi niet doen en moecht sonder tegẽ
uwen euen kersten mensche te mesdoene met õee-
ren oft andersins

¶ Van die restitucie der ouerspeelders
ende der maechden crachters.

Hoe menighe vrouwe heeft midts dese sonde harẽ
goeden naem ende haer eere verloren:die daer na
altijt onteert ghediffameert ende van alle eerlijck
gheselschap versteken ende versmaet sijn geweest
Ja en si deden haer mans de kindren houden daer
si nopt vader af en waren noch die nopt en maectẽ
Hoe vele goeđ dochtrẽ hebben hen houwelijc mits
dien verloren Hoe veel ionghe meyskens dienstbo-
den ende andere na datsi hen eere verloren hadden
hebben hen ouerghegheuen int boerdeel dair si in
openbare sondẽ leuen ende winnen hen broot on-
eerlijcken tot verdoemenesse haerder sielen: Ghy
ouerspeelders die de goede gehouwelijcte vrouwẽ
met uwen bedriechlijcken smeeckenden woerden
onteert hebt/hoe suldi haren goeden naem weder-
om connen ghegheuen:ende hoe suldi tkint dz ghi
aen haer ghewonnen hebt connen op gheuoeden
sonder haren man te scandalizerene of sonder twe-
dracht tusscẽ man eñ wijf te makẽ die nẽmermeer

en sal moghen ghewreedt worden Ghi die eens eel
mans dochtre van haren maechdom berooft hebt
hoe suldi haer dat vergelden/ten ware datsi ws ge
lijcke ware ende dat ghi haer troude Ende ghi dye
andere scamele maechden ghescoffiert hebt die na
dien in sonden geleeft hebben ende sijn eenen iege
lijcken ghemeyne worden na datsi haer eere verlo
ren hebben/tot verdoemenesse haerder sielen: hoe
suldi dat betren ende daeraf connen voldoen:ten si
dat ghi v pijnt die wederom vanden sonden te bri-
gen ende die houwelijct op uwen cost. Men moet
peysen dat wi alle steruen moeten ende behouden
oft eewelijck verdoempt sijn Ende dat niemant in
deewich leuen comeu en mach ten si dat hi eerst re
stitucie ghedaen heeft van tghene dat hi van eenen
anderen heeft Daerom ghi nideghe mensche/ghy
woeckenare/eñ ghi luxueriose mensche:die bedor-
uen/onteert ende besmet hebt de hupsen ws euen
kersten menschen en blijft niet soe langhe in uwer
vuyllichept dat de honden die der natueren vyant
sijn v commen grijppen ende dooden Maer doet
restitucie ende soect ander herberge op dat ghi vã
god niet en wort vermaledijt doir den mont vã ihe
remias die den genen vermaledijt die hem eẽ huis
timmert inder onrechtuerdichept Dats te seggen
Die in deser werelt leeft in sonden ende van andrẽ
menschen goet

¶ Wat peysdi ghi woeckenaers alle ghemeene
Die uwen euen kerstenen eet totten beene
En ghi nideghe menschen vermaledijt

Die thertte van hate hertter hebt dan steene
Des uwe siele sal comen in weene.
Ten si dat ghi v betert nv ghi hebt den tijt.
En ghi ouerspeelders die om v iolijt
Maechden scoffiert en ghehoude vrouwen.
Och v mach wel grootelijcken grouwen
Teghen den seer vreesselijcken stoot
Die v nakende es inder doot.
En bouen al voer dat groote oerdeel
Daer v niemant hulpen en mach ter noot
Want voer trecht gods en heeft niemant voerdeel.

¶ Vanden valschen raet der princen: vanden ghenen die de tweedracht ende oerloghen stichten: vā den verraders ende van achterclappe Ca. ix

Begerich sijnde om voerts te siene verhaeldic minen adem ende stelde mi bet te gane dan te voren Ende heb so vele ghegaen als dat ick omtrent auonde quam bighenoech eender steenrotsē Op de welcke ick eenen vos sach comen de welcke sceen/aen sijn wesen/ghe laden te sine met eenigerande saken Want hi ginck hi keerde/sieñ vanē een der plaetsen totter andere: ende hadde in sijn hant eenen brant viers Opden welcken gescreuen stōt Wandelt int licht ws viers ende inde vlammē die ghi ontsteken hebt Dwelck de woerden ons heerē sijn/ghesproken doerden mont van den prophete ysayas in sijn vijftichste capittele

¶ Vanden flatteerders des hoefs die in den raet der princen sijn

¶ Op dese woerden peysde ick langhen tijt Eñ ten lesten dachtick dat die mochten toe ghescict wordē den flatteerders der houen die mits de groote auctoriteyten die men hen gheeft de nieuwe statuten maken/sonder des princen wete vanden welcken die lieden dicwijls murmereren tegen den prince eñ clagen ouer hē die daer af niet en weet Ende ꝑst dat hijt weet hi meent wel te doene om dat also ghesloten es in sinen raet Hoort ghi raetslieden eñ ghy die bi de princē sijt: ghi en raet hem niet na redelijcheit maer na ws selfs appetijt. Ende daerō en es uwe opinie gheenen raet maer flatterie Eñ de gene die dat alderbest doen connen dat sijn de meeste verheuen De flatteerder bijt inder absentien van partiē ende inō presentie belept hi de woerden sijns mōs

met tromperien ende bedroch Ende hi en sept niet
dat den prince oft den heere mishaecht Sept de hee
re: ick heb couwe Hi sal segghen: ick beue. Sept hi
ick hebt heet Hi sal segghen: ic sweete Lacht de hee-
re hi lacht Weent hi. so weent hi oock Sept hi dz so
es hi sweert dat waerachtich es

¶ Van sdupuels martelaers.

¶ Sodanighen menschen heetic des dupuels mar
telaers Want ghelijck de heilighe martelaren dee
wich leuen ghewonnen hebben doer diuersche tri
bulacien/ghelijck sinte pauwels sept Desghelijke
verdienen de flatteerders der houen de helle doer
groote diuersce arbeydē ende sijn des duiuels mar
telaers in deser werelt Want si waecken nacht en
dach in veelderande sorghen Ghelijc in sorgē doot
geslagen te wordē In sorgen verdrōcken te worden
In sorgē vāden niōs: eñ in veelōande anō dāgierē
Eñ na alle hē katiuichz eñ armoede vaert dē meest
tē deel vā hen onō den dupuel De flatteerōs zijn sake
vā alle de onrelijchz die de princen gedain hebbē eñ
doen in hen lāden Wāt de prince meent dz hi heeft
enē goeden vasten raet: mits wiens opinie hi him
godlijc behoort te regierē: maer heft vij f of ses flat
teerōs vā quaō consciencīē De welcke ō sine begeer
te te belieuē hē radē sullen nieuwe ipositīē op stellē
eñ sullen middel vīden ō tvolc subtilijckē te berouē
eñ de pīce die gelt behoeft meēt dz hē wel geradē is
eñ dz de sake relijc es. Mits dē welckē hi hē macht
verleent hen opinie ter executien te stellen: ende bi
dien middel es tvolck ghetraueleert ende verdruct

¶ Vanden ghenen die de oerloghen voertstellen

¶ Andere flatteerders sijnder die ter eender eñ ter
ander siden bi bringen ende maken dicwijls twist
tusscen den princen. vanden welckē dicwijls tvier
so groot ontsteect datment daer na niet gheblusscē
en can Dwelcke dicwijls also beuondē es geweest
bi experientien Ghelijck dat beghinsele der oerlo-
ghen tusschen de bourgoensche ende de fransoysen
quā mits dē flatteerders die twist maecten tusscen
den goeden hertoghe van bourgoingnien ende dē
hertoghe van oerliens

¶ Vanden verraders

¶ Desghelijcke begrijp ick hier oock de verraders
die ondere tschijntsele van tghemeyne profijt te be
minnen den last van hoeden aenveerden/ende alst
te smitens comt ghaen si loopen ende maken den
viandē plaetse Doer sodanigē lieden sijn veel stain
de striden verloren gheweest tot grooten verwijte
ende oneeren des lants. Vanden welcken ick niet
meer segghen en wille Want de memorie van diē
es noch so seer versch dat gheen noit en es daer af
meer te verhalene bi exempelen. Maer ick wilde
sodanighen menschen hoorden tgene dat ecclesias
tes van hen scrijft. Die sept dat si hen aenden viere
verbernen sullen Ende ick gheue hen teenen spie-
ghele dexempelen vā ganes ende ganelet eñ meer
andere die binnen onser vaders ende onsen ghedic
kene begrepen achterhaelt ende beuonden sijn ge
weest van verraetscape ende om dier saken wylle
hoochlijck ghecastijt

¶ Hoe de prince sonder gheenen. raet en behoort te sine

¶ Ende al eest dat ick alsulcken menschen gestraft
hebbe die neuen den persoon des princen sijn ende
al hebbick ghesept dat het perijckele der ghemein-
der weluaert staet inden handen vanden valschen
raetslieden Daerom en willick nochtans niet con-
cluderen dat een prince sijn dinghen doen sal sond̃
raet Want al eest so dat een mensce alleene coninc
sijn mach bouen de ãdere So en mach hi nochtãs
niet regneren na eenen sin alleenlijck Want tghe-
ne dat veel mensceen aencleeft/behoort met veel mẽ
schen getracteert te sine:ende dauctoritept der heer
scapien es in een hoot alleene Mair de discrete om
te regierene comt van veel verstanden/inden welc
ken de ghiften der gracien gedeplt sijn om daertoe
te dienen Ende oft iemant vraechde wat sinnen dz
de coninghen ende de princen hebben moeten. De
ghene die dat vraecht:soect inden ouden historien.
Ende hi sal vinden dat den besten sin die si hebben
moghen/es hen te regierene bi rade Want dat bes-
te te kiesene vanden andren raetslieden/behoort dẽ
ghenen die ieghelijcken hooren moet ende veel di-
ghen voersien moet Ende door dit middel mach eẽ
coninerijcke bat geregiert worden van eenen sim-
pelen prince die na raits leuen wilde dan vã eenen
subtilen die sijns selfs wille volghen wilt Want dẽ
eyghenen sin ghebruicken aencleeft den genen die
in eenicheden leuẽ ende den cloosterlieden:ende hẽ
seluen regeleren na der wiser menscẽ raet behoort

den regimente der steden ende ten gemeinen diens
te Daerom moet een prince altijt goede raetsliedẽ
hebben:ende hare wijshept te ondersoecken eer hi
hare opinien geloone Want inde ghetrouhept der
raetslieden lept de zekerhept des princen ende de sa
lichept der ghemepnten Peist hier op ghi coningẽ
ende ghi princen ende en wandelt niet in dat licht
des viers der achterclappers/ flatteerders/ eñ ver-
raders. Maer iaecht die wt uwer hertten op dat v
daer dore gheen meerdre onghelijck en come Wãt
ghelijck salomon in sine prouerbien sept De twee
drachten vergaẽ alsmẽ de achterclappers verdrijst
ende die versmadenesse der mensceen es achterclap
ende flatteringhe Prouerbiorum.xxiiij.ende.xxvi

¶ Van achterclappinghe

¶ Ander achterclappers vintmen ghenoech die in
der princen houen nz en sijn Maer sijn doer de we
relt ghespreit ende doen meer quaets dan eertsche
duyuels Si maecken de twistẽ ende de tweedrach
ten Si scandalizeren de goede ghetrouwe houwe-
lijcken Si doen de dootslaghen ghescien Si makẽ
de sake van de menichfuldichept der ghedinghen
die de menscẽ bederuẽ Achterclap es hedẽ tsdaechs
een de ghemepnste sonde die onder tvolck regneert
ende ghesciet in veelderande manieren ¶ Ten eers
ten verswighende tghene datmen behoort te open
baren om eens anđs profijt of weluaert Gelijc oft
de coninc iemãde in sinen diẽst nemẽ wilde eñ dz hi
tot sinẽ gebuere vã sijn leuen eñ van sine manierẽ

onder vraechde eñ de gebuer verswijcht de duecht
die hi wel weet Eest dat doir dat verswighen de die
nare eenighe scade oft achterdeel heeft:de gene die
de waerachtichept verswegħen heeft(dien ick een
verborghen of heplmelijck achterclapper noeme)
es daer in ghehouden ¶De tweede specie van ach-
terclappe es/als men eens anders duecht loochẽt
om hem te scadeghen ¶De derde specie es/alsmen
van iemande duecht sept met een quade meninge
te wetene alsmen eenen mensce so ouer seere loeft
dat dien lof tot eenen scimp comt:oft alsmen seit al
dus Sodanigen man oft vrouwe es goet.maer hp
heeft een quaet aen hem.want etce. Ende dese der
de specie van achterclappe ghebrupctmen gemeẽ-
lijck sonder eenich werck daeraf te maken De pri-
cen/de ridders/deelmals ende de heeren en willen
gheen ander volc ter maeltijt hebben dan de gene
die onder den scijn van duecht te seggen/quaet seg-
gen vanden andren Tes heden tsdaechs deere hair
der tafelen Stoutelijck lieghen/blasphemeren/eñ
de logenen met eede affirmeren es de tijtcortinge
der princen/die ghelaten hebben de onnosele ende
de natuerlijcke kintsche dwase menschen/dpe hen
pleghen na te lopen in hen houen om hen te verbli
den:eñ hebbẽ inde stede van dien aenveert grote lo
ghenaers/quade eede sweerdes/blasphemeerders
eñ achterclappers ¶De vierde maniere van ach-
terclappe es vãden genen alsmen hẽ eenich secreet
dinc gesept heeft(dat tot achterdeele keeren moch
te des geens die dz gheseit heeft)en weten si hoe dat

haestelijck ghenoech tot iemande voerts te seggen
¶De vijfste maniere es/als iemant iet quaits van
eenen anderen hoort seggen/datti dan dair wat aẽ
hanct Eñ dese maniere gebrupcken de vrouwẽ die
wijls Wãt eest dz hem iemãt sept dat hi een sodani
ghen vrouwe heeft sien teghen eenen priester spre-
ken:si sullen terstont tot haer commere seggen dat
si hebben hooren segghen dat een sodanighen pries
tre alsulcken vrouwe õderhout Ende de commere
die dat sal hebben hooren segghen:sal tot een andre
segghen dat si den priestre bi alsulcken vrouwe in
een suspecte stede vonden heeft Ende datsi meer ge
looft datter oneere scuplt dan anders Ende doer so
danighen woerden wort een eerbare vrouwe ghe
diffameert ende bescaemt/alleenlijck om datsi eẽs
met eenen priestere of met eenen clerck ghesprokẽ
heeft Twaer wel nootelijck datmen alsulcken ach-
terclappende menschen de tonghe af snede.soe en
soude dachlijcx so veel quaets niet ghescien gelijc
nv doet ¶De seste maniere vã achterclappe es vã
den ghenen die van anderen menschen quaet ver
zeren tghene dat so niet en es Ghelijck de gene die
seggen dat een sodanigen een valsch mensce eñ eẽ
dootslager is:dwelc noit en was/noch noit en was
hi daer vore vernaemt Hier in worden begrepẽ de
ghene die de libellen oft andere camerspelen ende
wagenspelen maken Noch veel ãnder manieren
van achterclappe vintmen/de welcke ick swighe/
om de cortchept wille ende ick segghe dat de ghene
die achterclappen iden manieren bouen gescreuẽ

dootelijcken sondeghen ende sijn swaerlijcken ge-
houden dat te beteren ende daer vore ghenoech te
doene.so vele alst hen mogelijck es Oft anders sal
onse lieue heere tot hen segghen tghene dat hy op
ander tiden ghesproken heeft doer den mont van
iheremias/die ald? seit Wandelt int licht ws viers
ende inde vlammen die ghi ontsteken hebt. Dats
te segghen Ghaet daer v uwe sonden den wech wi
sen.dats deewige verdoemenesse Vanden welckē
ons cristus doer sijn sonderlinghe gratie bescher-
men wille Amen

¶Wee v achterclappers vol ontrouwen
En plupmstrijckers die wonder cont brouwen
Beroouers der menschen goeden name.
Quap valsche tonghen die sonder grouwen
Valschelijck beclapt beliecht mans en vrouwen.
Om hen te bringhen inder oneeren blame
Oft int perijckele haren lichame.
Des ghi betre ghedoluen waert oft ghehanghen.
Quap tonghen sijn argher dan fenijn van slangē

¶Wat windi als ghi gheen duecht seggen en cont
Quaet te sprekene wt eenen valschen gront
Vanden ghenen dies gheen scult en heeft
Twaer betre datmen v met herten ghesont.
Al leuende de tonghe wt trocke terstont
Als dat ghi alle v leesdaghe stom bleeft
Dan dat ghi so veel quaets werck weeft.
Maer ten baet ghesept noch ghesonghen
Quap tongen worden seldē ter duecht gedwongē

¶Vanden genen die de vriheden der hepliger kerc-
ken violeren oft scenden Ca.x.

TEn explote van mijn vremde dachrepse also
ic den minst moepelijcken wech sochte om te
gane tot dat hoochste vāden berch.vant ic veel vos-
sen rontomme een kercke die ter eerdē lach.op de
welcke si nieuwe vonden van scattinghen forgier-
den:ende inden rugghe van dier kercken stont ge-
screuen Op minen rugge hebben de sondaers ge-
smeet Psal.ca.xxviij Dwelc de woirdē sijn vandē
coninclijckē prophete dauid Eñ bouen de gene die
sloeghen hadde ezechiel ghescreuen Si en hebben
gheen onderscept ghehadt tusschen theplich eñ tus
schen tghene dat ongewijt es Op dwelcke ic lāge

ghenoech stille ghehouden hebbe om den sin te ver
stane Eñ ten lesten hebbic doer de ondsoeckynghe
van veel boecken bevōden dz hier bi verstaen wor-
den de scenōs vanden vriheden ende liberteiten der
heyliger kercken diese heden tsdaechs onđ tribuyt
stellen eñ subiect maken mz scattīgen eñ settingen
Ja meer dan si was inden tijt van pharao dye een
openbaer veruolger der vercorenen cristi was De
conigen/pīcen/riddȯs/eñ de heeren die doot zȳ heb-
be de kercke in sondlinger weerdichz gehat eñ heb
ben die met grooten werelijcken possessien begift.
Maer de edele nu tertijt/als gerechte vianden des
waerachtigen geloofs/maken daer af roofgoet eñ
hen dūct datmen geen betere goet crigen en mach
dā tgene dz si der kercken afnemen mz roouen eñ
met violentien Segt mi ghi vermaledide dieuen đ
gheestelijcker goeden/wie sidi/vā wien leefdi ende
onder wien leefdi En sidi niet gods kinderen die v
met sijn heylighe doot ghecocht heeft ende van dee
wige doot verlost heeft:die v so menichweruen ge-
boden heft de heylige kercke ende haer dienaers te
eeren Waer hebdi ghi dat teeken des heylyghen
kersten gheloofs ontfanghen ende dat teeken der
godlijcker kinderen anders dan inde heylige kerc-
ke de voestere des gheloofs. Houdi nyet alle uwe
goet van haer Als ghi onsen lieuen heer verthornt
hebt waer neemdi uwe toevlucht om vergeffenes-
se uwer sonden te verweruene. De deuote ghebe-
den die ghi onsen lieuen here dachlijcx presenteert
en doedi die niet inder kercken Waer ontfadi uwe

heylighe sacramenten.ende waer worden uwe lic
hamen na v doot ghelept anders dan inder kerckē
Waer es de hope der ghebeden ghefondeert om de
verlossinge uwer ouders dan aen de dienaers der
heyligher kercken Nochtans verdructi die alle da-
ghe. Ghi maecter af uwe sotten ende uwe koken-
knechten dwelck een scandelijck dinc es ende onzē
heere seer meshaghende dat ghi den ghenen die hē
alle daghe consacreert ende tusschen sine handen
hout/tot oneerlijcken snooden dinghen besicht

¶ Van die versmadenesse der priesterscap

¶ O wonderlijcke moghentheyt bouen alle ander
menschen den priesters ghegheuen te mogen met
woerden godlijck doen comen in een cleyn broykē
dlichaem des gheens die alle dynghen ghescapen
heeft ende sinen creatueren verscepden formen ge-
gheuen heeft:ghi sijt heden tsdaechs te seere verne-
dert ende weynich geacht O verwaende sottē ende
vermaledide sacrileges die de dyenaers gods ver-
acht ende berooft:aenmerckt een weynich hen dig
niteyt/hen preuelegien ende hen groote auctoriteit
die hen god ouer v heeft ghegeuen/aengaende der
gheestelijchept

¶ Van trecht der thienden der kercken.

¶ Ghi neemt hen droeflijcken af tghene dat ghi hē
blidelijck behoort te gheuene De thienden die hen
van ghemeinen rechte behooren sijn hen genomē
ick en weet nz doer wat vermalendide prescriptien

oft eyghendom: ende dat doer de listicheit ende sub tijlheyt der aduocaten ende dienaers der iusticien die met rechs de heylighe kercke meer beschermē souden dan andere Want si biden rechten de rechtuerdighe fondatie der seluer kercken weten.

¶ Vanden pachtgoeden/vanden afferanden ende vanden ghauen der heyligher kercken

¶ Ghi steelt of onthout onrechtuerdelijckē de pachtinghen/de offerhanden/ende de ghiften der heyligher kercken dwelck de waerachtige patrimonie des gecruystē ihesu es die hi met sijn preciose bloet verworuen heeft als hi aender ghalghen des cruycen hinck Meendi dat hi daeraf onghepuneert sal laten die dat doen ende de ghene die dat ghehingen Meendi dat de leelijcheit uwer sonden eñ de grootheyt uwer vermaledider valscher wercken die alle gracie der duechdelijcker wercken versmaet/geen veruaerlijcke wrake ouer v en roept Ouerdinckt daniels prophecie die de toecomst vā antekerst bewijst ende den tijt der tribulacien om de versmadenesse des tempels ende om de afkeeringe der dachlijcscher sacrificien Ende al eest dat ghi v excuseren wilt op de grote menichfuldichept der rijcdommē die de heylige kercke besidt: nochtans ghi die haer die niet ghegheuen en hebt en sijt niet sculdich hair die af te nemene ¶ Ende ghi sult weten/ al waer si noch so rijcke dan si is/so sidi nochtans sculdich/op de peyne der verdoemenessen/ onsen lieuen heere in sijnder kercken sacrificie ende offerande te doen in sijnder kercken betalende de sculden die by den

godlijcken rechten gheordoneert sijn/in een teekē dat al van hem comt ende dat alle dinck sine es

¶ Ende om te confondereue de dwase opinien der gheenre die haren quaden wille fonderen op de zōden oft gebreken vanden dienaers der seluer kercken So segghe ick dat alle offeranden niet gedaen en worden den priesters/maer onsen lieuen heere in sijnd kercken/al eest datsi tprofijt daeraf hebbē/ ende datmen de preuelegien/ende de vrijheden der heyliger kercken breect dair met verongelijctmen onsen lieuen heere die de fondatoer van dien es/eñ laet de priesters daeraf stehouders wesen om ōs te dienen van tghene dat tot de salichept onser sielen nootelijck es Ende eest dat de priesters dolen in haren staet. Ghy die tregement des lants hebt en behoort daerom nochtans niet te ghedoogene datmē se beroove. Maer arbeyden om die te doene reformeren bi haer ouerste die ain hen seluen alder eerst de reformatie behooren te beghinnen. Want noyt en profiteerde tghene datmen der heylighere kercken af nam ofte roofde/in wat manieren dat oock ghescgiede Maer in contrarien/eest dat ghi wel ouerleest de oude historien ende cronijcken/so suldy weten den voerspoet der gheenre dye de heylighe kercke gheeert hebben ende hare preuilegien beschermpt hebben Ende principalijck valerius sal v segghen dat de prynen voerspoedelijck leefden so langhe als si der godheyt sacraficie deden Oock vindi hoe de princen duechdelijckere waren hoe si meer kercken stichten ende hoe si triomphelijcker

victorie ghehadt hebben tegen haer vianden ¶In
contrarien vindi oock hoe de veruolghers des tem
pels veel doodlijcke dangieren ende perijckelen ge
hadt hebben ¶Ten eersten Pompeus die van salo
mons tẽpele eenen peertstal maecte en hadde dair
na gheen voerspoet meer in derercitie vanden ge-
meynen saken der romeynen noch den gloriosen
naem der victorien die hi mits sijn vromicheyt ver-
worven hadde ¶Maer van sijn voernemen en quã
hem niet dan blamatie/scande/doot/ende verderf-
fenesse

¶De godlijcke punitie vertoonde haer wel haeste-
lijcken op helpodorus dye hem bereede ende selue
in persoon quam om den tempel gods te beroove-
ne: mits den welcken hi openbaerlijckẽ geplaecht
wort.

Vraecht na dz katiuich inde van anthiocus den be
roover der tẽpelen ghi sult vinden dat hem de wor
men al levẽ aten eñ sinen lichaẽ wort so seer stinc-
keñ vã verrothedẽ dz hi selue dz nz gedoogẽ en cõde
¶De sacrelegien ende diefuerien van balthasars
vadre deden door den godlijcken wille tconincrijck
va syrien transpoerteren aen die van meden ende
aen die persen ten ĩde van sijn regnatie Vanden ã-
dren exempelen die binnen twee hondert iaren ge-
schiet sijn/swijch ick/om deswille datsi te seer scãde
lijch sijn Eñ ick waerscouwe v ghi die v machtich
maect om de kercke te pilleren eñ om nieuwe von
den van roovinghen oft scattinghen te vinden/dat
de mogenthz gods v niet langhe en sal õgeplaecht

laten. want onsen lieven heere uwe onbehoorlijke
wercken te seere mishaghen: daerõ laet v genoech
wesen de voernoemde exempelen Ende ghi conin
ghen ende princen hebt in memorien de triomphẽ
ende de victorien die uwe voersaten ghehat hebbẽ
door de bedinghen der goeder religiosen ende dye-
naers der heiligher kercken (ghelijck ghi dat selue
wel weet) die nacht ende dach in bedingen sijn om
uwe salichz ¶De groote abstinencien die de duech-
delijcke menscen doen vermorwẽ de gramscap õs
heeren die bereet es op v te vallen ende op v volc õ
die punitie der ontallijker sonden die si altijt gedaẽ
hebben ende noch doen Ende in recompensien wil
dise met scattingen berooven ende doet hen vã elc-
ken sack corens twee molevaten geven Ghi sijt er
ghere dan de heydenen noyt waren: die in haerder
dwalingẽ haren goden so eerlijcken sacrificie dedẽ
Verwãdelt uwen wille ende weest gedachtich dat
die vã gaulen na dz si romẽ als si dẽ tẽpel vã appo-
lijn in delphos bestormen wildẽ so verlorẽ si dmeest
te deel vã haer volc vã wapenẽ eñ hen heyr worde
gedestrueert eñ verstropt ¶Siden welckẽ bewezẽ
wort al waert dz de õgeloovige vã corrõpable digẽ
goden maecten/nochtãs en wilde õse lieve heere nz
gehigen dz de plaetse die der godhz toegescict was/
gevioleert of gescẽt worde/noch dz si tgene lachtrẽ
soudẽ dz si als god almachtich aenbedẽ ¶Peist hier
op ghi scendõs der kerckẽ vriheden eñ cõsidereert dz
onse heere alleenlihz aensiet de hertẽ õ geenre die de
sacrificie doẽ eñ nz de qualitz der geenre diese õtfaẽ

eñ die gebruycken tot hen tijttelijc profijt Noch en sorcht niet dat om de oneerlijckz van sodanigen die naers uwe offerhãden eñ uwe sacrificiẽ verlorẽ zijn so verre als ghi die niet en doet om hen te believen. maer alleenlijck doer de liefde ons heeren En neẽt daerop niet meer uwe excusatie. want õse lieve here en aensiet niet die ooghen oft den mont des mẽschen maer den wille Ende niet meer en segghyck hieraf dã aenhoort de kercke die claicht eñ v dreicht doer den mont van David/segghende/ Dat de zõdaers op sinen rugge gesmeet hebben. dwelc doeñ si hare quaethept verlenct hebben

¶ Coninghen en princen van allen menscen thooft
Graven/baroenen/ridders obstinaet
Die de kercke haerder vrihept berooft.
Heeren en borghers die teghen god geeft den raet
Zijn demepnen te pilleren met felder daet
Der kercken goet afnemende alle daghe
Als versteende menschen in sonden quaet.
Daer ghi toesdoet menighe valsche laghe
Des v nakende es de helsche plaghe
Ten si dat ghi v ter beternessen stelt.
Want selden vaert hi wel die gods dienaers quelt.

¶ Van die onghemaniertheyt der gheestelijckz ende der priesters Ca. xi

Bijgenoech dese voergaeñ figuere võdick vier vossen ghecleet met scaephherders cleedeñ: de welcke mz scaepherdersen inden velde eẽ bancket hielden Ende diewijle quam de wolf hen scapẽ verbiten Boven de welcke ghescreven stont. Wee den herders die hen selven ghevoedt hebben als hen ei ghen bate soeckende Welcke woirden ghetrocken waren wt dat boec vanden prophete ezechiel wt dẽ xxiiij. capittele/die seer lichtelijck doet verstaen den moralen sin van desẽ figuere die vanden geestelijcken herders ende pastoren spreeckt Maer om deswille dat wi hier namaels spreken sullen vanden werelijcken herders inder fighueren daer de wolf inden rechters stoel sidt So sullen wi hier spreken

vanden pastoers der heyligher kercken.

¶Protestacie

¶Ende om te beghinnen na tghene dat bouen gesept es (sonder eenichsins te willen spreken vandē duechdelijcken priesters ende prelaten die ick wel weet dat heylichlijcken ende na hen oerden leuen) Ezechiel de prophete gods vermaledijt de prelaten die om hen eergierichept ende om hen wellustichz den woluen hen scapen laten verbiten/dat sijn hē ondersaten die onder hen bisdommen oft onder hē prochie wonen

¶Hoe de priesters onsen heere sullen moeten redē gheuen van anderen menschen wercken

¶Comt ghi priesters cōt wt uwe gechierde camerē eñ wt uwen lustegen cruypthouē/stelt de wellustic-heden vā v eñ aenhoort dz woert ōs heerē die v sine maledictie geest doerden mōt vā sinē prophete ezechiel Slaet op de bladrē der biblē ouerpeyst eē weynich dz malacias sept vā de valschz der verkeerder geestelijcker menscen/tot v seggeñ dz den mōt der priesters es eē cyborie ō sciencien eñ ō leerigen die redē geuē moet vā die goede bewarenesse ō wet/eñ ghi dienaers ō heyliger kerckē die dachlijcx doleñ sijt eñ tvolc scādaliseert mits quaet exēpel dz ghi hē geest doer middel vā de groote dwaligen eñ sondege werckē die ghi sonō vreese eñ sonō scaemte doet Wat sal onse lieue heer met v doē die redē sult moeten geuen/nz alleenlijc vā v gebreken/maer vāden mesdadē uwer ondsatē De godlijcke woerdē (daer nv i desen tegewoerdegen tijt de stuckē gesciet zijn)

dreygende v seggende dat ghi om de ouertredinge ws heyligen staets verneert eñ verworpen sult zijn onder de andere eñ sult vanden menschen veracht sijn ¶Ootmoedichept dye uwe fondement es/es heden tsdaechs van v verdreuē: eñ hoochmoedege eerghierichept regiert v Ghi en soeckt niet dan de proye vanden renten eñ de vruchten vanden beneficien: eñ ghi doet die bedienen vā so snooden of snoder menscen dā ghi sijt Ghi ōthout dz gene dz men behoort te employeren tot de salichz vanden sielen Ghi beiaecht grote fondatien aen pricen eñ aē heeren: eñ ghi neemter tproffijt af Eñ aengaende den dienst die gheoerdeneert es te doene wort bi lanche den van tide achtergelaten eñ blijft te doen eñ also worden de fondatoers bedrogen: diens sielen mits uwer fauten inden vegevier gepinicht worden eñ tot god wrake roepē ouer v. Ghi verslijt uwen tijt inde ydelheden der coninghen ende der princen hauen mz werelijcken becōmerigen met ghemeinen diensten: ende ghi laet uwe scapen verbiten vāden woluen der kerstenen vianden

¶Van de onghemanierthept der priesters

¶Hoe dordi aen onsen lieuen heere begeren eñ vā hem nemen tuwen laste rekeninghe te doene van den ghenen daer af ghi de oeffeninge versmaet ende deyghen abijt versmaet te dragen eñ de gehoorsame geloefte te ondhouden Men en kit v niet aen uwe costuime vā leuen noch aen de maniere uwer cleederen weder ghi gheestelijck ofte werelijck sijt Want (dorstict seggen) ghi sijt veel pompueselijker

ghecleet ende veel mesmaettelijcker dan tamboe-
rijnslaghers oft ander spellien En scaemdi v niet
den staet also te versmadene vanden welcken ghy
tgewin ende tprofijt begheert

¶ Van deerste fondement der kercken

¶ En dincti niet dz ihesus cristus de kercke eerst so
deerde/ die ons ghesontmakere ende ons verlosser
es ende onder alle menscen de alder ootmoedichste
Daerna was si vermeerdert ende langhen tijt on-
derhouden van sijn heylige apostelen ende discipe-
len tot in hen doot mits hen ootmoedichept eñ gro-
te martilien die si verduldelijcken hebben willen li
den Welck was den eersten steen van tfondement
der hepligher kercken/ anders dan de ootmoedype
hept ihesu cristi Van wat materien heeft soe coste-
lijcken edificie ghemaect gheweest/anders dã van
sijn heilich dierbaer bloet ende sijnder apostelen en
de discipelen/gheminghelt met ghelooue/met god
lijcke liefde ende caritate

¶ De sake van die beghauinghe der kercken

¶ Ter liefden van welcken ende om hen heplicheit
de kercke ouervloedelijcken beghaeft es gheweest
van Constantijn kepser van rome/ende van meer
ander coninghen/princen ende heeren/ meenende
dat hen nacomers hen nagheuolcht souden hebbẽ
in heplicheden van leuene ende datsi altijt gheper-
seuereert souden hebben in de werdeghe conuersa
cie der priesterscap: op dat den noot der armoeden
de dienaers der seluer kerckẽ niet leeden noch brin
gẽ en soude tot sonden: noch dat hen simpel armhz

niet te lichtelijck en soude verdruct worden van die
werelijcke macht/ende niet om dat sijt also onnut-
telijcken gebruycken souden/gelijc als si nv tertijt
doen De meyninge vanden keiser constantijñ noch
vanden anderen en was niet dat de dyenaers der
kercken oerloghen souden teghen de kersten prin-
cen mettẽ goede dz si der kercken geuẽ Maer meẽ-
den dat si simpelijc leuen souden gelijc sinte peetre
eñ dand̃ apostelen eñ discipelẽ õs heerẽ ihesu cristi

¶ Van die ongheregheleerthept der cardinalen

¶ Mijn heeren ghi cardinalen bisscoppen eñ prela
ten/die twintich oft dertich dupsent vand̃ kercken
hebt/gadi beruoet ghelijck de apostelen/laet ghi v
martieriseren om tkersten ghelooue gelijc si Voir
waer neeghi Maer dz noch quader es/ghi en wilt
den leecken volcke van uwen rijcdommen niet ter
hant staen om hen teghen de torcken ende tegen ã-
dere vianden des kersten gheloofs te beschermene
die dachlijcx oerloghen ende wt sijn om der kerste
nen lant af te nemen Ghi sout wel te vreden wezẽ
dat het arm volck dat dis lants pillerien weerstaet
al forneerde/ende dat de prince ende dander heerẽ
den arbept deden inder oerloghen om v sonder sor-
ghe op uwe bedde te doen slapen ende in uwe hup-
sen met ghenoechten ende wellustichden te leuen

¶ Eest niet een groote onbekinthept/dat ghi de rijc
dõmen diemẽ v so mildelijckẽ gedeilt heft alsoe on-
nuttelijcken ouerbrinct/sonder die te willen mede-
deplen daer dat behoort Ghi maeckt van die hepli-
ge stede gods eñ van sijn kerckẽ spelõcke d̃ dieuen

een banck der woeckenaers/een wech d er sonden een verborghenheyt des duyuels/een oppenbare boelleringhe ende een ghewoente quaet te doene

¶ Waer toe der kercken goeden heden tsdaechs ghebruyct worden.

¶ Der kercken goeden die ghegeuen waren om te ghebruyckene ten heylighen dinghen/ worden nu tertijt verdaē ende ghebruyct tot werelijcken/ ōeer lijcken/vuylen ende scandegen saken Wāt de somighe vergaderen die wt verdoemelijcker ghierichz sonder iemande daeraf te deylen: maer deerste die daer de hant op legghen sijn derfghename Dandē voeden daer met honden/voghelen eñ groote peerden op haer stallen/als datsi beter scinen capiteinē van oerloghen/als si wt hen huysen reysen/dā pastoers ŏ kercken Danŏ ondhouden de vrouwē daer met ende maecken daer met banckettten ende grote chiere De tamborijnslaghers ende dander speellien sijn in hen gaedgien De dobbelaers eñ de tuisschers sijn hen regierders Dandere doen daer mz maken stercten/casteelen/eñ huysen van genoechten Dandere vercrighen daer met groote erflijcheden ende heerlijcheden/om hen maghen rijcke te makene Danŏ onderhouden daer met oppenbairlijcken hen meysens ende houwelijcken grootelijcken daer met hen ouerwonnen hoerekinderen

¶ Van de beloefte der reynicheyt ghedaen bi de latijnsche kercke.

¶ Wat willic meer seggen/dan dat het statuit inde latijsce kercke gemaect(doer dwelcke dē houlijckē staet vanden priesterlijcken staet ghescepden was onder den scijn van reynicheyt ende suuerheyt)Sie de gaf der boelscap ende den oneerlijcken leuen eñ de houwelijcken worden gelaten om te aenveerdē de eendrachticheyt der oneerbaerheyt ende der onwettelijcker generatien Nochtans en segge ic niet de constitutie en es redelijcken ende godlijcken gesciet Maer mits den gebreke vanden ouerstē heeft dese constitucie de sonde der oncuyscheyt so gemeī ghemaect onder mans ende vrouwen datsi en achten op scaemte noch op oneere. Ende nu tertijt en wort de outheit van.xij.iaren tot.lxxx.iaren niet wt ghenomen Ende dat bi fauten van corrigeringen vanden priesters die met hen meyssens of concubinen so ghemeynlijck ende so stoutelijck huys houwen als de ghehouwelijcte lieden ¶ Wie es de sake deser dolinghen/anders dan de prelaten die inden priestelijcken staet ontfaen koken/palferniers/bastaerden ende gendarmen/ dye nauwelijck haren naē lesen en connen ¶ heden tsdaechs mits de auctoriteyt der princen/zijn de ezels deerste gemitert eñ met grooten beneficien gheladen.

¶ Vanden ghenen die heden tsdaechs de beneficien hebben

¶ De ghene die de macht der eele hebben worden met foertsen ende mit violentien gekosen of gestelt inde bisdōmen ende inde abdien: eñ crigē gewapē der hāt tgene dz bi de godlijke gracie eñ ispiratie dē duechdelijckē behoorde gegeuē te wordē gelijc mē dz dē heiligē bisscoppē in voerledē tidē gegeuē heeft

¶ De goede religiose die haren regele wel eñ duech
delijcken gehouden hebbē bliuē altijt slechte bruer
kens/ende de grote clercken bliuen slechte capella-
nen sonder benefitie Maer eenich apostaet tuyssce
re/dobbelare/oft blasphemeerder gods/die sijn ge-
tiden nopt gheheelijck en las Oft eenich ionc melc
muyl die hem nauwelijck te rechs snutten en can
sal vijf of ses beneficien hebben ende sal de adminis
tratie ende tregement hebben van dertich oft veer-
tich duysent sielen/om deswille dat hi van hooger
afcomste es Niemant hoe geleert hi es en derf hem
pooghen inder kercken versien te wordene dan mz
foertsen/met violencien ende met processen Es dat
niet saken ghenoech om grootelijckere geplaecht
te wordene dan die van sodoma ende gomorra

¶ Vander symonien ende van haer specien

¶ Wat sullen wi voerts segghen vander symoniē
die nv tertijt inder kercken regneert Mijn heeren
ghi prelaten ende andere vol beneficien/sidi gheko
sen gheweest in v bisdommen eñ in v abdien Heeft
dat niet ghesciet doer ongheoerloefde ghiften ende
compacten. Mijn heeren ghi collatoers en neem
di niet twee cleyn cueren om mildelijckē eene te cō
fereren En houdi in uwen boesem niet de beneficie
om de abdie oft het bisdom te papene dat ghi bedin
ghet/die ghi eenen anderen die ontfanckelijc es be
hoort te gheuene Ende ghi die v leuen langhen tijt
becommert hebt om ghelt te vergaderen en wissel
di v ghelt niet tegen de beneficien Hoe ghescien he-

den tsdaichs de mangelinghen vanden beneficien
Gheefdi niet vijf oft ses hondert ghuldenen eenen
collatoer die niet veel en dooch ende gherne goede
chiere maect:op dat hi v gheeft de prebende oft cue
re die in sijn collatie vaedrceert Ghi die om de bene
ficien dinghet en papdi die niet met gelde ond' tdec-
sele van segghen dat in recompencien des veruol-
ghers es voer syne costen Wat dynckti mijn hee
ren ghi die v gods dienaers noeme/sijn dese voer-
noemde stucken gheen specie van symonien. Ick
segghe v ende laet v dat ghenoech wesen dat het al
der minste vanden voernoemden specien v inden
ban doet vallen ende v onweerdich maict om bene
ficien te hebben:ende dat noch argere es/het maict
v onweerdich de heylige sacramenten der kerckē
te ontfane Leest de rechten ende beraet v mz den al-
der wijsten:ende ghi sult vinden dz uwe hoochmoe
dege eerghierichept ende uwe ghierichept v leiden
sullen tot de eewighe verdoemenesse ¶ Dauid voir
siende de dolinghen die dachlijcx inder kercken ge
schyen heeft de ghene dye onrechtuerdelijcken de
gheestelijcke goeden ons liefs heeren af nemen ge
lijck hen erue ghecondamneert te sine ghelijck dz
rat daeraf dat bouenste beneden comt Ende daerō
me al eest dat de kercke/die midts haer heylichept
so grootelijcken begaeft es gheweest ende gheeert
met veelderhande preuelegien ende met vriheden
verchiert/nv tertijt om de groote mesdaden ende
ontallijcke sonden die haer dienaers doen/geperse
queert ende bespot wort en derfmen nz verwondrē

Want gelijc ezechiel scrijft Cristus ghehinct dat de
heplighe plaetsen ghevioleert worden om ter neer
te bringhen de oneerlijcke hoeuerdichept der geen
re die mits hen hoochmoedichept hen die eere ende
de heerscapie toe scicken: al eest dat nochtās de god
lijcke moghenthept ongevioleert blijft ende de hei
lighe plaetsen die hi ghehepliicht heft en sijn om de
onwerdichz der minschen niet onwerdich gemaict
Maer de oneere ende de sonde blijft op de sculdege
Daeromme al eest dat de priesters sondichlijc leuē
geen mensche hoe grooten heere dat si en pijn him
de kercke te berouene noch haer dienaers Want
de mesdaet soude ghedaen sijn tegen god eñ niet te
gen de dienaers der kercken. Ende sodanigen stuc
waer saken ghenoech om coninerijcken ende lant
schapen te vergane Maer heues de prince macht
pooghe hem te verweruene so goeden reformatie
datter ons heere met te vreden si: ende dat een iege
lijck trecke tot sijn pastoerscap op dattihem wach
te dat de wolf sijn scapen niet en verbite/ als dat hp
metten vossen niet gherekent en worde

Ghi pastoers wilt uwe scapen behoeden
Voer de woluen die daer na loeden.
Ende die ten duechden instrueren
Op dat de onnosele bloeden
Niet en dalen inder hellen gloeden.
Want ten oerdeele sonder ontberen
Sal cristus scerpe rekeninghe begheren

Van sijn scapen die hi met sijn bloet gherocht heft
Wee hem dan/ die sijns selfs profijt ghesocht heeft.

Vander iusticie ende van haer dienaers Ca.xij:

NOer de vermaninge der berrender begeer
ten die minen lichaē eñ mijn herte bedwāc
noch voerder te gane/ al waert dat ick moede ghe-
noech was so continueerde ick nochtans tghene dz
ick bestaen hadde. Ende ghpnck alsoe langhe dat
ick ondere eenen grooten boom vont eenen wolf
in eens rechters stoel sittende/ Neuen den welcken
veel vossen stonden ghelijck ofte procureurs ende

aduocaten geweest hadden ende voer hen stonden
een grote menichte hanē hinen/eñ and geuogelte
Bouen de welcke gescreuen stont Hen rechters zijn
woluen Sophonie Ca.iij Ende bouen den wolf en
de vossen stont Datrijck sal van deen volck in dan
der gain om de ōrechtuerdichedē wille ende om de
bedrochlijcheden Dwelck de woerden ecclesiastes
sijn int thienste capittele De welcke ick so langen
tijt in mijn verstant ghehouden hebbe als datsi mi
te kinnen ghegeuen hebben dat bi dese figuere ver
staen worden de officiers ende dienaers der iustici-
en ❡O ghi conynghen onder de welcke de iusticie
vanden hongeregen woluen bedient es/aenhoort
de deerlijcke niuwe tidingen van ysaias/die seyt Dz
het rijcke gaen sal van deen volck totten anderen ō
de valscheden die daer in ghescien De hooge recht-
uerdeghe iusticie en soude niet connen verdraghen
dat de ghene die den sonden onderdanich sijn/ouer
de menschen domineren souden eñ heerscapie heb
ben Maer om de sonden die si doen worden hen co
nincrijcken ende heerscapien getransporteert vā
deen hant tot in die andere. Ende de redene es dese
Want alle dinghen hebben van eenen dinghe hen
wesen ende hen gheduerichept Nu eest soe dat alle
moghenthept eñ alle heerscapie comen sijn vā god
daerō eest in hem die te onderhoudē alser de verdiē-
ste es/oft die om haerē sonden wille te nieute te doē
Ghelijck hi gedaen heeft van Saul:dien hi deerste
coninc maecte eñ gaf hem den ceptre der mogent-
hz int lant van ysrahel eñ de saluinghe der gracien

om sijn volck te regierene Welck volck hem vrede
lijcken in sijn rijcke hiel totter tijt toe datti om sine
sonden xiden stride bleef:ende sijn orie was van dz
conincrijcke beroost Van welcken conincrijcke da
uid doer dat ghebodt ons heeren coninck ghesalst
wort vāden prophete samuel:welcke dauid zijn volc
duechdelijcken ende met goeder iusticien regierde
Mits den welcken hi voerspoedelijc leefde sonder
van sine vianden verwonnen te worden Ende reg
neerde alle den tijt sijns leuens inder liefden gods
totter tijt dat hi sijn voersepde conincrijck sinen so-
ne salomon ghaf die dat ghelijck hi vredelijcken be
sat Ende al waert so dat de vleeschelijke genoechte
die salomōs sinnē te seer verkeerden (als hi om de
vrouwen te belieuen sondichde ende de afgoden aē
bede) swaer genoech waren om hem van tvoersep
de conincrijcke te stellen So waren nochtās de ver
diēsten sijns vaders so machtich dat de punitie ge-
reserueert wort op sinen sone roboam De welcke
na de doot sijns vaders/om dat hi den raet vanden
wysen ouders versmaet hadde ende den raet van
den dwasen iongers ghehouden/ waren hem de
thien deelen des ri;cx afgenomen:ende regneerde
alleenlijck ouer de twee gheslechten Welck was de
sake Dat was de sonde vā salomon ende den dwa-
sen raet van roboam Slaet op uwe oogen ghi pri
cen ende ouerdincket met ootmoedegher hertten
tgene dat onse lieue heere van u ghesproken heeft
dat doer hem de coningen regneren ende weest ge
dachtich dat den eersten coninck van hem ghestelt

hi sinen ceptre beroofde:ende den vierdē vermind̄
de hi sijn heerlijchept:ende al om hen sondege mes-
daet En vermoept nu dat ghi meer gepreuilegeert
sijt dan si/noch en aenveert nabugodonosors crone
der hoouerdichept niet/die om de punitie van sijn
ouermoedpchept ofte verwaenthept seuen iaren
inder wildernessen leefde met de wilde beesten O
rijcke noch v heerscapie en es niet eewich Mair re
uotable alst den grooten coninck belieft Eñ als om
uwe sonden oft om de sonden ws volcx de reuoca-
tie ghedaen es/oft dat v punitie ghegheuen es/dat
en sal niet sijn dan na dauid Om wiens sonde tses-
tich dupsent menscen van sijn volck storuen. Ende
daer na Sedechias die om de mesdaet sijnd̄ ōdersa
ten van onsen lieuen heere ghepuneert was ende
in handen der assyriens gheleuert die hem de oogē
wt sinen hoofde braken Eñ de redene es dese Wāt
ghelijck deen ijsere dat ander ijsere vijlt/desghelijc
ke castijt de sondeghe mensche sijns ghelijke ende
wort een instrument der godlijcker iusticien Eñ of
iemant argueren wilde segghende dat naden text
der hepligher scrifturen de sone niet en behoort te
draghene de mesdaet sijns vaders.maer dat een ie
ghelijck den last sijnder sonden sal moeten dragen
So antwoerde ick dat de wercken gods onse von-
nessen verwpnnen:ende dpe doende sijn si in sine
onepndelijcke moghenthept ghererchtuerdpcht en
de heest onbedwonghen iusticie die van haer seluē
gherechtuerdicht es.

Waerom dat dē coninck ghepuneert wort om de sonde sijns volcx ende tvolck om de sonde des coninex.

Maer nochtans om te scuwene den torbele diemē
hier soude mogen sonderen De goede duechdelijc-
ke deuote coninck doet sijn volc charatatijf ende de
uoet wesen. Ende in contrarien als hi onduechde-
lijck ende vol sonden es so veruult hi sijn ondersatē
met valscheden ende met onghereghelEertheden.
De welcke navolgeñ dexempele haerder ouerster
hen voegen ten onduechden ende ten sonden. Wāt
ghelijck de onderste leden des lichaems hen geuoe
len van die pine des hoots Also gelijckelijck geuoe
len hen de ondersaten van die onduecht des princē
Daer om en dersmen niet verwonderē al worden
de ondersaten om de sonde des coninex gepuneert
ende de coninck om sine ondersaten Want bi soert-
sen moet de onduecht des princen die een gemepn
persoon es diens quaet leuen vniuersale blamacie
ende schade gheeft/gheeft oock alsulcken generael
hz der pinen Maer nv mocht iemant segghen Al
eest dat de coninck onduechdelijck es eñ sijn volck
quade exempelen geeft:nochtās en eest niet moge-
lijc dat onder so grooten menichte van volcke en zij
goede duechdelijcke menschen die so vele tijtelijc-
ker scadē eñ teghelspoet hebben als si emmermeer
verdraghen moghen Ende andere sijndere die de

pine ende den druck der oorloghen draghen al eest
dat si nochtans aengaende den ghemeynen saken
gheen officie noch behulp en hebben.

¶ Vanden teghespoet der duech delijcker menschen

¶ Voer een antwoerde dat de goede menschen soe
haest of meer teghespoet hebben dan de quade: brē
ghe ick v voer ooghen het exempele dat sinte ihero
nimus stelt inde prologhe der prophecien van aba-
cuch/daer hi seyt Dat de medecijn den siecken niet
te drincken en gheeft ten appetite van sinen dorst.
Maer kiest eñ verbeyt de huere dienende ten pro
fite sijndere ghesontheyt. Ende al eest dat de siecke
claecht van sijn te seer grooten hitte ende alteratie/
nochtans en behoort de medecijn daerom niet ghe
hoorsam te sine om deswille want sine compassie
soude den siecken scadelijck wesen ¶ Desghelijcke
onse lieue heere die de duechdelijcke menschen niet
loonen en wilt met de tijtelijcke goeden die corrup
tible ende verghanckelijc sijn. maer met de hemel
sche goeden die eewich duerende sijn/ghedoocht dz
die duechdelijcke menscen in deser werelt liden en
de teghespoet hebben Niet om de sonden haers pri
een Maer om haren loon na dit verganckelijck le
uen te vermeerderen. Want onse heere heeft door
den mont vā dauid gesproken Dat hi de roede der
sondaers niet en sal laten vallen op de rechtuerde-
ghe menscen op dat si hen handen ter onduecht nz
en souden reycken. Ende aengaende dat de ghene

den hen den ghemeynen saecken niet en onderwi-
den meer van god gepuneert worden ende dicwil-
der dan de groote regierders die de mesdaet doen:
dwelck schijnt te sine teghen den reghele van salo-
mon/die seyt datmen ghepuneert wort metten sel-
uē daer men met gesondicht heft. Daerop segge ic
dat de gene die openbaerlijc dwerc der sonden doet
en verthoornt god niet alleene Maer de consenteer-
ders sijn des oock sculdich die de ghene sijn dye de
foertune der sondaers fauoriseren/die hen manye
ren navolghen/die hen ydelheyt onderdanich sijn/
ende die de sonden der princen voeden hen ghelatē
de oft si niet en wisten dat si sondichden sonder dye
daeraf te onderwisene Wāt hoe de prince meer ge
voelt dat hem sijn sonden niet ghestraeft en wordē
vanden gheleerden ende vanden deuoten menscē/
ofte van eenighe andere sine ondersaten: hoe hi be-
reerder es te sondeghen. Ende de somige veysen dz
niet te willen weten houdeñ daer de hant ane: son-
der de ghemeyne ghebreken te weerstane/mits dē
welcken de menichfuldicheyt der sonden voertcōt
Ende andere sijnder die duechdelijc geheeten wor-
dē/die doer te veel ōtsichs der onduechdelijcker pri
cen/de scande haerder wonderlijcker mesdaet opt
side stellen: daer om al eest dat si namaels daer om
te lidene hebben/en behooren si teghen god niet te
murmereren: want si der sonden sculdich ende me
dedeelachtich sijn

¶ Waerom de coninghen gheordoneert sijn.

¶ O eertsche coninghen weynich duerende die ide

rechters stoelen triompheert ten rosse ende van de
pine des arbeyts uwer ondersaten Soect inde hei
lighe scrifture waerom ghi coninghen gheoerdi-
neert waert Ende ghi sult vinden dat niet en is om
uwe ghenoechten te nemene/om pompueselijc en
de oneerlijck te levene/noch uwe ondersaten met
nieuwe impositien te verlastene. Maer om die in
peyse te houden om hen quaetheyt te weerstane en
de om de quade te straffene Want wi alle adãs kin
deren sijn/van eenen gelijcken bloede voertcomẽ
Ende altijt hebben onse voersaten ghelijc geweest
in heerscapiẽ totter tijt dz de sonde de quade õduech
delijcke menscen den goeden duechdelijcken men-
schen onderdanich ghestelt heft. Ende hadden alle
menschen duechdelijck gheweest so en ware dont-
sich der heerscapien niet nootelijck gheweest noch
ten ware gheen noot datmen heeren hadde. Ende
ghelijck dapostel seyt/de coninc en es den duechde
lijcken menschen gheen ontsich noch vreese. maer
den quaden Ende eest dat sijn volck quaet doet: hy
es des sake: om dat hi dy e nyet en castijt noch en
doit castien: ende de wrake comt so wel op hem als
op sijn volc De grote blasphemiẽ die hedẽ tsdaichs
teghen god geschien/de dieverien/de foertsen ende
de violencien/en regneren onder den menschen an
ders niet dã doer de onaremheyt ende bi fauten dz
si niet ghecastijt en worden. Wie sal daeraf redene
gheven ten oerdeele gods anders dan de ghene die
tregement heeft Een arm bloet die des coninc alsd
miste officier mesdai hadde sou veel eer gepuneert

worden dã oft men den naẽ gods geblasphemeert
oft vermaledijt hadde Meendi dat niet ghewrokẽ
en sal worden Jaet oft de heylighe scrifture (die nz
lieghen en mach) sal lieghen

¶ Van die principale duecht eens princen.

¶ Ghi en dorft gheen excusatie nemen op uwe offi
ciers die den dienst der iusticien hebben Want een
coninck moet mijsz hebben die drie deelen in haer
hout Te weten/memorie/verstant/ende voersienic
heit/die in voerleden tiden met oeffeninge ende nz
ghetrouheyt den romeynen deden hebben der we-
relt heerscapie De prince dan of de gouverneur der
gemeynder saken moet ter memorien bringen de
gloriose feyten der vromer menscen des voerleden
tijts eñ tgoet regement vã dien/om die na te volgẽ
Ende behoort de mesdaden te weten om de welcke
veel conincrijckẽ gedestrueert eñ vergaẽ zijn/om die
te scuwẽ Hi moet ooc verstãt hebben/õ in sijn conic
rijcke oerdenãcie te stellen/eñ principalijc ind iusti
cien die sinẽ ondsaten geoeffent eñ bediẽt moet zijn bi
duechdelijckẽ menscẽ eñ nz corrõpeerlijc Ooc most
hi hebbẽ voersienichz/õ te voersiẽ de incõveniẽten
die bi fautẽ vã goed policiẽ in zijn conincrijke toecomẽ
mochtẽ Eñ sond dees drie digẽ en mach eẽ conic nz
lãge regnerẽ/noch ooc de gemeĩ sakẽ voirspoedich
sijn ¶ Vã den presidenten/raetslieden eñ rechters

¶ Presidenten raetslieden eñ coninclijcke rechters
des lants/die de heele administracie der iusticyen
hebt: ia vanden gheheelen conincrijcke/ antwoert
my/quijtti u na de godlijcke wet in uwer officien/

oeffendi de iusticie ghelijck de coninc dat meent ende ghelijck ghi dat gesworen hebt Es de arme mēsche in uwer banck so haeste ghehoort als de rijcke Doedi de cleyn dief kens niet hangen ō andere den scijn van goeder iusticien de grote bi haer dieuerie te laten leuen Eerghierichept en ghierichept rustē die niet in uwen rechterstoel.

¶ Vanden coopers der officien.

¶ Coopti de officien so diere om die te oeffenē na de wet gods ende na des coninćx meeninghe Sidi de hongheregheWolf nyet dye inden stoel der iusticien sidt/ghelijck de prophete sophonias seyt. Vreese/liefde/ghonst ende ghierichz/worden die in uwē vonnessen niet vonden Wat doen comperen ende commeren/vrienden en magen/gaen si de iusticye niet besoecken/die gheleghen es/ende dragen hair ouervloedichept van specerien. Ick en weets niet Mair tghemeen volck beclaghes hem ende roept op v wrake dat ghi de roouers puneren sout/ende ghi berooft god ende de werelt Ha mijn heerē ghi gheleerde clercken die de rechten in uwen verstande hebt oft behoort te hebbene/wildi van duecht onduecht maken ende wildi corromperen de iusticie/tsondement van alle den anderen duechden die inghestet es om eenen ieghelijcken recht te doene Eñ ghi dienaers der iusticiē oft oniusticiē (ic gedraechs mi aen tgene datter af es: maer uwe fauten sijn te seere bekint) meendi onsen lieuen heere te bedriegene/hi en sals niet ghehinghen.

¶ Van thof des parlemens ende van andere ter iusticien dienende

¶ Mi vrouwe thof die v noemt voestere des rechskinderen der iusticien: waer es goedertierenhz dye v teender camenieren ende teender dienstmaecht gheoerdeneert es. Waer hebdi redene uwe hoede ghesonden Waer houwet datsi niet ter muelen en comt Siedi dachlijcx niet hondert persoonen voer uwer doren die recht ende iusticie begeren En aensiedi niet tgroot verlegghen ende den grooten cost die si doē om tveruolch/om dwelcke datter vele bedoruen sijn ende bleuen verloren hebben. En excuseert niet dat het trecht noch niet spreken en mach Want die excusatie waer v te vele verwijttelijc aingesien dat ghi meer dan hondt iaren out sijt eñ ten hout niet dan aē v dat si den lieden geene expeditie en doen Hoort ghi rechters hoort/wat ōse lieue heere moyses gheboot als hi tot hem seide Ghi sult in allen hoecken des lants rechters stellen die tvolck met rechtuerdeghen rechte recht doen sullen/sonđ ghenepcht te sine tot die eene partie oft tot die anđ ende sonder de persoonē te aensiene oft giften Wāt de ghiften verblinden die wise ende verwandelen de sinnen der rechtuerdigher menschen. Maer dat recht es/veruolcht dat rechtuerdelijck. Mijn heeren ghi rechters doedi also Wordi niet ghecorrompeert met ghiften oft met beden Dongeoerdineerde begheerte doetse v niet ingeren teghen reden ende teghen de wet En keeren vreese ofte liefde v verstant niet vanden waerachtigen wech der iusticiē.

De arme roept ende en wort niet ghehoort De rij
ke spreect ende alle de werelt gheeft hem ghehoor.
Ecclesiastes sept: dat de rijcke ghesproken heeft eñ
men en seyde nz een woert mair sine woerden heft
men totten wolcken verheuen

¶ Vanden negligenten rechters die geen
cortte expeditie en doen

¶ En vercoopti trecht niet om puer ghelt oft om te
veel langhen vertreck van tfonnesse der processen
te gheuene: om tveruolch vanden welcken de ver-
nolghers alle hen goet ouerbringen Betre sout zij
(waert geoerloeft) de helft haers goets dẽ rechters
gegeuen om cortte expeditie van een proces te heb-
ben dan al met verdriete ende met kattiuichedẽ te
verteren int veruolch van dien processe ende hẽ sel
uẽ int perijckel der doot te stellen Want wat proces
dat es/tsi ghewonnen oft verloren/het cost den ver-
volgere meer dan de vrucht der sentencien beloopt
Ende oft daer in restitucie lept/daer af beueel ic de
questie der consciencien der rechters.

¶ Vanden aduocaten

¶ Hier met swighick meer te sprekene vandẽ rech-
ters eñ keere mi tuwaert mijn heerẽ ghi aduocatẽ
die in subtijlheden ende in scalcheden den vos ghe-
lijckende sijt/voersprekende voer de hoendrẽ Ont
slupt uwe ooren ende aenhoort dat groote geroep
dat de arme menschen tegen v doen. de welcke ghi
met uwen valschen verdoemenden raet ghestelt
hebt in dye griffie der broellerpen ende processen

daer si niet wt comen en mogen sonder hen bederf
fenessen ende scadelijcke confugie Hen clachten be
iaghen v bloedege dropelen ende wreede wraecke
ghelijck iheremias sept. Hen maledictien bereydẽ
v dẽwech der hellen/ten si dat ghi v betert Ende de
be ternesse van dien es restitucie

¶ De hac restitutione argu. est in. l. nõ est ignotum
C. de. ad. tu.

¶ Mair hoe soude ic restitucie gedoen/sept de aduo
caet/dye anders gheen goet en hebbe dan tghene
dat ick met valschen rade vercreghen hebbe Daer
af moetmen raet nemẽ aen sinte Matheus die seit
Ten profiteert den mensche niet dat hi wint eñ ver
crijcht alle tgoet deser werelt als de siele midts diẽ
scade eñ achterdeel heeft als si vanden lichame schei
den moet ¶ Ende om te comen ten propoeste vandẽ
fighueren De vossen na datsi voerden wolf de sake
der hoendren ende der scapen bescermt hebben/etẽ
de vossen de hoenderen/ende en worden daer af nz
begrepen om deswille dat hen rechtre de scapẽ eet
Ick heb sodanighen vossen ghenoech gekint die de
vette boeren ten ghedinge bringen/dien sijt al doẽ
verteren om ten inde der boeren erflijchept voir eẽ
cleyn somme ghels te gheerighene.

¶ Vã die vercregen goeden der quader aduocaten

¶ Dit sijn de goeden die mijn heerẽ de aduocatẽ he-
dẽ tsdaechs vercrigẽ die in so cortẽ tijt rijc wordẽ. Ic
segge datsi hen waerachtelijckẽ verdoemẽ eñ de d-
de oorie sal hẽ goet nz besitten. maer enich quaet be
lep sal dat õnuttelijkẽ ouerbringẽ Si en dickẽ niet

dat moet ghelooven sijn:ende dat een god es/voer
den welcken elc selue in persoon moet rekeninge
gheuen.sonder wtnemínghe der persoonen of gif
ten De deerlijcke doot van somigen aduacaten die
eenen quaden naem hadden inden tijt haers leuēs
soude hen een exempel wesen rechtuerdelijken hē
partien te beschermen:hen voertmeer wachtende
sodanighen goeden te vercrigene Maer dat ghoor
der eerghierichept ende der begheerlijcheit hen de
ooghen so bedect dat si niet eenen steeck en sien

¶ Vanden procureurs.

¶ Sijn desghelijcke niet de procureurs die de scale
heden ende de middelen vinden met den aduocatē
een proces thien iaren langhere te doin dueren dā
van rechs weghen behoort Na de ordinaris delay-
en maken si nieuwe verlinghinghen die ter mate-
rien niet en dienen/om lāge te doen dueren de qua-
de sake die si onderhouden teghen god ende tegen
hen conscientie/altijt der partien gelt wt lockende/
Ja de ghene die meest boeuerien vinden connen dz
sijn de meeste ghepresen Jck en segge niet meer om
mijnder eeren wille ende om dat ick van dien am-
bachte ben Maer ick hebber so veel boeuerien en-
de trōperien ghesien dat ick mijn sprake niet weer
houden en can Si sweeren den eet daer si dachlijcx
teghen doen/noch si en achten hen meyneedichept
niet:en [illegible] ijnt die hen leuen wel aenmerct dat
si ghelooue noch wet en hebben ende dat si god niet
en kinnen

¶ Vanden condicien des goeden procuruers

¶ De goede procuruer behoort te hebben principa
lijck drie dinghen/getrouhept/nerstichept/eñ wair
achtichz des gedraech ick mi ten ghenen dat daer af
es/oftmen gheen vonden heeft oft en vint/die haer
der partien saken vercocht hebben/hoe datter ee-
nich quaet registre/appoentement oft proces af ge
maect es om een gouden croone oft twee te winnē
Dwerc bewijst de nerstichept/het worden veel goe
de saken verlorē doer de negligencie d̄ procureurs
ende bi ghebreke van goede veruolghinge Aengai
de der waerhept/des gedraghe ick mi tot mijn hee-
ren den procuruers vanden parlemēte de meeste
loghenaers vander werelt Om tghelt te ghecrige
ne belouen si altijt tproces te indene/ daerna verge
ten sijt sonder eenichsins te houdene tgene dat si be
loeft hebben Jck vraghe v oft de ouertredinghe vā
desen drie voerscreuen dinghen niet dootelijc ende
verdoemelijck ghesondicht en es/ende ofter restitu
cie behoort Jck segghe v ende tes waerachtich/ eest
sake datter eenich proces verloren wort bij fauten
van diligentien/bi ghebreke van ghetrouhept/oft
om de waerhept niet ghehouden te hebben/oft om
niet ghedaen te hebben tgene dat uwer officien be-
hoort:ghi sijt ghehouden op de pene der eewigher
verdoemenessen/den genen die dair bi verlies heft
sijn schade op te rechtene totten iersten penninc.

¶ Vanden notarisen ende griffiers.

¶ Vanden notarise die de valsce contractē passerē
ende die de valsche attestacien maken/en spreet ic

niet/noch vandē griffiers die meer of min registre
ren dan si behooren/midts ghonsten oft ghiften

¶ Vanden sarianten

¶ De sarianten die onder den scijn hender officien
de dachlijcksche pilleringhen ende roouinghen doē
die latick de scolieren castien na dpen datse de rech-
ters draghen sonder die te willen castien. Ende teē
der conclusien segghick dat bi ghebreke der goeder
oerdinancien ende dooghe op de officiers te hebbē/
dat de wolf de scapen verslonnen sal ende de vossen
sullen de hoendren eten/ende dat iusticie voirtdane
niet meer en sal ghebruypct worden. Maer onrecht
uerdichept ende alle quaethept Midts den welckē
sal moghen volbracht worden de prophecie vandē
prophete ysaias bouen gheruert

¶ Princen inde rechterstoelen gheseten
Dinct dat ghi sult worden ghemeten.
Metter seluer maten
Daer ghi met hebt ghemeten.
Daerom studeert nerstelijck inden decreten.
Ende doet rechtuerdich recht wt caritaten.
Ouer rijck arm ende ouer alle staten.
Sonder om ghelt/goet/vrienden/oft maghen.
Dat in eenigher manieren te laten.
Ontfermt der gheenre die opter straten
Om recht roepen nachten en daghen
Oft anders sijn ons nakende veel plaghen.
Want gods wraecken die menichfuldich sijn
Comen op donnosele/als dies schuldich sijn

¶ Vander gods wraken ende van sine verstoorth;
Ca.xiij.

VErbaest ende al beroert vanden voerscreuē
dinghen ghinck ick ouer dat gheberchte tot
dat ick quam op dat ouerste des seluen gheberchte
ende vermoept sijnde van minen arbeyde hiele ic
wat stille in een cleyn bosselken dwelck aen de ghe
noechlijchept sijns wesens/bidē oerloue der natue
ren artificialijck daer toe sceen gheoerdoncert te si
ne Int welcke ick een weynich mijn verstant ruste
dwelc lāge genoech gearbeyt hadde ō de iterpreta
cie vāden figuerē voernoēt Eñ int ōtspringē mijs
slaeps vōdic mi swaermoedich vā te veel slapens

ende doer de bitterhept des smaecx der melancoliē
warick heel onlustich Mits den welcken ic bedwō
ghen was dien nacht in dat bosselkē te bliuen Dair
ick om mijn verdriet te verghetene alle de plaetsen
des bosselkens doer sochte In sulcker manierē als
dat ick na dat ick veel diuersche verborgen holach-
tighe diepten ghepasseert hadde. Vondic mi in eē
seer breede plaetse Ende hier en daer siende/saghic
op den houele des berchs eenen grooten recht staē
de lintworm/die de manieren vanden voerscreuē
vossen verbaesdelijck ghenoech aensach Dese lint-
worm was in sinen eenen poot oft claw een bloot
sweert houdende ende inden anderen poot of clau
we eenen ghespannen boghe Ter rechter hant vā
desen worm stont ghescreuen aldus Ten si dat ghi
v bekeert/sijn sweert heeft hi gelinstert/sinen boge
gespanen ende heft dien berept Psal.ca.vij Dwelc
dauids woerden sijn Ende aen de slincke side ghe-
screuen stont Ick sal ouer v storten mine onweer-
dichept ende alle den thorn mijnder ghestoortchept.
Sophonie tercio capittulo Dwelc de woerden ōs
liefs heeren sijn die hi tanderen tiden ghesproken
heft doer den mont vāden prophete sophonias Eñ
bouen den seluen lintworm ghescreuen stont. Cōt
vergadert alle beesten der eerden haest v te verslō
den Iheremie.xij. Welcke woerden gelesen hebbē
de was ic meer dā te vorē bedroeft Eñ mijn hoot ter
eenē ende ter ander siden keerende saghick op bey
de de wterste inden des gheberchs/twee wildernis
sen oft bosschen/wt den enen quam een leew ende

eenen bere die heel verhonghert waren Bouen de
welcke gescreuen stont Een brijsscende leew ende
eenen hongherighen bere es een onghenadich pri-
ce ouer arm volck Prouerbiorum.xxix. dwelck sijn
de woerden ons heeren Eñ wt den anderen bosch
quam enen draec die vier en vlāme spoech wt sinē
muele ende wten nosegatenn Bouen den welckē
ghescreuen stont aldus Ick sal de berghen verslin-
den ende verbranden de woestinen ende ick sal wt
doen dat groene als vier Ecclesi.xlij
¶ Welcke voerscreuen beesten mynen ancxt ende
myne veruaerthept vermeerderden ende verstor-
beerden mijn cranck verstant so seer/dat en hadde
ghedaen den onderstant der ionchept/ick soude vā
veruaertheden minen gheest ghegheuen hebben.
Ende na dat ick wederomme tot minen verstande
ghecomen was/poochde ick mi om te peisene wat
dese figuere beteekenen mochte/ende de ghescriftē
ondersoeckende/bekinde ic dat biden lintworm die
claerdere ende scerppere siet dan eenige ander cre-
atuere verstaen wort Onse god onse gesontmaker
die alle voerleden/teghewoerdighe/ende toecomē-
de dinghen siet ende bekint/dien alle de ghedachtē
der menschen cont sijn De welcke ghestoort sijnde
vanden iniurien die de mesdadeghe menscen hyer
vore biden vossen gepresenteert/hem dachlijcx doē
de sijn de selue dreycht grosselijcken te punerene
ende berept wreede wraecke tegen hem Te wetene
tsweert wter schepen ghetoghen berept ende ghe-
reet om met haestichedē onvsienlijck doot te slane/

ende den boghe ghespannen om te scietene de scich
ten der pestilencien Voerts riep hi den leew eñ dē
bere om den vossen oerloge tē doene Gi de welcke
na de leeringhe van salomon verstaen sijn/de qua-
de princen die de coninrrijcken oft lantschapen ver
oerloghen ende destruerende darm volck beroouē
de verderuende ende in armoedē stellende. Hi riep
oor den draeck die wt sijnder kelen eñ wt sine nose-
gaten vier spoech om te verderuene ende te verdro
ghene eñ onvruchtbaer te makene alle de groenic-
heden/daer dit verkeerde geslachte der vossen woē
de/O ghi vossen der werlt vol quaethedē/vol valsc-
heden eñ in sonden versteent peist op de figuere bo-
uen verclaert eñ en aensiet niet alleenlijck de pour
traptuere/die niet dan een bewijssenesse van uwē
openbaren sonden en es Maer aensiet oock de sen
tencien ons heeren die teghen v wt ghesproken zijn
doir den mont van Dauid Ysaias Jheremias Sa
lomon ende andē propheten Ouerleest int langhe
de heylighe scrifture en ghi sult vinden dat ōse lie-
ue heere niet langhe verbeiden en sal sonder de sen
tencien realijck ende metter daet te doen executerē
daer gheene appellatie teghen en sal moghen die
nen

¶ Vanden wraecken gods inden ouden tiden.

En dinct u dat ghi meer gepreueligeert sijt dan de
ghene die alleenlijck om eene sonde so swaerlijc ge
puneert sijn geweest/vāden welckē exēplen heel
gemeijn Weest gedachtich ō groter diluuien ende
der confusien van sodoma ende gomorra die allē-

lijck ghescíede om de sonde der oncuysheyt. Segt
mi waer sijn bleuen de edele oude steden/gelijc ba-
bilonien die voertijts so costelijcken ghesticht was
Ende nu woestse vanden serpenten bewoent Nine-
uen de edele stadt Troyen de groote Thebes de bes-
te bewoent met volcke doen tertijt Athenen de fon-
teyne der wijsheyt ende den oorspronck der hooger
doctrinen der philosophien Catargien ende meer
andere die te lanck waren te noemene/sijn si nu ter
tijt niet ghedestrueert ende onbewoent Te werē de
somighe midts de vleeschelijcheyt der gheenre die-
se bewoenden Dandere doer hen ghiericheyt ende
ouermoedeghe verwaentheden Ende dandere bi-
fauten van iusticien ¶ Weest ghedachtich den tege
spoeden die onse lieue heere v ende uwe vaders ge-
sonden heeft/midts u wen ende haren sonden/bin-
nen hondert iaren tot nu Hebdi niet gemeenē dier
tijt/sterften ende oerloghen ghehadt

¶ Vanden teghespoet der lombaerden

¶ Ende ghi lombaerden/millanoysen ende ytalia-
nen Waerom heeft v onse lieue heere alle dese per-
secutien gesonden die ghi dachlijcx hebt dan ō uwe
sondege ouerdaet. Meendi dat de propheten liegē
Vraecht der stat van iherusalem(wiens destructie
so vele bescreuen wort van iheremias diewile dat si
in haerō glorīē eñ pompueshevt was)wat haer ha
re obstinacie ende versteentheyt ghebaet heeft Jck
en ben gheen prophete noch geens propheten kint/
Maer de dinghen te nemene ghelijck die sijn ofte
ghelijck die gheweest hebben/sorch ic swaerlijckē

dat onse obstinaethept ende onse versteenthept/sca
delijck wesen sal

¶ Van dat profijt der bekinder teghenhept en-
de vander scanden dieß den onpacienten en
de den obstinaten menschen doet

¶ Van desen neemt exempele aen enen vader des
hupsghesins/die sijn kint wt liefden met een cleyn
roepken castijt Eest dat het kint om dat castiement
hem betert so sal de vadere dat kīt lief hebbē Maer
en betert hem dat niet met dat saefte castiement en
de in sijnder quaetheit verhert blijft/de vader saelt
hatende worden/ende en sal dat ten lesten moghen
sien noch hooren ende sal hem allet quaet doen dat
hi can Also eest met ons verblinde sondege mensc̄
die binnen cortten tiden soe vele cleyne gratelijcke
castiementen ghehadt hebben/nochtans en beterē
wi ons niet. Daer om duchtick dat god onse groot
vadere hem verstooren sal op ons ende dat hi ons
senden sal de onweerdichept sijns thorens

¶ Vanden teekenen die binnen thien oft
twelef iaren ghesciet sijn

¶ Segt mi wat beteekenen de roy crupcen dye int
lant van luidick vielen/vanden welcken bloedege
druppelen drupten die hem in andere crupcen ver
schiepen

¶ Wat beteekent de grote ketterie des priesters die
te parijs gepuneert was/ eñ de ketterie vāden ion
gen scolier die te parijs gesciede int iaer vijftiēhon
dert ende drie Desghelijcke vanden kinde dat sijn
moeder doode inde selue stadt

¶ Wat selen wi segghen van veelderande monste-
ren die gheboren sijn. Principalijck een inder stat
van parijs dat het fautsoen hadde gelijc eē verckē
dwelck terstont alst gheboren was bestont te knor-
ren ende liep onder een bedde. Ende was nochtās
gegenereert van vader ende van moedre die duech
delijcke persoonen gheacht waren.

¶ Wat sullen wi segghen vanden woluen vā hype
die binnen een spacie van tide verslont hebbē veel
mans/vrouwen/ende kinderen ende quamen om
hen beiach tot inde hupsen sonder datment ghere-
medieren conde.

¶ En hebdi niet ghewetten dat veel menschen hen
seluen verhanghen/verdroncken ende dleuen ghe
nomen hebben wt desperatien Wat beteekent dyt
anders dan dat wi van gode verlaten sijn

¶ Wat sullen wi segghen van die groote siecte der
lazarien ghelijckende/die onse lieue heere bynnen
twintich iaren den luxuriosen menschen toe gezō-
den heeft: de welck anders niet en quam dan doer
donghemanierde tastinghe der vrouwen: vanden
welcken veel groote personagien/groote clercken
ende wel geachte personen katiuelijck gestoruē zijn

¶ Wat sullen wi seggen vanden caterren die dach-
lijcx den ghenen toecomen die in weelden leuen ge
lijck den appetijt hen dat oerdoneert/de welcke on
versienlijck steruen sonder te spreken teghen pries-
tre oft costere.

¶ Wat sullen wi segghen van een ander onghene-
selijcke siecte/vanđ welcker veel grote personagiē

des rechs ende veel officiers ghestoruen sijn/buptē hare sinnen ghelijck dulle menscen/ sonder god te bekinnen ¶En bekindi bi dese voernoemde dingē niet dat onse lieue heere tegen ons verstoort es/ die ons diuersche persecutien ende dreyghinghen sent ende meerdere dan hi dede den coninck pharaon. En siedi niet dat wi doer de verscheidenheyt der sonden hebben verscepden siecten die sorchlijck sijn dē lichame ende der sielen Dinct hier om eñ aenhoort dat ghene dat dauid sept. Dat/eest sake dat wi ons niet af en keeren ende beteren van onse sonden/onse heere heeft sijn sweert ghetoghen/sinen boge gespannen ende berept om op ons te scietene ende ōs te bederuene Ende doet ons seggen doer sinen prophete sophias dat hi de sondaers senden sal sine onweerdichept ende de gramscap sijns thorns. Ende noch sal hi senden den leew ende den bere/ dat sijn de quade princen/mit den draecke die verslondē sal (ghelijck ecclesiastes sept)de gheberchten eñ sal de woestine verbernen/ende doen de groenheden verdroogen gelijck dat vier knout eñ smaect wel dese woerden die hert sijn te verterene Ende of ghi sien wilt sodanigen doochlijken gedickenesse:so leest dꝫ derde capittel vā ysaias.eñ therte sal v vā veruaert heden scromen Want ghemerct het gebreck der neringhen ende onse sonden die dachlijcx wassen/eñ dat wi/niet teghestaende den teekenen ende dreigementen die ons god dachlijcx toesent om ons te castien/deen quaet op dand doen/eñ dat wi de duecht meer verdruckende sijn dan men nopt in eenigen

voerspoedeghen tiden ghedaen heeft/dunct mi na mijn simpel verstant dat de hant gods op ons gheheuen es ende de gramscap in cortten tide de gheesele der persecutien te wercke stellen sal/eest dat wi ons niet corts en beteren. Dat ic veel anders seggē wildi/ick en soude nyet moghen. Want tsijn gods woerden die hi gesproken heeft doer den mont der propheten:daer de tonghe des menschen noch die penne niet toe doin en mach dan bi contemplacien Maer weet waerachtelijcken dat ons groote plaghen nakende sijn eest dat wi onse quade gewoenten niet en veranderen.

¶De offerhanden alleene god ghedaen en mogen sine gramscap niet vreden noch weerhouden

¶Men sal hem niet verlaten op de offeranden vā kerssen ende van gelde diemen onsen heere eñ sinē heyligen doet/want die alleene en mogen dē thorn gods niet papen noch te vreden stellen. Maer ootmoedichept eñ belijen onser sonden ende beternesse ons leuēs Daerō eest vanden wisen mā gescreuen/dat de gehoorsamhept der hertten onsen lieuē heere behaechlijcker es dan de sacrificie van beestē Want de gene diet al voedet en heeft geen noot mit onse sacrificien gheuoedt te sine Noch dat licht van den keersen diemen hem offert en can gheen licht ghegheuen den ghenen dye de ouerste sonne es. Ende soedanighen offerhanden en sijn nyet dan fighueren der heerscapien ende der onderdanichept die onsen heere niet en behaghen dan om de weerdichept van die sacrasicien. Die alleene den thoorē

gods niet ter neer legghen en moghen/ghelijc da-
uid tot hem sept hem willende te vreden stellen/al-
dus Haddi ghewilt mijn heere ick hadde v sacrifi-
cie ghegheuen/maer waerachtelijcke ghi en hebt
gheen behagen inden roock des wieroocks Mair
de waerachtige sacrificie die ghi begheert es eenē
droeuen gheest ende berouwenesse der sonden/en-
de ick weet wel dat ghi dat niet versmaden en sult:
maer ghi sult dat bedroefde herte verhooren dz oot-
moedelijcken gracie versoeckt ende verghiffenesse
Daerom eest sake dat wi de grāscap gods ter neer
legghen willen die hi teghen ons heeft om onse zō-
den wille: wi moeten ons verootmoedegen/de ghe
woente te sondeghen laten/biechte der sonden spre
ken na de oerdonancie der hepligher kercken/ be-
rouwenesse der sonden hebben ende betamelijcke
restitucie doen Ende dat ghedain sijnde hem biddē
om sijn godlij cke ghenade Ende bi dier manieren
sullen ons onse sonden vergeuen worden ende on
se lieue heere sal de executie sijnō ghestoorthept ver
trecken. Ghelijck ons de heplige scriftuere beloeft
heeft Die sept so dicwijls ende also menichwerven
als wi ons verootmoedegen ende onse sonden be-
screpen also dicwijls sullen ons die van onsen lieuē
heere vergheuen worden:

¶ Hoemen gheuoelt dat god ver
stoort ende verthoent es

¶ Ende om deswille dat wi so vele van die gestoort
hept ende vander gramschap gods ghesprokē heb
ben mochtē hier eenige seggen dat gestoorthept eñ
gramscap menscelijcke gebrekē ende passien sijn
eñ teekenē der onvolmaecthz Daerop ic āntwoerde
dat de mensce gods oerdeelen nz bekinnē en mach
noch sijn godlijcke volmaecthept/dā menscelijc/ge
lijck dis menscen menscelijcke oerdeel dat.begrijp
pen can/dwelck onvolmaect es Daerō als de men
sche de godlijcke punicien geuoelt.so sept hi dz god
verstoort eñ thoernich es gelijckerwijs als de men
scen:eñ als die punicien cesseren/sept de mensce dz
god gepapt es Maer dese veranderinghe en es in
god nz/si es in v die punicie ōtfaet na dz ghi verdiēt
hebt oft verscepdelijcken gracie van hem Gelijc de
sonne die so wel op de quade scijnt als op de goede
Wāt de gene die sijn vepstre open doet ontfaet dat
licht:eñ de gene die sijn vepstren tegē de sonne sluit
blijft in dupsternessen Nochtās en es de sonne daer
om nz te claerō noch te dōckerō. maer blijft in haer
cracht Desgelijcke ooc naō scrifteurē die vanō grā
scap gods spreect en scrijft god die nz toe ō eenighe
veranderige die hi in hem ontfaet Mair om de pas
sien die ghi doer der iusticien lijt dair af de scult in v
es eñ in hem blijft de eewige geduerichz van sinen
hepligen eewigen wille Daerō mogen wi wel seg-
ghen metten prophete Sophonias die nz en liecht
dat ons god senden sal de onweerdichz sijns thoorēs
seer corts/ten si dat wi ons sondich leuen betrē Eñ
daer met heeft ons god langen tijt gedrepcht inder
hepliger biblen/daer hi sept Want ghi niet en hebt
willen hooren de stemme van uwen god noch sine
gebodē eñ scrimoniē en hebt willē doē noch houdē

de welcke ic v geboden hebbe Daerom sullen op v
comen dese navolgeñ maledictien Ghi sult onghe
luckich sijn inden steden Ongeluckich in de vrucht
baerheyt ws lans Ongheluckich in de bewarenis
se ws corens Ende de vruchten ws buycx/ws lans
ende uwer beesten sulllen ōgeluckich wesen. God
sal v toe senden hongere/diertiden eñ verderffenes-
sen in allen uwen werckē/tot dat ghi doer hem ver
doruen eñ te nieute ghebrochtsijt Eñ dat mits den
sonden om de welcke ghi mine gheboden gelaten
hebt Ock sal hi v pestilencien geuen tot dat hi v vā
der eerden gedaen heft Hi sal v plagen met armoe
den/met cortsen/met hitte/met coude/met roode ge
corrompeerde lochten/eñ sal v persequeren so lāge
tot dz ghi te nieute sijt Deutromi.xxviij. ¶ Itē leest
voirts tgene dz hi leuitice geseit heft tegē de obstina
te versteeñ menscen Eest dz ghi wādelt (seyt hi) ter
siden eñ dz ghi mi niet hooren en wilt/ic sal uwe tri
bulatien eñ uwe persecutien ind̄ eewichz doē duerē
om uwe sonden Eñ ic sal v sendē de beesten der vel
den die v eñ uwe vee verslōnen sullen: eñ sullen al-
le substancie te nieute brīgen in sulcker manieren
als dz uwe gemeine wegē woest eñ ōbewoēt sullē
sijn Eñ en wildi mine leerige nz ontfaē. maer tegē
mi murmereert. so sal ic tegē v comen eñ ic sal v se-
uewerf voer eēs persequerē ō uwe zōden eñ ic sal v
tsweert senden die de ouertredinge mijnd̄ aliācien
wreken sal Eñ vliedi īde steden/ ghi sult pestilenciē
hebben in midden van v eñ sult inde handen uwer
viāden geleuert wordē Leui.xxvi. O mēscen i uwē

sonden versteent ende verhert/die om de saefte visi-
tacien gods v niet betren en wilt noch v sondich le-
uen laten/dit... op dese wreede beloften. Eñ dict nz
dat boerden sijn noch dinghen wt genoechten ghe
maect Maer het sijn de woerden der heyliger scrif
tueren/na de welcke wi ons leuen behoorē te belep
dene. ¶ Voerts heeft hi gheseyt als hi inder werelt
was ghelijck lucas scrijft sprekeñ van die versteēt
heyt der menschen Dat deen volck teghen dat and̄
op staen sal ende deen coninckrijcke teghen dander:
ende dat tot veel plaetsen der werelt groote beruer
te sijn sal: ende het sullen regnerē pestilencien/dier-
tiden veruaertheden des hemels ende ander groo
te teekenen Eñ in dier tijt sullen de bevruchte vrou
wen ende de voestren ongeluckich sijn/ende datter
groot veruolch ende grāscap des volcx sijn sal: En
de al tsamen om de versteentheyt ende om de obsti
naetheyt der hertten Luce primo Dit sijn de woer
den der ōsprekelijcker waerachtichz/seer vreeselijc
eñ seer veruairlijc ō hooren Ja mogeñ genoich om
hertter hertē dā steen of ijsere te vermorwen/mits
dē welcken ic mi verwōdre dz ghi v nz en veruaert:
eñ dat ghi die wel verstaeñ v nz en keert tot god/die
ghelijck sinte gregori9 seyt inden hemele ghesetẽ
es ende vermaent ons dat wi ons bekeeren soudē
Ende vertoont ons bi openbaren teekenen dat zijn
oerdeel nakeñ es Nochtās en wilt hē ōs hoochmoe
dich gedachte tot geend̄ beternessen voegē Wat seg
di hiertoe ghi zōdairs die dē sperreware gelijct die
mits te hoge vliegē tgesicht v̄liest meēdi dz god geē

macht en heeft om v te castien ō deswille dz ghi gro
te heeren sijt eñ om dat ghi coninctrijckē eñ heerlca
pien besidt Antwoert mi arme menscen vā lucife·
re verleit Als de prelaet sijn ondsatē corigerē mach
de heere sijn dienaers/de meestre sijn scolieren om
hē mesdait/eñ als de rechtre ter doot verwizē mach
de dieuen/de roouers/de weerspoorighe eñ de verra
ders des pricen Hoouerdige inobediente ouertreders
ō wet gods/ouerspeelōs uwer sielen/blasphemeer
ders vā god eñ van sijndre moedre Wairom en sou
de god nz (die ons scepp/ons verlosser/ons meester
ons prelaet/ons rechtre/ons heeere es eñ die domi
natie heeft ouer alle dingen (om de groote mesdact
eñ sonden die wi dachlijcx tegen hem mesdain heb
ben/eñ die mits een verdoemelijcke gewoente ver
dienen datmen ons slaet/vermoert/geesselt/eñ per
sequeert met oerlogen/met diertiden/mz pestilenciē
met blixemen/met tēpeesten/mz diluuien/met vie
re/met geduerigen siecten met verstoortheden des
verstās/met wāhopen/met violencien der princen
met scattingen/met onuersiende haestege diuersce
wreede doot/eñ ten lesten onse siele eñ onsen licha·
me bedorue/ōs eñ onse hoouerdichz inden afgront
der hellen worpt Heeft hi niet de macht dit te doene
Ten es geen mensce diet soude moghen loochenen
Wāt hi selue die de vader der waerachtichz es heft
dat selue ghesept in deser manieren. ¶Eest dat ick
mijn mes scherppe ende dat mijn hāt het oerdeel aē
veert/ic sal wraecke nemen ouer mine vianden eñ
ouer de gene die mi gehaet hebben sal ic mijn scichtē

int bloet senden eñ mijn mes sal dat bloet der men
scen verslonnen Deutro.xxij. Dit sijn de dreyghin·
ghen die god den quaden menscen doet eñ den ghe
nen die in sine teekenē geloouen eñ die hen tot hem
niet en keeren Maer met versteenō hertten in hen
sonden versteent bliuen.

¶Dit sept plutarchus.

¶En dicti ghi sondeghe pricen den thoren sijnder
gramscap te ontgane meer dā pompeus die heel
alpen den roomscen keiserijc ondādanich maicte en
de triōpheerde so diewijls eñ pricepalijc inō stat vā
rome bracht hi.xxxvi.conigen/de handen eñ de voe
ten ghebonden Nochtans en mocht hi de grāscap
gods niet ontgaen

¶Crassus borghere eñ ingheseten der stat van roo
me/die so seer rijcke ende so seer machtich was/ge·
uoelde hi niet de gramscap gods doen hi oerlogeñ
was op de parthen van hen katiuelijken verslagē
ende ter doot bracht wort.

¶Marius doer wiens middele rome so menich wer
uen victorijues was/en was hi nyet mits sine ver
diensten ghebannen ende sterf vileynlijck.

¶Scila dictatoer van rome die so eerlijcken ōder
de romeynen ghelееft hadde/ was hi ooc niet desge
lijcke wt rome verdreuen:eñ ghebannen:ende liet
sijn leuen daerna versmadelijcken.

¶Titus liuius sept

¶Scipius daffrycaen geuoelde hi niet de grāscap
gods/na dat hi carthagien tonder bracht hadde/en
de na datti den lof/den prijs/ende de glorie der stat

van rome vermeerdert hadde/en was hi niet scan
delijcken wter seluer stadt verdreuen

¶ Justinus scrijft in sijn tweede boeck

¶ Xerses de coninck van perssen die om de griecke̅
te beuechtene ende te bederuen/maecte sijn volc ge
reet ende quam met seuen hondert duysent mans
van sijn conincrijcke ende drie hondert duisent vre̅
de met thien duysent scepen/daer af de riuieren al
bedect waren De welcke doer so groten hoouerdic
heyt gheregiert was/dat hi/als heere der nature̅
vanden berghen ende vanden valleyen/gemeyne
opene weghen maecte:ende doer somige dägerue.
se loopen der zee zekere sceppinge/was hi nochtäs
niet väder gramscap gods so weedelijc bestormt/
dat hi al confuys ende verwonnen wederom keer
de in een scep alleene:ende was ten leste̅ so veracht
van sijns selfs volck van wapenen dz hem sijn pre.
uoest arthabanus seer fellijcken versloech

¶ Emilius probus

¶ Miliciades de mogende hertoge van athene̅ na
de gloriose victorie die hi hadde tege̅ dari⁹ den conic
vä perssen/daeraf den roep en̄ de̅ lof alle de werelt
dore gespreyt ware̅ en was hi nz doer sine verdien
ste̅ so swaerlijken vä god gepuneert dz hi vä die vä
athenen geuägen wort en̄ gecondẽpneert op vijf.
hondt talenten gouts:de welcke hi nz betalen en cõ
de en̄ wort dairõ ind stat openbare geuäkenesse ge
stelt/daer hi katiuelijcke̅ sterf Eest vä noode and ex
empelen voert te bringen om de waerhz te bewijz
väde̅ sware̅ punicie̅ voertijt gesciet ouer de zõdairs

na hen groote werelijcke voerspoedicheyt. Leest ie
lange Titus liuius Valerius Orosius. Plutarch⁹
ende ghi sult meer andere exempelen vinden Der
romeynen historien ende and boecke̅ die vande̅ tri.
omphen der ouders ghemaect sijn/sijn al vol van
den katiuegen ende scandelijcken punicie̅ en̄ tege̅
spoeden De heylige scrifture en spreect eensdeels
vä gheenen anderen digen dan vanden punytien
der gheenre die de gheboden gods ouertreden heb
ben ende die ghene die hem niet en hebben willen
onderdanich sijn Ende teender resolutien laet v ge
noech wesen dat pausen/cardinalen/bisschoppen/
keysers/coninghen/hertoghen/grauen/tyranten/
rijcke noch arme/groote noch cleyne/en hebbe̅ mo
gen ontgaen de moghentheyt gods noch sine grä.
scap Wät hi heeft selue ghesproken Deutro.xxij.ca
Jck sal dooden en̄ doen leuen Jck sal slaen ende ge.
nesen.en̄ dair en es niemät die mijnd hät noch mij
d mogenthz ötgaen mach Te̅ seluen propoeste heft
dauid na hem geseit ald⁹ Cli ic ide hemelen ghi sijt
daer Dalic ind hellen ghi sijtter teghewoerdch Ne
me ic mij vlogelen en̄ wonic ide diepte der zee uwe
hät sal mi beleeden en̄ v rechter hät sal mi houden
Alle dese woerden sijn om den me̅sce te kinen te ge
uen dat hi god moet vreesen en̄ lief hebben/sond iet
te doi dz hem meshaechlijc es en̄ leuen naden gebo
den gods Waerõ dä katiuige zõdaers blijfdi so lan
ge gelijck versteende menscen i uwe sonden Waer
om en dincti niet op de voerscreuen punitien ende
op de punicie van lucifer/van onsen eersten ouds

van dathan ende abiron die alleenlijck om eene zō
de so swaerlijcken gheplaecht waren En bekindy
niet aen de teekenen die dachlijcx ghescien/dat god
teghen v verstoort es: ende nochtans en betert ghy
v daer om niet/maer midts eene versteende obsti-
naetheyt wordi alle daghe lanck so quader Meen
di daeraf ongheplaecht te bliuene eest dat ghi v nz
en betert ende remedie daer tegē soect De remedie
es dat ghi v veroetmoedicht tegen god ende v stelt
onder sine moghentheyt/hem bidende sonder afla
ten om sine godlijcke ontfermherticheyt: ende aen
hem deuotelijck begherende dat hi ons beweghen
wille ten rechten wege der duechdē ende onse ma-
nieren reformeren: op dat wi den thōren sijnō grā-
scap ontgaen moghen Ende indelijcken na de try-
bulatien deser alendegher werelt comen moghen
inde eewighe glorien Amen

¶ Cum gratia et preuilegio

¶ Gheprint inde princelijcke stadt van bruesel Int
iaer ons heeren duysent vijf hondert ende seuentie
ne Den.xviij. dach in septembre